ATT FINALI

IL-KONFERENZA TAR-RAPPREŻENTANTI TAL-GVERNIJIET TA' L-ISTATI MEMBRI, mlaqqa' fi Brussel fit-30 ta' Settembru 2003 biex tadotta bi qbil komuni it-Trattat li jistabbilixxi Kostituzzjoni għall-Ewropa, adottat it-testi li ġejjin:

I. Trattat li jistabbilixxi Kostituzzjoni għall-Ewropa

II. Protokolli annessi mat-Trattat li jistabbilixxi Kostituzzjoni għall-Ewropa

1. Protokoll dwar ir-rwol tal-parlamenti nazzjonali ta' l-Istati Membri fl-Unjoni Ewropea

2. Protokoll dwar l-applikazzjoni tal-prinċipji ta' sussidjarjetà u proporzjonalità

3. Protokoll dwar l-Istatut tal-Qorti tal-Ġustizzja ta' l-Unjoni Ewropea

4. Protokoll dwar l-Istatut tas-Sistema Ewropea ta' Banek Ċentrali u tal-Bank Ċentrali Ewropew

5. Protokoll dwar l-Istatut tal-Bank Ewropew ta' l-Investiment

6. Protokoll dwar is-siti tas-sedi ta' l-istituzzjonijiet u ta' ċerti korpi, aġenziji u dipartimenti ta' l-Unjoni Ewropea

7. Protokoll dwar il-privileġġi u l-immunitajiet ta' l-Unjoni Ewropea

8. Protokoll dwar it-Trattati u l-Atti ta' Adeżjoni tar-Renju tad-Danimarka, l-Irlanda u r-Renju Unit tal-Gran Brittanja u l-Irlanda ta' Fuq, tar-Repubblika Ellenika, tar-Renju ta' Spanja u r-Repubblika Portugiża, u tar-Repubblika ta' l-Awstrija, r-Repubblika tal-Finlandja u r-Renju ta' l-Isvezja

9. Protokoll dwar it-Trattat u l-Att ta' l-Adeżjoni tar-Repubblika Ċeka, r-Repubblika ta' l-Estonja, r-Repubblika ta' Ċipru, r-Repubblika tal-Latvja, r-Repubblika tal-Litwanja, ir-Repubblika ta' l-Ungerija, r-Repubblika ta' Malta, r-Repubblika tal-Polonja, r-Repubblika tas-Slovenja u r-Repubblika Slovakka

10. Protokoll dwar il-proċedura dwar id-deficit eċċessiv

11. Protokoll dwar il-kriterji ta' konverġenza

12. Protokoll dwar il-Grupp tal-euro

13. Protokoll dwar ċerti disposizzjonijiet rigward ir-Renju Unit tal-Gran Brittanja u l-Irlanda ta' Fuq fir-rigward ta' l-unjoni ekonomika u monetarja

14. Protokoll dwar ċerti disposizzjonijiet li għandhom x'jaqsmu mad-Danimarka fir-rigward ta' l-unjoni ekonomika u monetarja

15. Protokoll dwar ċerti kompiti tal-Bank Nazzjonali tad-Danimarka

16. Protokoll dwar is-sistema tal-franc tal-Komunità Finanzjarja tal-Paċifiku

17. Protokoll dwar l-acquis ta' Schengen integrat fil-kwadru ta' l-Unjoni Ewropea

18. Protokoll dwar l-applikazzjoni ta' ċerti aspetti ta' l-Artikolu III-130 tal-Kostituzzjoni għar-Renju Unit u għall-Irlanda

19. Protokoll dwar il-posizzjoni tar-Renju Unit u ta' l-Irlanda dwar politika rigward il-kontrolli fuq il-fruntieri, l-asil u l-immigrazzjoni u rigward il-koperazzjoni ġudizzjarja f'materji ċivili u l-koperazzjoni tal-pulizija

20. Protokoll dwar il-posizzjoni tad-Danimarka

21. Protokoll dwar ir-relazzjonijiet esterni ta' l-Istati Membri fir-rigward tal-qsim ta' fruntieri esterni

22. Protokoll dwar l-asil għal ċittadini ta' l-Istati Membri

23. Protokoll dwar il-koperazzjoni strutturata permanenti stabbilita bl-Artikolu I-41(6) u bl-Artikolu III-312 tal-Kostituzzjoni

24. Protokoll dwar l-Artikolu I-41(2) tal-Kostituzzjoni

25. Protokoll dwar importazzjonijiet fl-Unjoni Ewropeata' prodotti taż-żejt raffinati fl-Antilles Olandiżi

26. Protokoll dwar l-akkwist ta' proprjetà fid-Danimarka

27. Protokoll dwar is-sistema ta' xandir pubbliku fl-Istati Membri

28. Protokoll dwar l-Artikolu III-214 tal-Kostituzzjoni

29. Protokoll dwar il-koeżjoni ekonomika, soċjali u territorjali

30. Protokoll dwar arranġamenti speċjali għall-Groenlandja

31. Protokoll dwar l-Artikolu 40.3.3 tal-Kostituzzjoni ta' l-Irlanda

32. Protokoll rigward l-Artikolu I-9(2) tal-Kostituzzjoni dwar l-adeżjoni ta' l-Unjoni għall-Konvenzjoni Ewropea għall-Protezzjoni tad-Drittijiet tal-Bniedem u tal-Libertajiet Fundamentali

33. Protokoll dwar l-Atti u t-Trattati li ssupplimentaw jew emendaw it-Trattat li jistabbilixxi l-Komunità Ewropea u t-Trattat dwar l-Unjoni Ewropea

34. Protokoll dwar id-disposizzjonijiet transitorji rigward l-istituzzjonijiet u l-korpi ta' l-Unjoni

35. Protokoll dwar il-konsegwenzi finanzjarji ta' l-iskadenza tat-Trattat li jistabbilixxi l-Komunità Ewropea tal-Faħam u l-Azzar u dwar il-Fond għar-Riċerka dwar il-Faħam u l-Azzar

36. Protokoll li jemenda t-Trattat li jistabbilixxi l-Komunità Ewropea dwar l-Enerġija Atomika

III. Annessi għat-Trattat li jistabbilixxi Kostituzzjoni għall-Ewropa

1. Anness I - Lista prevista fl-Artikolu III-226 tal-Kostituzzjoni

2. Anness II - Pajjiżi u territorji extra-Ewropej li għalihom japplika t-Titolu IV tal-Parti III tal-Kostituzzjoni

Il-Konferenza adottat id-Dikjarazzjonijiet li ġejjin anness ma' dan l-Att Finali:

A. Dikjarazzjonijiet dwar disposizzjonijiet tal-Kostituzzjoni

1. Dikjarazzjoni dwar l-Artikolu I-6

2. Dikjarazzjoni dwar l-Artikolu I-9(2)

3. Dikjarazzjoni dwar l-Artikoli I-22, I-27 u I-28

4. Dikjarazzjoni dwar l-Artikolu I-24(7) dwar id-Deċiżjoni tal-Kunsill Ewropew rigward l-eżerċizzju tal-Presidenza tal-Kunsill tal-Ministri

5. Dikjarazzjoni dwar l-Artikolu I-25

6. Dikjarazzjoni dwar l-Artikolu I-26

7. Dikjarazzjoni dwar l-Artikolu I-27

8. Dikjarazzjoni dwar l-Artikolu I-36

9. Dikjarazzjoni dwar l-Artikoli I-43 u III-329

10. Dikjarazzjoni dwar l-Artikolu I-51

11. Dikjarazzjoni dwar l-Artikolu I-57

12. Dikjarazzjoni dwar l-ispjegazzjonijiet li għandhom x'jaqsmu mal-Karta tad-Drittijiet Fundamentali

13. Dikjarazzjoni dwar l-Artikolu III-116

14. Dikjarazzjoni dwar l-Artikolu III-136 u III-267

15. Dikjarazzjoni dwar l-Artikoli III-160 u III-322

16. Dikjarazzjoni dwar Artikolu III-167(2)(ċ)

17. Dikjarazzjoni dwar l-Artikolu III-184

18. Dikjarazzjoni dwar l-Artikolu III-213

19. Dikjarazzjoni dwar l-Artikolu III-220

20. Dikjarazzjoni dwar l-Artikolu III-243

21. Dikjarazzjoni dwar l-Artikolu III-248

22. Dikjarazzjoni dwar l-Artikolu III-256

23. Dikjarazzjoni dwar l-Artikolu III-273(1)

24. Dikjarazzjoni dwar l-Artikolu III-296

25. Dikjarazzjoni dwar l-Artikolu III-325 dwar in-negozjar u l-konkluzjoni ta' ftehim internazzjonali mill-Istati Membri dwar iż-żona ta' Libertà, ta' Sigurtà u ta' ġustizzja

26. Dikjarazzjoni dwar l-Artikolu III-402(4)

27. Dikjarazzjoni dwar l-Artikolu III-419

28. Dikjarazzjoni dwar l-Artikolu IV-440(7)

29. Dikjarazzjoni dwar l-Artikolu IV-448(2)

30. Dikjarazzjoni dwar ir-ratifika tat-Trattat li jistabbilixxi Kostituzzjoni għall-Ewropa

B. Dikjarazzjonijiet dwar Protokolli annessi mal-Kostituzzjoni

Dikjarazzjonijiet rigward il-Protokoll dwar it-Trattati u l-Atti ta' l-Adeżjoni tar-Renju tad-Danimarka, ta' l-Irlanda u tar-Renju Unit tal-Gran Brittanja u l-Irlanda ta' Fuq, tar-Repubblika Ellenika, tar-Renju ta' Spanja u r-Repubblika Portugiża, u tar-Repubblika ta' l-Awstrija, tar-Repubblika tal-Finlandja u tar-Renju ta' l-Isvezja

31. Dikjarazzjoni dwar il-gżejjer Åland

32. Dikjarazzjoni dwar il-poplu Sami

Dikjarazzjonijiet rigward il-Protokoll dwar it-Trattat u l-Att ta' l-Adeżjoni tar-Repubblika Ċeka, tar-Repubblika ta' l-Estonja, tar-Repubblika ta' Ċipru, tar-Repubblika tal-Latvja, tar-Repubblika tal-Litwanja, tar-Repubblika ta' l-Ungerija, tar-Repubblika ta' Malta, tar-Repubblika tal-Polonja, tar-Repubblika tas-Slovenja u tar-Repubblika Slovakka

33. Dikjarazzjoni dwar iż-Żoni ta' Bażi Sovrana tar-Renju Unit tal-Gran Brittanja u l-Irlanda ta' Fuq f'Ċipru

34. Dikjarazzjoni mill-Kummissjoni dwar iż-Żoni ta' Bażi Sovrana tar-Renju Unit tal-Gran Brittanja u l-Irlanda ta' Fuq f'Ċipru

35. Dikjarazzjoni dwar l-Impjant ta' Enerġija Nukleari ta' Ignalina fil-Litwanja

36. Dikjarazzjoni dwar it-transitu ta' persuni bl-art bejn ir-reġjun ta' Kaliningrad u partijiet oħra tal-Federazzjoni Russa

37. Dikjarazzjoni dwar l-Unità 1 u l-Unità 2 ta' l-impjant ta' enerġija nukleari Bohunice V1 fis-Slovakkja

38. Dikjarazzjoni dwar Ċipru

39. Dikjarazzjoni rigward il-Protokoll dwar id-Danimarka

40. Dikjarazzjoni rigward il-Protokoll dwar id-disposizzjonijiet transitorji konnessi ma' l-istituzzjonijiet u mal-korpi ta' l-Unjoni

41. Dikjarazzjoni rigward l-Italja

Minbarra dan, il-Konferenza ħadet nota tad-dikjarazzjonijiet elenkati kif ġej u annessi ma' dan l-atti finali:

42. Dikjarazzjoni tar-Renju ta' l-Olanda dwar l-Artikolu I-55

43. Dikjarazzjoni tar-Renju ta' l-Olanda dwar l-Artikolu IV-440

44. Dikjarazzjoni mir-Repubblika Federali tal-Ġermanja, l-Irlanda, r-Repubblika ta' l-Ungerija, r-Repubblika ta' l-Awstrija u r-Repubblika ta' l-Isvezja

45. Dikjarazzjoni tar-Renju ta' Spanja u tar-Renju Unit tal-Gran Brittanja u l-Irlanda ta' Fuq

46. Dikjarazzjoni tar-Renju Unit tal-Gran Brittanja u l-Irlanda ta' Fuq dwar id-definizzjoni tat-terminu "ċittadini"

47. Dikjarazzjoni mir-Renju ta' Spanja dwar id-definizzjoni tat-terminu "ċittadini"

48. Dikjarazzjoni mir-Renju Unit tal-Gran Brittanja u l-Irlanda ta' Fuq dwar id-dritt tal-vot għall-elezzjonijiet tal-Parlament Ewropew

49. Dikjarazzjoni mir-Renju tal-Belġju dwar il-parlamenti nazzjonali

50. Dikjarazzjoni mir-Repubblika tal-Latvja u r-Repubblika ta’ l-Ungerija dwar l-ortografija ta’ l-isem tal-munita unika fit-Trattat li jistabbilixxi Kostituzzjoni għall-Ewropa

WERREJ

A. Dikjarazzjonijiet dwar disposizzjonijiet tal-Kostituzzjoni

1. Dikjarazzjoni dwar l-Artikolu I-6

2. Dikjarazzjoni dwar l-Artikolu I-9(2)

3. Dikjarazzjoni dwar l-Artikoli I-22, I-27 u I-28

4. Dikjarazzjoni dwar l-Artikolu I-24(7), dwar id-Deċiżjoni tal-Kunsill Ewropew rigward l-eżerċizzju tal-Presidenza tal-Kunsill tal-Ministri

5. Dikjarazzjoni dwar l-Artikolu I-25

6. Dikjarazzjoni dwar l-Artikolu I-26

7. Dikjarazzjoni dwar l-Artikolu I-27

8. Dikjarazzjoni dwar l-Artikolu I-36

9. Dikjarazzjoni dwar l-Artikoli I-43 u III-329

10. Dikjarazzjoni dwar l-Artikolu I-51

11. Dikjarazzjoni dwar l-Artikolu I-57

12. Dikjarazzjoni dwar l-ispjegazzjonijiet li għandhom x'jaqsmu mal-Karta tad-Drittijiet Fundamentali

13. Dikjarazzjoni dwar l-Artikolu III-116

14. Dikjarazzjoni dwar l-Artikolu III-136 u l-Artikolu III-267

15. Dikjarazzjoni dwar l-Artikoli III-160 u III-322

16. Dikjarazzjoni dwar Artikolu III-167(2)(ċ)

17. Dikjarazzjoni dwar l-Artikolu III-184

18. Dikjarazzjoni dwar l-Artikolu III-213

19. Dikjarazzjoni dwar l-Artikolu III-220

20. Dikjarazzjoni dwar l-Artikolu III-243

21. Dikjarazzjoni dwar l-Artikolu III-248

22. Dikjarazzjoni dwar l-Artikolu III-256

23. Dikjarazzjoni dwar it-tieni paragrafu ta' l-Artikolu III-273(1)

24. Dikjarazzjoni dwar l-Artikolu III-296

25. Dikjarazzjoni dwar l-Artikolu III-325 dwar in-negozjar u l-konkluzjoni ta' ftehim internazzjonali mill-Istati Membri dwar iż-żona ta' libertà, ta' sigurtà u ta' ġustizzja

26. Dikjarazzjoni dwar l-Artikolu III-402(4)

27. Dikjarazzjoni dwar l-Artikolu III-419

28. Dikjarazzjoni dwar l-Artikolu IV-440(7)

29. Dikjarazzjoni dwar l-Artikolu IV-448(2)

30. Dikjarazzjoni dwar ir-ratifika tat-Trattat li jistabbilixxi Kostituzzjoni għall-Ewropa

B. Dikjarazzjonijiet dwar Protokolli annessi mal-Kostituzzjoni

Dikjarazzjonijiet rigward il-Protokoll dwar it-Trattati u l-Atti ta' l-Adeżjoni tar-Renju tad-Danimarka, ta' l-Irlanda u tar-Renju Unit tal-Gran Brittanja u l-Irlanda ta' Fuq, tar-Repubblika Ellenika, tar-Renju ta' Spanja u r-Repubblika Portugiża, u tar-Repubblika ta' l-Awstrija, tar-Repubblika tal-Finlandja u tar-Renju ta' l-Isvezja

31. Dikjarazzjoni dwar il-gżejjer Åland

32. Dikjarazzjoni dwar il-poplu Sami

Dikjarazzjonijiet rigward il-Protokoll dwar it-Trattat u l-Att ta' l-Adeżjoni tar-Repubblika Ċeka, tar-Repubblika ta' l-Estonja, tar-Repubblika ta' Ċipru, tar-Repubblika tal-Latvja, tar-Repubblika tal-Litwanja, tar-Repubblika ta' l-Ungerija, tar-Repubblika ta' Malta, tar-Repubblika tal-Polonja, tar-Repubblika tas-Slovenja u tar-Repubblika Slovakka

33. Dikjarazzjoni dwar iż-Żoni ta' Bażi Sovrana tar-Renju Unit tal-Gran Brittanja u l-Irlanda ta' Fuq f'Ċipru

34. Dikjarazzjoni mill-Kummissjoni dwar iż-Żoni ta' Bażi Sovrana tar-Renju Unit tal-Gran Brittanja u l-Irlanda ta' Fuq f'Ċipru

35. Dikjarazzjoni dwar l-Impjant ta' Enerġija Nukleari ta' Ignalina fil-Litwanja

36. Dikjarazzjoni dwar it-transitu ta' persuni bl-art bejn ir-reġjun ta' Kaliningrad u partijiet oħra tal-Federazzjoni Russa

37. Dikjarazzjoni dwar l-Unità 1 u l-Unità 2 ta' l-impjant ta' enerġija nukleari Bohunice V1 fis-Slovakkja

38. Dikjarazzjoni dwar Ċipru

39. Dikjarazzjoni rigward il-Protokoll dwar id-Danimarka

40. Dikjarazzjoni rigward il-Protokoll dwar id-disposizzjonijiet transitorji konnessi ma' l-istituzzjonijiet u mal-korpi ta' l-Unjoni

41. Dikjarazzjoni rigward l-Italja

Dikjarazzjonijiet ta' L-Istati Membri

42. Dikjarazzjoni tar-Renju ta' l-Olanda dwar l-Artikolu I-55

43. Dikjarazzjoni tar-Renju ta' l-Olanda dwar l-Artikolu IV-440

44. Dikjarazzjoni mir-Repubblika Federali tal-Ġermanja, l-Irlanda, r-Repubblika ta' l-Ungerija, r-Repubblika ta' l-Awstrija u r-Repubblika ta' l-Isvezja

45. Dikjarazzjoni tar-Renju ta' Spanja u tar-Renju Unit tal-Gran Brittanja u l-Irlanda ta' Fuq

46. Dikjarazzjoni tar-Renju Unit tal-Gran Brittanja u l-Irlanda ta' Fuq dwar id-definizzjoni tat-terminu "ċittadini"

47. Dikjarazzjoni mir-Renju ta' Spanja dwar id-definizzjoni tat-terminu "ċittadini"

48. Dikjarazzjoni mir-Renju Unit tal-Gran Brittanja u l-Irlanda ta' Fuq dwar id-dritt tal-vot għall-elezzjonijiet tal-Parlament Ewropew

49. Dikjarazzjoni mir-Renju tal-Belġju dwar il-parlamenti nazzjonali

50. Dikjarazzjoni mir-Repubblika tal-Latvja u r-Repubblika ta’ l-Ungerija dwar l-ortografija ta’ l-isem tal-munita unika fit-Trattat li jistabbilixxi Kostituzzjoni għall-Ewropa

A. DIKJARAZZJONIJIET DWAR DISPOSIZZJONIJIET TAL-KOSTITUZZJONI

1. Dikjarazzjoni dwar l-Artikolu I-6

Il-Konferenza tinnota li l-Artikolu I-6 jirrifletti l-każistika eżistenti tal-Qorti tal-Ġustizzja tal-Komunitajiet Ewropej u tal-Qorti ta' 'Prim' Istanza.

2. Dikjarazzjoni dwar l-Artikolu I-9(2)

Il-Konferenza taqbel li l-adeżjoni ta' l-Unjoni mal-Konvenzjoni Ewropea għall-Protezzjoni tad-Drittijiet tal-Bniedem u tal-Libertajiet Fundamentali għandha ssir b'mod li jiġu ppreservati l-karatteristiċi speċifiċi tad-dritt ta' l-Unjoni. F'dan ir-rigward, il-Konferenza tinnota l-eżistenza ta' djalogu regolari bejn il-Qorti tal-Ġustizzja ta' l-Unjoni Ewropea u l-Qorti Ewropea tad-Drittijiet tal-Bniedem; tali djalogu jista' jiġi rinforzat meta l-Unjoni Ewropea taderixxi ma' din il-Konvenzjoni.

3. Dikjarazzjoni dwar l-Artikoli I-22, I-27 u I-28

Fl-għażla tal-persuni msejħa sabiex jassumu l-funzjonijiet ta' President tal-Kunsill Ewropew, ta' President tal-Kummissjoni u ta' Ministru għall-Affarijiet Barranin ta' l-Unjoni, għandha tittieħed in kunsiderazzjoni l-ħtieġa li tiġi rispettata d-diversità ġeografika u demografika ta' l-Unjoni u ta' l-Istati Membri tagħha.

4. Dikjarazzjoni dwar l-Artikolu I-24(7), dwar id-Deċiżjoni tal-Kunsill Ewropew rigward l-eżerċizzju tal-Presidenza tal-Kunsill tal-Ministri

Il-Konferenza tiddikjara li l-Kunsill għandu jibda jħejji d-Deċiżjoni Ewropea li tistabbilixxi l-miżuri għall-applikazzjoni tad-Deċiżjoni Ewropea tal-Kunsill Ewropew rigward l-eżerċizzju tal-Presidenza tal-Kunsill tal-Ministri malli jiġi ffirmat it-Trattat li jistabbilixxi Kostituzzjoni għall-Ewropa u għandu jagħti l-approvazzjoni politika tiegħu fi żmien sitt xhur. Abbozz ta' deċiżjoni Ewropea tal-Kunsill Ewropew, li se tkun adottata fil-jum tad-dħul fis-seħħ ta' l-imsemmi Trattat, jidher kif ġej:

Abbozz ta' Deċiżjoni Ewropea tal-Kunsill Ewropew dwar l-eżerċizzju tal-Presidenza tal-Kunsill.

ARTIKOLU 1

1. Il-Presidenza tal-Kunsill, bl-eċċezzjoni tal-formazzjoni ta' l-Affarijiet Barranin, għandha tinżamm minn gruppi pre-stabbiliti ta' tliet Stati Membri għal perjodu ta' 18-il xahar. Il-gruppi għandhom ikunu ffurmati fuq bażi ta' rotazzjoni ugwali bejn l-Istati Membri, li tieħu in kunsiderazzjoni d-diversità tagħhom u l-bilanċ ġeografiku fi ħdan l-Unjoni.

2. Kull membru tal-grupp jippresjedi, għal perijodu ta' sitt xhur, il-presidenza tal-formazzjonijiet kollha tal-Kunsill, minbarra l-formazzjoni ta' l-Affarijiet Barranin. Il-membri l-oħra tal-grupp għandhom jassistu lill-Presidenza fir-responsabbiltajiet tagħha kollha, fuq bażi ta' programm komuni. Il-Membri tal-grupp jistgħu jiddeċiedu bejniethom dwar arranġamenti alternattivi.

ARTIKOLU 2

Il-presidenza tal-Kumitat tar-Rappreżentanti Permanenti tal-Gvernijiet ta' l-Istati Membri għandha tinżamm minn rappreżentant ta' l-Istat Membru li jkollu l-presidenza tal-Kunsill ta' l-Affarijiet Ġenerali.

Il-Presidenza tal-Kumitat ta' Politika u ta' Sigurtà għandha tinżamm minn rappreżentant tal-Ministru għall-Affarijiet Barranin ta' l-Unjoni.

Il-presidenza tal-korpi preparatorji tal-formazzjonijiet differenti tal-Kunsill, minbarra l-formazzjoni ta' l-affarijiet barranin, għandha taqa' fuq il-membru tal-grupp li jkollu l-Presidenza tal-formazzjoni relatata, sakemm ma jiġix deċiż mod ieħor skond l-Artikolu 4.

ARTIKOLU 3

Il-Kunsill ta' l-Affarijiet Ġenerali, bil-koperazzjoni tal-Kummissjoni, għandu jassigura l-koerenza u l-kontinwità fix-xogħol tal-formazzjonijiet differenti tal-Kunsill fil-qafas tal-programmi multiannwali. Stati Membri li jkollhom il-Presidenza għandhom jieħdu l-miżuri kollha meħtieġa għall-organizzazzjoni u l-operazzjoni bla xkiel tax-xogħol tal-Kunsill, bl-għajnuna tas-Segretarjat Ġenerali tal-Kunsill.

ARTIKOLU 4

Il-Kunsill għandu jadotta deċiżjoni Ewropea li tistabbilixxi l-miżuri għall-implimentazzjoni ta' din id-deċiżjoni.

5. Dikjarazzjoni dwar l-Artikolu I-25

Il-Konferenza tiddikjara li d-deċiżjoni Ewropea dwar l-implimentazzjoni ta' l-Artikolu I-25 ser tiġi adottata mill-Kunsill fil-jum meta jidħol fis-seħħ it-Trattat li jistabbilixxi Kostituzzjoni għall-Ewropa. L-abbozz tad-deċiżjoni jidher hawn taħt:

Abbozz ta' Deċiżjoni Ewropea tal-Kunsill dwar l-implimentazzjoni ta' l-Artikolu I-25

IL-KUNSILL TA' L-UNJONI EWROPEA,

Billi:

(1) Huwa kkunsidrat xieraq li jiġu adottati disposizzjonijiet li jippermettu transizzjoni bla xkiel mis-sistema ta' teħid ta' deċiżjonijiet b'maġġoranza kwalifikata fil-Kunsill - kif imfisser fit-Trattat ta' Nizza u stabbilit fl-Artikolu 2, il-paragrafu 2 tal-Protokoll dwar id-disposizzjonijiet transitorji rigward l-istituzzjonijiet u l-korpi ta' l-Unjoni mehmuż mal-Kostituzzjoni, li se tibqa' tapplika sal-31 ta' Ottubru 2009 - għas-sistema ta' votazzjoni prevista mill-Artikolu I-25 tal-Kostituzzjoni, li se tapplika b'effett mill-1 ta' Novembru 2009.

(2) Huwa mfakkar li hi l-prattika tal-Kunsill li jiddedika kull sforz biex tissaħħaħ il-leġittimità demokratika ta' l-atti adottati b'maġġoranza kwalifikata.

(3) Huwa meqjus xieraq li d-Deċiżjoni preżenti tinżamm fis-seħħ sakemm hu meħtieġ biex tiġi żgurata transizzjoni bla xkiel għas-sistema ta' votazzjoni ġdida prevista fil-Kostituzzjoni,

DDEĊIEDA KIF ĠEJ:

ARTIKOLU 1

Jekk membri tal-Kunsill, li jirrappreżentaw:

a) mill-inqas tliet kwarti tal-popolazzjoni, jew

b) mill-inqas tliet kwarti ta' l-għadd ta' Stati Membri

meħtieġa biex jikkostitwixxu minoranza li timblokka bħala riżultat ta' l-applikazzjoni ta' l-Artikolu I-25, l-ewwel subparagrafu, jew it-tieni subparagrafu, jindikaw l-opposizzjoni tagħhom għall-adozzjoni ta' att mill-Kunsill b'maġġoranza kwalifikata, l-Kunsill għandu jiddiskuti din il-kwistjoni.

ARTIKOLU 2

Il-Kunsill għandu, matul dawn id-diskussjonijiet, jagħmel kull ma jista' biex jilħaq, fi żmien raġonevoli u mingħajr ħsara għat-termini perentorji stabbiliti mid-dritt ta' l-Unjoni, soluzzjoni sodisfaċenti biex jindirizza t-tħassib imqajjem mill-membri tal-Kunsill imsemmija fl-Artikolu 1.

ARTIKOLU 3

Għal dan il-għan, il-President tal-Kunsill, bl-għajnuna tal-Kummissjoni u filwaqt li jirrispetta r-Regoli ta' Proċedura tal-Kunsill, għandu jieħu kwalunkwe inizjattiva meħtieġa biex jiffaċilita l-kisba ta' ftehim fuq bażi aktar wiesgħa fil-Kunsill. Il-membri tal-Kunsill għandhom jagħtuh l-għajnuna tagħhom.

ARTIKOLU 4

Id-Deċiżjoni preżenti għandha tidħol fis-seħħ fl-1 ta' Novembru 2009. Għandha tibqa' fis-seħħ mill-inqas sa l-2014. Wara dan, il-Kunsill jista' jadotta deċiżjoni Ewropea li tirrevokaha.

6. Dikjarazzjoni dwar l-Artikolu I-26

Il-Konferenza tikkunsidra li meta l-Kummissjoni ma tinkludix iżjed ċittadini ta' l-Istati Membri kollha, l-Kummissjoni għandha tagħti attenzjoni partikolari għall-ħtieġa li tiżgura trasparenza sħiħa fir-relazzjonijiet ma' l-Istati Membri kollha. Għalhekk, il-Kummissjoni għandha tikkopera mill-qrib ma' l-Istati Membri kollha, kemm jekk għandhom ċittadin li qed iservi bħala Membru tal-Kummissjoni kif ukoll jekk ma għandhomx, u f'dan il-kuntest tagħti attenzjoni partikolari għall-ħtieġa li jkun hemm skambju ta' tagħrif u konsultazzjoni ma' l-Istati Membri kollha.

Il-Konferenza tikkunsidra wkoll li l-Kummissjoni għandha tieħu l-miżuri kollha meħtieġa biex tiżgura li jitqiesu b'mod sħiħ ir-realtajiet politiċi, soċjali u ekonomiċi fl-Istati Membri kollha, inklużi dawk li ma għandhomx ċittadin li qed iservi bħala Membru tal-Kummissjoni. Dawn il-miżuri għandhom jinkludu l-garanzija li l-posizzjoni ta' dawk l-Istati Membri tittieħed in kunsiderazzjoni peremzz ta' l-adozzjoni ta' arranġamenti xierqa ta' organizzazzjoni.

7. Dikjarazzjoni dwar l-Artikolu I-27

Il-Konferenza tqis illi, skond id-disposizzjonijiet tal-Kostituzzjoni, l-Parlament Ewropew u l-Kunsill Ewropew għandhom responsabbiltà konġunta li jaraw li l-proċess li jwassal għall-elezzjoni tal-President tal-Kummissjoni Ewropea jimxi mingħajr problemi. Qabel id-deċiżjoni tal-Kunsill Ewropew, rappreżentanti tal-Parlament Ewropew u tal-Kunsill Ewropew għandhom għaldaqstant jagħmlu l-konsultazzjonijiet meħtieġa fil-qafas li jqisu l-aktar xieraq. Skond l-Artikolu I-27(1), dawn il-konsultazzjonijiet għandhom jiffukaw fuq il-profil tal-kandidati għall-Presidenza tal-Kummissjoni, wara li jieħdu kont ta' l-elezzjonijiet għall-Parlament Ewropew. L-arranġamenti għal dawn il-konsultazzjonijiet jistgħu jiġu stabbiliti, fiż-żmien opportun, bi qbil komuni bejn il-Parlament Ewropew u l-Kunsill Ewropew.

8. Dikjarazzjoni dwar l-Artikolu I-36

Il-Konferenza tinnota l-intenzjoni tal-Kummissjoni li tibqa' tikkonsulta l-esperti maħtura mill-Istati Membri fit-tħejjija ta' regolamenti Ewropej delegati fil-qasam tas-servizz finanzjarju skond il-prattika stabbilita tagħha.

9. Dikjarazzjoni dwar l-Artikoli I-43 u III-329

Mingħajr preġudizzju għall-miżuri adottati mill-Unjoni biex taqdi l-obbligu tagħha ta' solidarjetà ma' Stat Membru li jsofri attakk terroristiku jew li jisfa vittma ta' diżastru naturali jew li joriġina mill-bniedem, l-ebda waħda mid-disposizzjonijiet ta' l-Artikoli I-43 u III-329 tal-Kostituzzjoni ma hija ntiża li tolqot id-dritt ta' Stat Membru ieħor li jagħżel il-mezzi l-aktar xierqa sabiex jikkonforma ma' l-obbligu tiegħu ta' solidarjetà fir-rigward ta' dak l-Istat Membru.

10. Dikjarazzjoni dwar l-Artikolu I-51

Il-Konferenza tiddikjara li kull meta regoli dwar il-protezzjoni ta' data personali għandhom jiġu adottati fuq bażi ta' l-Artikolu I-51 u dawn jista' jkollhom implikazzjonijiet diretti għas-sigurtà nazzjonali, irid jittieħed kont xieraq tal-karatteristiċi speċifiċi tal-kwistjoni. Tfakkar li l-liġi applikabbli fil-preżent (ara b'mod partikolari d-Direttiva 95/46/KE) tinkludi derogi speċifiċi f'dan ir-rigward.

11. Dikjarazzjoni dwar l-Artikolu I-57

L-Unjoni ser tqis is-sitwazzjoni partikolari ta' Stati ta' daqs territorjali żgħir li jżommu relazzjonijiet speċifiċi mill-qrib magħha.

12. Dikjarazzjoni dwar l-ispjegazzjonijiet li għandhom x'jaqsmu mal-Karta tad-Drittijiet Fundamentali

Il-Konferenza tinnota l-ispjegazzjonijiet li għandhom x'jaqsmu mal-Karta tad-Drittijiet Fundamentali mħejjija taħt l-awtorità tal-Praesidium tal-Konvenzjoni li fasslet il-Karta u aġġornati taħt ir-responsabbiltà tal-Praesidium tal-Konvenzjoni Ewropea, kif jinsabu hawn taħt.

SPJEGAZZJONIJIET DWAR
IL-KARTA TAD-DRITTIJIET FUNDAMENTALI

Dawn l-ispjegazzjonijiet ġew imħejjija oriġinarjament taħt ir-responsabbiltà tal-Praesidium tal-Konvenzjoni li abbozza l-Karta tad-Drittijiet Fundamentali ta' l-Unjoni Ewropea. Ġew aġġornati taħt ir-responsabbiltà tal-Praesidium tal-Konvenzjoni Ewropea, fid-dawl ta' l-aġġustamenti li saru għat-test tal-Karta minn dik il-Konvenzjoni (partikolarment fl-Artikoli 51 u 52[1]) u ta' l-evoluzzjoni fid-dritt ta' l-Unjoni. Għalkemm ma għandhomx l-istatus ta' liġi fis-sens strett tal-kelma, huma mezz siewi ta' interpretazzjoni intiż sabiex ikunu ċċarati d-disposizzjonijiet tal-Karta.

PREAMBOLU

Il-popli ta' l-Ewropa, bil-ħolqien bejniethom ta' unjoni dejjem iktar stretta, ddeċidew li jipparteċipaw f'ġejjieni ta' paċi mibni fuq il-valuri komuni.

Konxja tal-patrimonju spiritwali u morali tagħha, l-Unjoni hi mibnija fuq il-valuri indiviżibbli u universali tad-dinjità umana, tal-libertà, ta' l-ugwaljanza u tas-solidarjetà; hi bbażata fuq il-prinċipji ta' demokrazija u l-istat tad-dritt. Tqiegħed il-persuna fil-qalba ta' l-attivitajiet tagħha, billi tistabbilixxi ċ-ċittadinanza ta' l-Unjoni u billi toħloq żona ta' libertà, ta' sigurtà u ta' ġustizzja.

---

1 L-Artikoli II-111 u II-112 tal-Kostituzzjoni.

L-Unjoni tikkontribwixxi għall-preservazzjoni u għall-iżvilupp ta' dawn il-valuri komuni filwaqt li tirrispetta d-diversità tal-kulturi u tat-tradizzjonijiet tal-popli ta' l-Ewropa kif ukoll ta' l-identità nazzjonali ta' l-Istati Membri u ta' l-organizzazzjoni ta' l-awtoritajiet pubbliċi fil-livelli nazzjonali, reġjonali u lokali; tfittex li tippromwovi żvilupp bilanċjat u sostenibbli u tiżgura l-moviment liberu ta' persuni, ta' servizzi, ta' merkanzija u ta' kapital, u l-libertà ta' stabbiliment.

Għal dan l-għan, hu meħtieġ li tiġi msaħħa l-protezzjoni tad-drittijiet fundamentali fid-dawl ta' l-evoluzzjoni tas-soċjetà, l-progress soċjali u l-iżviluppi xjentifiċi u teknoloġiċi, billi dawk id-drittijiet isiru iktar konkreti f'Karta.

Din il-Karta tafferma mill-ġdid, b'rigward għall-kompetenzi u l-kompiti ta' l-Unjoni kif ukoll għall-prinċipju ta' sussidjarjetà, id-drittijiet kif jirriżultaw, b'mod partikolari, mit-tradizzjonijiet kostituzzjonali u mill-obbligi internazzjonali komuni għall-Istati Membri, l-Konvenzjoni Ewropea għall-Protezzjoni tad-Drittijiet tal-Bniedem u tal-Libertajiet Fundamentali, l-Karti Soċjali adottati mill-Unjoni u mill-Kunsill ta' l-Ewropa kif ukoll il-ġurisprudenza tal-Qorti tal-Ġustizzja ta' l-Unjoni Ewropea u tal-Qorti Ewropea tad-Drittijiet tal-Bniedem. F'dan il-kuntest il-Karta għandha tkun interpretata mill-qrati ta' l-Unjoni u ta' l-Istati Membri b'rigward xieraq ta' l-ispjegazzjonijiet imħejjija taħt l-awtorità tal-Praesidium tal-Konvenzjoni li abbozza l-Karta u aġġornati taħt ir-responsabbiltà tal-Praesidium tal-Konvenzjoni Ewropea.

It-tgawdija ta' dawn id-drittijiet iġġib magħha responsabbiltajiet u dmirijiet kemm fir-rigward ta' ħaddieħor, kif ukoll fir-rigward tal-Komunità tal-bnedmin u tal-ġenerazzjonijiet futuri.

L-Unjoni għaldaqstant tirrikonoxxi d-drittijiet, il-libertajiet u l-prinċipji elenkati hawn taħt.

TITOLU I

ID-DINJITÀ

ARTIKOLU 1[1]

Dinjità umana

Id-dinjità umana hija invjolabbli. Għandha tkun rispettata u protetta.

Spjegazzjoni

Id-dinjità tal-persuna umana mhix biss dritt fundamentali fiha nfisha iżda tikkostitwixxi l-bażi vera tad-drittijiet fundamentali. Id-Dikjarazzjoni Universali dwar id-Drittijiet tal-Bniedem ta' l-1948 naqxet id-dinjità umana fil-preambolu tagħha: "...billi r-rikonoxximent tad-dinjità inerenti u tad-drittijiet ugwali u inaljenabbli tal-membri kollha tal-familja umana hu l-pedament tal-libertà, tal-ġustizzja u tal-paċi fid-dinja." Fis-sentenza tagħha tad-9 ta' Ottubru 2001 fil-każ C-377/98 Olanda vs. il-Parlament Ewropew u l-Kunsill, 2001 ECR 7079, fil-motivazzjonijiet nru. 70-77, il-Qorti tal-Ġustizzja kkonfermat li d-dritt fundamentali għad-dinjità umana hu parti mid-dritt ta' l-Unjoni.

Jirriżulta, b'mod partikolari, li l-ebda wieħed mid-drittijiet stabbiliti f'din il-Karta ma jista' jintuża sabiex jagħmel ħsara lid-dinjità ta' persuna oħra, u li d-dinjità tal-persuna umana hija parti mis-sustanza tad-drittijiet stabbiliti f'din il-Karta. Għaldaqstant għandha tiġi rispettata, ukoll meta jkun hemm limitazzjoni ta' dritt.

1 L-Artikolu II-61 tal-Kostituzzjoni.

ARTIKOLU 2[1]

Dritt għall-ħajja

1. Kulħadd għandu d-dritt għall-ħajja.

2. Ħadd m'għandu jiġi kkundannat għall-piena tal-mewt, jew li titneħħielu ħajtu.

Spjegazzjoni

1. Il-paragrafu 1 ta' dan l-Artikolu hu bbażat fuq l-ewwel sentenza ta' l-Artikolu 2(1) tal-KEDB, li jgħid hekk:

   "1. Id-dritt għall-ħajja ta' kulħadd għandu jiġi protett b'liġi...".

2. It-tieni sentenza ta' din id-disposizzjoni, li tirreferi għall-piena tal-mewt, ġiet issuperata bid-dħul fis-seħħ ta' l-Artikolu 1 tal-Protokoll Nru. 6 tal-KEDB, li jgħid hekk:

   "Il-piena tal-mewt għandha tkun abolita. Ħadd ma għandu jiġi kkundannat għal dik il-piena jew titneħħilu ħajtu". L-Artikolu 2(2) tal-Karta hu bbażat fuq dik id-disposizzjoni.[2]

3. Id-disposizzjonijiet ta' l-Artikolu 2 tal-Karta[1] jikkorrispondu għal dawk ta' l-Artikoli ta' hawn fuq tal-KEDB u tal-Protokoll tiegħu. Għandhom l-istess sens u l-istess kamp ta' applikazzjoni, skond l-Artikolu 52(3) tal-Karta[3]. Għaldaqstant, id-definizzjonijiet "negattivi" li jidhru fil-KEDB għandhom jitqiesu wkoll bħala parti mill-Karta:

---

1 L-Artikolu II-62 tal-Kostituzzjoni.
2 L-Artikolu II-62(2) tal-Kostituzzjoni.
3 L-Artikolu II-112(3) tal-Kostituzzjoni.

a) l-Artikolu 2(2) tal-KEDB:

"Il-privazzjoni tal-ħajja ma għandhiex titqies bħala magħmula bi ksur ta' dan l-Artikolu meta tirriżulta mill-użu ta' forza li ma jkunx aktar minn dak li jkun assolutament meħtieġ:

a) fid-difiża ta' xi persuna minn vjolenza illegali;

b) sabiex jiġi effettwat arrest skond il-liġi jew tiġi evitata l-ħarba ta' xi persuna detenuta skond il-liġi;

ċ) f'azzjoni meħuda skond il-liġi sabiex tiġi megħluba rewwixta jew insurrezzjoni."

b) L-Artikolu 2 tal-Protokoll Nru. 6 tal-KEDB:

"Stat jista' jipprovdi fil-liġi tiegħu li jkun hemm il-piena mewt dwar dawk l-atti li jsiru fi żmien il-gwerra jew ta' theddida imminenti ta' gwerra; dik il-piena għandha tingħata biss fl-istanzi stipulati fil-liġi u skond id-disposizzjonijiet relattivi. L-Istat għandu jikkomunika lis-Segretarju Ġenerali tal-Kunsill ta' l-Ewropa d-disposizzjonijiet rilevanti ta' dik il-liġi…".

ARTIKOLU 3[1]

Dritt għall-integrità tal-persuna

1. Kull persuna għandha d-dritt għar-rispett ta' l-integrità fiżika u mentali tagħha.

1 L-Artikolu II-63 tal-Kostituzzjoni.

2. Fl-oqsma tal-mediċina u tal-bijoloġija, dawn li ġejjin għandhom jiġu rispettati b'mod partikolari:

a) il-kunsens liberu u infurmat tal-persuna interessata, skond il-proċeduri stabbiliti mil-liġi;

b) il-projbizzjoni ta' prattiċi ewġeniċi, partikolarment dawk li jimmiraw għas-selezzjoni ta' persuni;

ċ) il-projbizzjoni li l-ġisem uman u l-partijiet tiegħu bħala tali jintużaw bħala mezz ta' gwadann finanzjarju;

d) il-projbizzjoni ta' klonaġġ riproduttiv tal-bnedmin.

Spjegazzjoni

1. Fis-sentenza tagħha tad-9 ta' Ottubru 2001 fil-Każ C-377/98 Olanda vs. il-Parlament Ewropew u l-Kunsill, 2001 ECR 7079, fil-motivazzjonijiet nru. 70, 78, 79 u 80, il-Qorti tal-Ġustizzja kkonfermat li d-dritt fundamentali għall-integrità umana hu parti mid-dritt ta' l-Unjoni u, fil-kuntest tal-mediċina u tal-bijoloġija, jinkludi l-kunsens liberu u infurmat min jagħtih u min jirċevieh.

2. Il-prinċipji ta' l-Artikolu 3 tal-Karta[1] huma diġà inklużi fil-Konvenzjoni dwar id-Drittijiet tal-Bniedem u l-Bijomediċina, adottata mill-Kunsill ta' l-Ewropa (ETS 164 u l-protokoll addizzjonali ETS 168). Il-Karta ma titbiegħedx minn dawk il-prinċipji, u għalhekk tipprojbixxi biss il-klonaġġ riproduttiv. La tawtorizza u lanqas tipprojbixxi forom oħra ta' klonaġġ. Għalhekk ma timpedixxi bl-ebda mod lil leġislatur milli jipprojbixxi l-forom l-oħra ta' klonaġġ.

[1] L-Artikolu II-63 tal-Kostituzzjoni.

3. Ir-referenza għal prattiċi ewġeniċi, partikolarment dawk li jimmiraw għas-selezzjoni ta' persuni, tirrigwarda sitwazzjonijiet possibbli fejn jiġu organizzati u implimentati programmi ta' selezzjoni, li jkunu jinvolvu, fost oħrajn, kampanji favur l-isterilizzazzjoni, t-tqala mġiegħla, ż-żwieġ etniku ta' bilfors …. atti li fl-Istatut tal-Qorti Kriminali Internazzjonali adottat f'Ruma fis-17 ta' Lulju 1998 (ara l-Artikolu tiegħu 7(1)(g)) huma kollha meqjusa bħala reati internazzjonali.

ARTIKOLU 4[1]

Projbizzjoni ta' tortura jew pieni jew trattamenti inumani jew degradanti

Ħadd m'għandu jkun assoġġettat għal tortura jew għal pieni jew trattamenti inumani jew degradanti.

Spjegazzjoni

Id-dritt fl-Artikolu 4[1] jikkorispondi għad-dritt garantit bl-Artikolu 3 tal-KEDB, li għandu l-istess kliem: "Ħadd m'għandu jkun assoġġettat għal tortura jew għal trattament jew piena inumani jew degradanti." Bis-saħħa ta' l-Artikolu 52(3) tal-Karta[2], għandu għalhekk l-istess sens u l-istess kamp ta' applikazzjoni bħall-Artikolu tal-KEDB.

ARTIKOLU 5[3]

Projbizzjoni ta' skjavitù u ta' xogħol forzat

1. Ħadd m'għandu jinżamm fi skjavitù jew f'servitù.

---

1 L-Artikolu II-64 tal-Kostituzzjoni.
2 L-Artikolu II-112(3) tal-Kostituzzjoni.
3 L-Artikolu II-65 tal-Kostituzzjoni.

2. Ħadd m'għandu jiġi mġiegħel jagħmel xogħol forzat jew obbligatorju.

3. It-traffikar tal-bnedmin huwa projbit.

Spjegazzjoni

1. Id-dritt fl-Artikolu 5(1) u (2)[1] jikkorrispondi għall-Artikolu 4(1) u (2) tal-KEDB, li għandu l-istess kliem. Bis-saħħa ta' l-Artikolu 52(3) tal-Karta[2], għandu għalhekk l-istess sens u l-istess skop bħall-Artikolu 52(3) tal-KEDB. Konsegwentement:

- l-ebda limitazzjoni ma tista' tolqot b'mod leġittimu d-dritt previst fil-paragrafu 1;

- fil-paragrafu 2, "xogħol forzat jew obbligatorju" jrid jiftiehem fid-dawl tad-definizzjonijiet "negattivi" li jinsabu fl-Artikolu 4(3) tal-KEDB:

  "Għall-fini ta' dan l-Artikolu l-frażi "xogħol forzat jew obbligatorju" ma tinkludix:

  a) xogħol meħtieġ li jsir fil-kors ordinarju ta' detenzjoni imposta skond id-disposizzjonijiet ta' l-Artikolu 5 ta' din il-Konvenzjoni jew waqt il-libertà kondizzjonata minn dik id-detenzjoni;

  b) servizz ta' karattru militari jew, f'każ ta' persuni oġġezzjonanti minħabba l-kuxjenza f'pajjiżi fejn huwa hekk rikonoxxut, servizz imġiegħel minflok servizz militari obbligatorju;

[1] L-Artikolu II-65 tal-Kostituzzjoni.
[2] L-Artikolu II-112(3) tal-Kostituzzjoni.

ċ) servizz imġiegħel f'każ ta' emerġenza jew ta' kalamità li thedded il-ħajja jew il-ġid tal-komunità;

d) xogħol jew servizz li jifforma parti mill-obbligi ċiviċi normali".

2. Il-paragrafu 3 jiġi direttament mid-dinjità tal-persuna umana u jieħu kont ta' l-iżviluppi reċenti fil-kriminalità organizzata, bħall-organizzazzjoni ta' *networks* ta' immigrazzjoni illegali jew ta' sfruttament sesswali li jħallu l-qligħ. L-anness mal-Konvenzjoni tal-Europol għandu fih id-definizzjoni li ġejja li tirreferi għat-traffikar għall-iskop ta' sfruttament sesswali: "It-traffikar tal-bnedmin: li persuna tkun suġġetta għas-setgħa reali u illegali minn persuni oħra bl-użu ta' vjolenza jew minaċċi jew bl-abbuż ta' awtorità jew intrigi bl-iskop li jiġu esplojtati għall-prostituzzjoni, forom ta' esplojtazzjoni sesswali u attakki fuq minorenni jew il-kummerċ fi tfal abbandunati". Il-Kapitolu VI tal-Konvenzjoni li timplimenta t-Trattat ta' Schengen, li ġie ntegrat fl-*acquis* ta' l-Unjoni, fejn jipparteċipaw ir-Renju Unit u l-Irlanda, għandu l-kliem li ġejjin fl-Artikolu 27(1) li jirreferi għal *networks* ta' immigrazzjoni illegali: "Il-Partijiet Kontraenti jobbligaw ruħhom li jimponu pieni approprjati fuq kwalunkwe persuna li, għal skopijiet ta' gwadann finanzjarju, tassisti jew tipprova tassisti klandestin biex jidħol jew jirresjedi fit-territorju ta' waħda mill-Partijiet Kontraenti bi ksur tal-liġijiet ta' dik il-Parti Kontraenti dwar id-dħul u r-residenza ta' klandestini." Fid-19 ta' Lulju 2002, il-Kunsill adotta deċiżjoni kwadru dwar il-ġlieda kontra t-traffikar ta' bnedmin (Ġ.U. L 203/1) li fiha l-Artikolu 1 jagħti definizzjoni dettaljata tar-reati fir-rigward tat-traffikar ta' bnedmin għal skopijiet ta' sfruttament tax-xogħol jew sfruttament sesswali, li l-Istati Membri għandhom jippunixxu, bis-saħħa ta' dik id-deċiżjoni kwadru.

TITOLU II.

LIBERTAJIET

ARTIKOLU 6[1]

Dritt għal-libertà u għas-sigurtà

Kull persuna għandha d-dritt għal-libertà u għas-sigurtà.

Spjegazzjoni

Id-drittijiet previsti fl-Artikolu 6[1] jikkorrispondu mad-drittijiet garantiti bl-Artikolu 5 tal-KEDB, u, skond l-Artikolu 52(3) tal-Karta[2], għandhom l-istess sens u kamp ta' l-applikazzjoni. Għaldaqstant, il-limitazzjonijiet li b'mod leġittimu jistgħu jiġu imposti fuqhom ma jistgħux jeċċedu dawk permessi mill-KEDB, fil-kliem ta' l-Artikolu 5:

"1. Kulħadd għandu d-dritt għal-libertà u għas-sigurtà tal-persuna. Ħadd ma għandu jiġi ipprivat mil-libertà tiegħu ħlief fil-każijiet li ġejjin u skond il-proċedura preskritta bil-liġi:

a) id-detenzjoni skond il-liġi ta' persuna wara li tinsab ħatja minn qorti kompetenti;

b) l-arrest jew id-detenzjoni skond il-liġi ta' persuna għal nuqqas ta' tħaris ta' ordni skond il-liġi ta' qorti jew sabiex jiġi żgurat it-twettiq ta' xi obbligu preskritt mil-liġi;

---

[1] L-Artikolu II-66(3) tal-Kostituzzjoni.
[2] L-Artikolu II-112(3) tal-Kostituzzjoni.

ċ) l-arrest jew detenzjoni skond il-liġi ta' persuna effettwata sabiex tiġi miġjuba quddiem l-awtorità legali kompetenti fuq suspett raġonevoli li tkun ikommettiet reat jew meta jkun meqjus raġonevolment meħtieġ biex jiġi evitat li tikkommetti reat jew li taħrab wara li tkun għamlet reat;

d) id-detenzjoni ta' minuri b'ordni skond il-liġi għall-iskop ta' sorveljanza edukattiva jew id-detenzjoni tiegħu skond il-liġi sabiex jiġi miġjub quddiem l-awtorità legali kompetenti;

e) id-detenzjoni skond il-liġi ta' persuni biex jiġi evitat it-tixrid ta' mard infettiv, ta' persuni mhux f'sensihom, addetti għall-alkohol jew għad-drogi jew vagabondi;

f) l-arrest jew id-detenzjoni skond il-liġi ta' persuna biex jiġi evitat li tidħol mingħajr awtorità fil-pajjiż jew ta' persuna li kontra tagħha tkun qed issir kawża għad-deportazzjoni jew għall-estradizzjoni.

2. Kull min ikun arrestat għandu jiġi nfurmat minnufih, f'lingwa li jifhem, dwar ir-raġunijiet ta' l-arrest tiegħu u dwar kull akkuża kontra tiegħu.

3. Kull min ikun arrestat jew detenut skond id-disposizzjonijiet tal-paragrafu (1) (ċ) ta' dan l-Artikolu għandu jinġieb minnufih quddiem imħallef jew funzjonarju ieħor awtorizzat b'liġi biex jeżerċita setgħa ġudizzjarja u jkollu dritt għal proċeduri fi żmien raġonevoli jew għal ħelsien waqt pendenza tal-proċeduri. Il-ħelsien jista' jkun taħt kundizzjoni ta' garanziji biex jidher għall-proċeduri.

4. Kull min ikun ipprivat mil-libertà tiegħu b'arrest jew detenzjoni jkollu dritt li jagħmel proċeduri biex il-legalità tad-detenzjoni tiegħu tiġi deċiża malajr minn qorti u l-libertà tiegħu tiġi ordnata jekk id-detenzjoni ma tkunx skond il-liġi.

5. Kull min ikun vittma ta' arrest jew detenzjoni bi ksur tad-disposizzjonijiet ta' dan l-Artikolu jkollu dritt esegwibbli għal kumpens."

Id-drittijiet miktuba fl-Artikolu 6[1] għandhom jiġu rispettati speċjalment meta l-Parlament Ewropew u l-Kunsill jadottaw liġijiet u liġijiet kwadru fil-qasam tal-koperazzjoni ġudizzjarja f'materji kriminali, fuq bażi ta' l-Artikoli III-270, III-271 u III–273 tal-Kostituzzjoni, b'mod partikolari sabiex jiġu definiti disposizzjonijiet minimi komuni fir-rigward tal-klassifikazzjoni ta' offiżi u pieni u ċerti aspetti tal-liġi proċedurali.

ARTIKOLU 7[2]

Rispett għall-ħajja privata u tal-familja

Kull persuna għandha d-dritt għar-rispett tal-ħajja privata u tal-familja tagħha, ta' darha u tal-kommunikazzjonijiet tagħha.

Spjegazzjoni

Id-drittijiet garantiti fl-Artikolu 7[2] jikkorrispondu għal dawk garantiti bl-Artikolu 8 tal-KEDB. Sabiex jittieħed kont ta' l-iżviluppi fit-teknoloġija l-kelma "korrispondenza" ġiet sostitwita b' "komunikazzjonijiet".

---

1 L-Artikolu II-66 tal-Kostituzzjoni.
2 L-Artikolu II-67 tal-Kostituzzjoni.

Skond l-Artikolu 52(3)[1],is-sens u l-kamp ta' l-applikazzjoni ta' dan id-dritt huma l-istess bħal dawk ta' l-Artikolu korrispondenti tal-KEDB. Għaldaqstant, il-limitazzjonijiet li b'mod leġittimu jistgħu jiġu imposti fuq dan id-dritt huma l-istess bħal dawk permessi mill-Artikolu 8 tal-KEDB:

"1. Kulħadd għandu d-dritt għar-rispett tal-ħajja privata tiegħu, tal-familja tiegħu, ta' daru u tal-korrispondenza tiegħu.

2. Ma għandux ikun hemm indħil minn awtorità pubblika dwar l-eżerċizzju ta' dan id-dritt ħlief dak li jkun skond il-liġi u li jkun meħtieġ f'soċjetà demokratika fl-interessi tas-sigurtà nazzjonali, sigurtà pubblika jew il-ġid ekonomiku tal-pajjiż, biex jiġi evitat id-diżordni jew l-egħmil ta' delitti, għall-protezzjoni tas-saħħa jew tal-morali, jew għall-protezzjoni tad-drittijiet u libertajiet ta' ħaddieħor."

ARTIKOLU 8[2]

Protezzjoni ta' *data* personali

1. Kull persuna għandha d-dritt għall-protezzjoni ta' *data* personali li tirrigwardaha.

2. Din id-*data* għandha tiġi trattata b'mod ġust għal skopijiet determinati u fuq bażi tal-kunsens tal-persuna konċernata jew fuq bażi oħra leġittima stabbilita mil-liġi. Kull persuna għandha d-dritt ta' aċċess għal *data* miġbura li għandha x'taqsam magħha u d-dritt li tirrettifikaha.

3. L-osservanza ta' dawn ir-regoli għandha titqiegħed taħt il-kontroll ta' awtorità indipendenti.

---

1 L-Artikolu II-112(3) tal-Kostituzzjoni.
2 L-Artikolu II-68 tal-Kostituzzjoni.

Spjegazzjoni

Dan l-Artikolu huwa bbażat fuq l-Artikolu 286 tat-Trattat li jistabbilixxi l-Komunità Ewropea u fuq id-Direttiva 95/46/KE tal-Parlament Ewropew u tal-Kunsill dwar il-protezzjoni ta' individwi fir-rigward ta' l-ipproċessar ta' data personali u dwar il-moviment liberu ta' dik id-data (ĠU L 281, 23.11.1995) kif ukoll fuq l-Artikolu 8 tal-KEDB u l-Konvenzjoni tal-Kunsill ta' l-Ewropa tat-28 ta' Jannar 1981 dwar il-Protezzjoni ta' Individwi fir-rigward ta' l-Ipproċessar Awtomatiku ta' *Data* Personali, li ġiet ratifikata mill-Istati Membri kollha. L-Artikolu 286 tat-Trattat tal-KE jiġi sostitwit bl-Artikolu 51 tal-Kostituzzjoni. Qed issir ukoll referenza għar-regolament Nru. 45/2001 tal-Parlament Ewropew u tal-Kunsill dwar il-protezzjoni ta' individwi fir-rigward ta' l-ipproċessar ta' *data* personali mill-istituzzjonijiet u l-korpi tal-Komunità u dwar il-moviment liberu ta' tali *data* (ĠU L 8, 12.1.2001). Id-direttiva u r-regolament hawn fuq imsemmija fihom kondizzjonijiet u limitazzjonijiet għall-eżerċizzju tad-dritt għall-protezzjoni ta' *data* personali.

ARTIKOLU 9[1]

Dritt għaż-żwieġ u dritt għat-twaqqif ta' familja

Id-dritt għaż-żwieġ u d-dritt għat-twaqqif ta' familja huma garantiti skond il-liġijiet nazzjonali li jirregolaw l-eżerċizzju ta' dawn id-drittijiet.

1 L-Artikolu II-69 tal-Kostituzzjoni.

Spjegazzjoni

Dan l-Artikolu hu bbażat fuq l-Artikolu 12 tal-KEDB, li jgħid hekk: "L-irġiel u n-nisa ta' età ta' żwieġ għandhom id-dritt li jiżżewġu u li jkollhom familja, skond il-liġijiet nazzjonali li jirregolaw l-eżerċizzju ta' dan id-dritt." Il-mod kif inkiteb dan l-Artikolu ġie mmodernizzat sabiex ikunu koperti każijiet fejn il-leġislazzjoni nazzjonali tirrikonoxxi, apparti miż-żwieġ, arranġamenti oħrajn biex titwaqqaf familja. Dan l-Artikolu la jipprojbixxi u lanqas jimponi l-għoti ta' status ta' żwieġ lil unjonijiet bejn nies ta' l-istess sess. Dan id-dritt hu b'hekk simili għal dak mogħti mill-KEDB, iżda, fejn il-leġislazzjoni nazzjonali tkun tipprovdi b'dan il-mod, l-kamp ta' l-applikazzjoni tiegħu jista' jkun aktar wiesa'.

ARTIKOLU 10[1]

Libertà tal-ħsieb, kuxjenza u reliġjon

1. Kull persuna għandha d-dritt għal-libertà tal-ħsieb, kuxjenza u reliġjon. Dan id-dritt jimplika l-libertà li wieħed ibiddel ir-reliġjon jew it-twemmin tiegħu, kif ukoll il-libertà li juri r-reliġjon jew it-twemmin tiegħu, waħdu jew ma' oħrajn, fil-pubbliku kif ukoll fil-privat, fil-qima, fit-tagħlim, fil-prattika u fl-osservanza tar-riti.

2. Id-dritt għall-oġġezzjoni ta' kuxjenza hu rikonoxxut, skond il-liġijiet nazzjonali li jirregolaw l-eżerċizzju ta' dan id-dritt.

---

[1] L-Artikolu II-70 tal-Kostituzzjoni.

Spjegazzjoni

Id-dritt garantit fil-paragrafu 1 jikkorrispondi għad-dritt garantit fl-Artikolu 9 tal-KEDB u, skond l-Artikolu 52(3) tal-Karta[1], għandu l-istess sens u kamp ta' l-applikazzjoni. Il-limitazzjonijiet għandhom għalhekk jirrispettaw l-Artikolu 9(2) tal-Konvenzjoni, li jgħid hekk: "Il-libertà li wieħed juri r-reliġjon jew it-twemmin tiegħu suġġetta biss għal dawk il-limitazzjonijiet li jkunu preskritti b'liġi u li jkunu meħtieġa f'soċjetà demokratika fl-interessi tas-sigurtà pubblika, għall-protezzjoni ta' l-ordni pubbliku, tas-saħħa jew tal-morali, jew għall-protezzjoni tad-drittijiet u tal-libertajiet ta' ħaddieħor."

Id-dritt garantit fil-paragrafu 2 jikkorrispondi għat-tradizzjonijiet kostituzzjonali nazzjonali u għall-iżvilupp tal-leġislazzjoni nazzjonali dwar dan il-punt.

ARTIKOLU 11[2]

Libertà ta' l-espressjoni u ta' informazzjoni

1. Kull persuna għandha d-dritt għal-libertà ta' l-espressjoni. Dan id-dritt jinkludi l-libertà ta' opinjoni u l-libertà li tirċievi jew tagħti informazzjonijiet u ideat mingħajr indħil mill-awtorità pubblika u indipendentement mill-fruntieri.

2. Il-libertà u l-pluraliżmu tal-mezzi tal-komunikazzjoni għandhom ikunu rispettati.

---

[1] L-Artikolu II-112(3) tal-Kostituzzjoni.
[2] L-Artikolu II-71 tal-Kostituzzjoni.

Spjegazzjoni

1. L-Artikolu 11[1] jikkorrispondi għall-Artikolu 10 tal-KEDB, li jgħid hekk:

"1. Kulħadd għandu d-dritt għal-libertà ta' espressjoni. Dan id-dritt jinkludi l-libertà li jkollu opinjonijiet u li jirċievi u jagħti informazzjoni u ideat mingħajr indħil mill-awtorità pubblika u mingħajr ma jittieħed kont ta' fruntieri. Dan l-Artikolu ma għandux jimpedixxi Stati milli jeħtieġu liċenzi għax-xandir, televiżjoni jew impriżi ċinematografiċi.

2. L-eżerċizzju ta' dawn il-libertajiet, billi jġib miegħu dmirijiet u responsabbiltajiet, jista' jkun suġġett għal dawk il-formalitajiet, kundizzjonijiet, restrizzjonijiet jew penali kif preskritti b'liġi u li jkunu meħtieġa f'soċjetà demokratika, fl-interessi tas-sigurtà nazzjonali, integrità territorjali jew sigurtà pubblika, biex jiġi evitat id-diżordni jew l-egħmil ta' delitti, għall-protezzjoni tas-saħħa jew tal-morali, għall-protezzjoni tar-reputazzjoni jew drittijiet ta' ħaddieħor, biex jiġi evitat il-kxif ta' informazzjoni riċevuta b'sigriet, jew biex tiġi miżmuma l-awtorità u l-imparzjalità tal-ġudikatura."

Skond l-Artikolu 52(3) tal-Karta[2], s-sens u l-kamp ta' l-applikazzjoni ta' dan id-dritt huma l-istess bħal dawk garantiti mill-KEDB. Il-limitazzjonijiet li jistgħu jiġu imposti fuqu, għalhekk, ma jistgħux jeċċedu dawk previsti fl-Artikolu 10(2) tal-Konvenzjoni, mingħajr preġudizzju għal kwalunkwe restrizzjoni li tista' tiġi imposta mil-liġi tal-kompetizzjoni ta' l-Unjoni fuq id-dritt ta' Stati Membri li jintroduċu l-arranġamenti dwar l-għoti ta' liċenzji imsemmija fit-tielet sentenza ta' l-Artikolu 10(1) tal-KEDB.

---

1 L-Artikolu II-71 tal-Kostituzzjoni.
2 L-Artikolu II-112(3) tal-Kostituzzjoni.

2. Il-paragrafu 2 ta' dan l-Artikolu jgħid b'mod ċar liema huma l-konsegwenzi ta' paragrafu 1 fir-rigward tal-libertà tax-xandir. Hu bbażat b'mod partikolari fuq il-każistika tal-Qorti tal-Ġustizzja dwar it-televiżjoni, b'mod partikolari fil-każ C-288/89 (sentenza tal-25 ta' Lulju 1991, Stichting Collectieve Antennevoorziening Gouda u oħrajn ECR I-4007), u fuq il-Protokoll dwar is-sistema tax-xandir pubbliku fl-Istati Membri anness mat-Trattat tal-KE u issa mal-Kostituzzjoni, u fuq id-Direttiva tal-Kunsill 89/552/KE (partikolarment is-sbatax-il premessa tagħha).

ARTIKOLU 12[1]

Libertà ta' assemblea u ta' assoċjazzjoni

1. Kull persuna għandha d-dritt għal-libertà ta' għaqda paċifika u għal-libertà ta' assoċjazzjoni ma' oħrajn f'kull livell, b'mod partikolari f'materji politiċi, sindakali, u ċiviċi, li jimplika d-dritt ta' kull persuna li tifforma u tidħol f'sindakali għall-protezzjoni ta' l-interessi tagħha.

2. Il-partiti politiċi f'livell ta' l-Unjoni jikkontribwixxu għall-espressjoni tal-volontà politika taċ-ċittadini ta' l-Unjoni.

1 L-Artikolu II-72 tal-Kostituzzjoni.

Spjegazzjoni

1. Il-paragrafu 1 ta' dan l-Artikolu jikkorrispondi għall-Artikolu 11 tal-KEDB, li jgħid hekk:

"1 . Kulħadd għandu d-dritt għal-libertà ta' għaqda paċifika u għal-libertà ta' assoċjazzjoni ma' oħrajn, inkluż id-dritt li wieħed jifforma u jidħol f'sindakati għall-protezzjoni ta' l-interessi tiegħu.

2. Ma għandu jkun hemm ebda restrizzjoni fuq l-eżerċizzju ta' dawn id-drittijiet ħlief dawk li jkunu preskritti b'liġi u li jkunu meħtieġa f'soċjetà demokratika fl-interess tas-sigurtà nazzjonali jew tas-sigurtà pubblika, biex jiġi evitat id-diżordni jew l-egħmil ta' delitti, għall-protezzjoni tas-saħħa jew tal-morali jew għall-protezzjoni tad-drittijiet u tal-libertajiet ta' ħaddieħor. Dan l-Artikolu ma għandux jimpedixxi l-imposizzjoni ta' restrizzjonijiet skond il-liġi fuq l-eżerċizzju ta' dawn id-drittijiet minn membri tal-Forzi Armati, tal-Pulizija jew ta' l-amministrazzjoni ta' l-Istat".

Is-sens tad-disposizzjonijiet ta' dan l-Artikolu 12(1)[1] hu l-istess bħal dak tal-KEDB, iżda l-kamp ta' l-applikazzjoni tagħhom hu aktar wiesa' ladarba japplikaw fil-livelli kollha inkluż il-livell Ewropew. Skond l-Artikolu 52(3) tal-Karta[2], il-limitazzjonijiet fuq dak id-dritt ma jistgħux jeċċedu dawk li huma kkunsidrati leġittimi bis-saħħa ta' l-Artikolu 11(2) tal-KEDB.

2. Dan id-dritt hu bbażat ukoll fuq l-Artikolu 11 tal-Karta tal-Komunità dwar id-Drittijiet Soċjali Fundamentali tal-Ħaddiema.

1 L-Artikolu II-72 tal-Kostituzzjoni.
2 L-Artikolu II-112(3) tal-Kostituzzjoni.

3. Il-paragrafu 2 ta' dan l-Artikolu jikkorrispondi għall-Artikolu 46(4) tal-Kostituzzjoni.

ARTIKOLU 13[1]

Libertà ta' l-arti u x-xjenzi

L-arti u r-riċerka xjentifika huma liberi. Il-libertà akkademika għandha tiġi rispettata.

Spjegazzjoni

Dan id-dritt hu deduċibbli primarjament mid-dritt għal-libertà tal-ħsieb u l-espressjoni. Għandu jiġi eżerċitat b'rispett għall-Artikolu 1[2] u jista' jkun suġġett għal-limitazzjonijiet awtorizzati bl-Artikolu 10 tal-KEDB.

ARTIKOLU 14[3]

Dritt għall-edukazzjoni

1. Kull persuna għandha d-dritt għall-edukazzjoni u li jkollha aċċess għall-formazzjoni professjonali u kontinwa.

2. Dan id-dritt jinkludi l-possibilità li wieħed jirċievi edukazzjoni obbligatorja bla ħlas.

---

[1] L-Artikolu II-73 tal-Kostituzzjoni.
[2] L-Artikolu II-61 tal-Kostituzzjoni.
[3] L-Artikolu II-74 tal-Kostituzzjoni.

3. Il-libertà li jiġu mwaqqfa stabbilimenti ta' tagħlim b'rispett għall-prinċipji demokratiċi kif ukoll id-dritt tal-ġenituri li jiżguraw l-edukazzjoni u t-tagħlim tat-tfal tagħhom, skond it-twemmin reliġjuż, filosofiku u pedagoġiku għandhom jiġu rispettati, skond il-liġijiet nazzjonali li jirregolaw l-eżerċizzju ta' din il-libertà u ta' dan id-dritt.

Spjegazzjoni

1. Dan l-Artikolu huwa ispirat kemm fuq it-tradizzjonijiet kostituzzjonali komuni ta' l-Istati Membri kif ukoll fuq l-Artikolu 2 tal-Protokoll tal-KEDB, li jgħid hekk:
"Ħadd ma għandu jiġi pprivat mid-dritt għall-edukazzjoni. Fl-eżerċizzju ta' kull funzjoni li jassumi dwar edukazzjoni u tagħlim, l-Istat għandu jirrispetta d-dritt tal-ġenituri li jiżguraw dik l-edukazzjoni u dak it-tagħlim in konformità mal-konvinzjonijiet tagħhom reliġjużi u filosofiċi".

Kien meqjus utli li dan l-Artikolu jiġi estiż għall-aċċess għal taħriġ professjonali u kontinwu (ara punt 15 tal-Karta tal-Komunità dwar id-Drittijiet Soċjali Fundamentali tal-Ħaddiema u l-Artikolu 10 tal-Karta Soċjali) u sabiex jiġi miżjud il-prinċipju ta' edukazzjoni obbligatorja bla ħlas. Kif qiegħed miktub, il-prinċipju ta' l-aħħar jimplika biss li fir-rigward ta' l-edukazzjoni obbligatorja, t-tfal kollha għandu jkollhom il-possibiltà li jattendu stabbiliment li joffri edukazzjoni bla ħlas. Ma jitlobx mill-istabbilimenti kollha li jipprovdu edukazzjoni jew taħriġ professjonali u kontinwu, partikolarment dawk privati, li jkunu bla ħlas. Lanqas ma jeskludi l-fatt li ċerti forom speċifiċi ta' edukazzjoni huma bil-ħlas, jekk l-Istat jieħu miżuri sabiex jagħti kumpens finanzjarju. Safejn il-Karta tapplika għall-Unjoni, dan ifisser li l-Unjoni, fil-politika ta' taħriġ tagħha, għandha tirrispetta l-edukazzjoni obbligatorja bla ħlas, iżda ma għandhiex tinftiehem li toħloq poteri ġodda. Fir-rigward tad-dritt tal-ġenituri, dan għandu jiġi interpretat flimkien mad-disposizzjonijiet ta' l-Artikolu 24[1].

---

1 L-Artikolu II-84 tal-Kostituzzjoni.

2. Il-libertà sabiex jitwaqqfu stabbilimenti ta' edukazzjoni, pubbliċi jew privati, hi garantita bħala waħda mill-aspetti tal-libertà għat-tmexxija ta' negozju iżda hi limitata bir-rispett għall-prinċipji demokratiċi u tiġi eżerċitata skond l-arranġamenti definiti mil-leġislazzjoni nazzjonali.

ARTIKOLU 15[1]

Libertà ta' l-għażla tal-mestier u d-dritt għax-xogħol

1. Kull persuna għandha d-dritt li taħdem u li twettaq xogħol magħżul jew aċċettat liberament.

2. Kull ċittadin ta' l-Unjoni għandu d-dritt li jfittex impjieg, li jaħdem, li jeżerċita d-dritt ta' stabbiliment u li jagħti servizzi f'kull Stat Membru.

3. Ċittadini ta' pajjiżi terzi li huma awtorizzati li jaħdmu fit-territorji ta' l-Istati Membri huma intitolati għall-kondizzjonijiet ta' xogħol ekwivalenti għal dawk li jgawdu ċ-ċittadini ta' l-Unjoni.

Spjegazzjoni

Il-libertà ta' l-għażla tal-mestier, kif dikjarata fl-Artikolu 15[1], hi rikonoxxuta fil-każistika tal-Qorti tal-Ġustizzja (ara, *fost oħrajn*, is-sentenza ta' l-14 ta' Mejju 1974, Każ 4/73 Nold [1974] ECR 491, paragrafi 12 sa 14 tal-motivazzjonijiet; sentenza tat-13 ta' Diċembru 1979, Każ 44/79 Hauer [1979] ECR 3727; sentenza tat-8 ta' Ottubru 1986, Każ 234/85 Keller [1986] ECR 2897, paragrafu 8 tal-motivazzjonijiet).

---

1 L-Artikolu II-75 tal-Kostituzzjoni.

Dan il-paragrafu huwa ispirat ukoll mill-Artikolu 1(2) tal-Karta Soċjali Ewropea, li ġiet iffirmata fit-18 ta' Ottubru 1961 u ġiet ratifikata mill-Istati Membri kollha, u mill-punt 4 tal-Karta tal-Komunità dwar id-Drittijiet Soċjali Fundamentali tal-Ħaddiema tad-9 ta' Diċembru 1989. L-espressjoni "kondizzjonijiet tax-xogħol" għandha tiftiehem fis-sens ta' l-Artikolu III-213 tal-Kostituzzjoni.

It-tieni paragrafu jittratta t-tliet libertajiet garantiti bl-Artikoli I-4 u III-133, III-137 u III-144 tal-Kostituzzjoni, jiġifieri l-libertà ta' ċirkolazzjoni għall-ħaddiema, l-libertà ta' l-istabbiliment u l-libertà li jagħtu servizzi.

It-tielet paragrafu ġie bbażat fuq l-Artikolu 137(3) ir-raba' inċiż TKE, issa sostitwit bl-Artikolu III-210(1)(g) tal-Kostituzzjoni, u fuq l-Artikolu 19(4) tal-Karta Soċjali Ewropea ffirmata fit-18 ta' Ottubru 1961 u ratifikata mill-Istati Membri kollha. L-Artikolu 52(2) tal-Karta[1] hu għalhekk applikabbli. Il-kwestjoni tar-reklutaġġ ta' baħħara li jkollhom in-nazzjonalità ta' Stati terzi għall-ekwipaġġ ta' bastimenti li jtellgħu l-bandiera ta' Stat Membru ta' l-Unjoni tiġi regolata mid-dritt ta' l-Unjoni u mil-leġislazzjoni u l-prattika nazzjonali.

ARTIKOLU 16[2]

Libertà ta' intrapriża

Il-libertà ta' intrapriża skond id-dritt ta' l-Unjoni u l-liġijiet u l-prattiċi nazzjonali hija rikonoxxuta.

---

[1] L-Artikolu II-112(2) tal-Kostituzzjoni.
[2] L-Artikolu II-76 tal-Kostituzzjoni.

Spjegazzjoni

Dan l-Artikolu hu bbażat fuq il-każistika tal-Qorti tal-Ġustizzja li rrikonoxxiet il-libertà li tiġi eżerċitata attività ekonomika jew kummerċjali (ara s-sentenzi ta' l-14 ta' Mejju 1974, Każ 4/73 Nold [1974] ECR 491, paragrafu 14 tal-motivazzjonijiet, u tas-27 ta' Settembru 1979, Każ 230-78 SPA Eridiana u oħrajn [1979] ECR 2749, il-paragrafi 20 sa 31 tal-motivazzjonijiet) u l-libertà ta' kuntrattazzjoni (ara inter alia s-sentenza Sukkerfabriken Nykøbing, Każ 151/78 [1979] ECR 1, paragrafu 19 tal-motivazzjonijiet, u s-sentenza tal-5 ta' Ottubru 1999, C-240/97 Spanja vs. Kummissjoni, [1999] ECR I-6571, paragrafu 99 tal-motivazzjonijiet) u l-Artikolu I-3(2) tal-Kostituzzjoni, li jirrikonoxxi l-kompetizzjoni libera. Għandu jinftiehem li dan id-dritt għandu jiġi eżerċitat b'rispett għad-dritt ta' l-Unjoni u tal-leġislazzjoni nazzjonali. Jista' jkun suġġett għal-limitazzjonijiet previsti fl-Artikolu 52(1) tal-Karta[1].

ARTIKOLU 17[2]

Dritt għall-proprjetà

1. Kull persuna għandha d-dritt li tgawdi l-proprjetà tal-ġid tagħha li tkun akkwistat legalment, li tużaha, u li tiddisponi minnha f'ħajjitha jew għal wara mewtha. L-ebda persuna ma tista' tiġi mċaħħda mill-proprjetà tagħha, ħlief fl-interess pubbliku u fil-każijiet u skond il-kondizzjonijiet previsti mil-liġi, bi ħlas ta' kumpens xieraq fi żmien utli għal dak li tkun tilfet. L-użu ta' proprjetà jista' jiġi regolat bil-liġi safejn ikun meħtieġ mill-interess pubbliku.

2. Il-proprjetà intellettwali hi protetta.

---

1 L-Artikolu II-112(1) tal-Kostituzzjoni.
2 L-Artikolu II-77 tal-Kostituzzjoni.

Spjegazzjoni

Dan l-Artikolu hu bbażat fuq l-Artikolu 1 tal-Protokoll tal-KEDB:
"Kull persuna naturali jew persuna morali għandha dritt għat-tgawdija paċifika tal-possedimenti tagħha. Ħadd ma għandu jiġi ipprivat mill-possedimenti tiegħu ħlief fl-interess pubbliku u bla ħsara tal-kundizzjonijiet provduti bil-liġi u bil-prinċipji ġenerali tal-liġi internazzjonali.

Iżda d-disposizzjonijiet ta' qabel ma għandhom b'ebda mod inaqqsu d-dritt ta' Stat li jwettaq dawk il-liġijiet li jidhrulu xierqa biex jikkontrolla l-użu ta' proprjetà skond l-interess ġenerali jew biex jiżgura l-ħlas ta' taxxi jew kontribuzzjonijiet oħra jew pieni".

Dan hu dritt fundamentali komuni għall-kostituzzjonijiet nazzjonali kollha. Ġie rikonoxxut bosta drabi bil-każistika tal-Qorti tal-Ġustizzja, l-ewwel darba fis-sentenza Hauer (13 ta' Diċembru 1979, ECR [1979] 3727). Il-kliem ġie aġġornat iżda, skond l-Artikolu 52(3)[1], is-sens u l-kamp ta' l-applikazzjoni tad-dritt huma l-istess bħal dawk tad-dritt garantit mill-KEDB u l-limitazzjonijiet ma jistgħux jeċċedu dawk previsti hemmhekk.

Il-protezzjoni tal-proprjetà intellettwali, aspett wieħed mid-dritt għall-proprjetà, hu msemmi espliċitament fil-paragrafu 2 minħabba li qed isir aktar importanti u fil-leġislazzjoni sekondarja tal-Komunità. Il-proprjetà intellettwali tkopri mhux biss il-proprjetà letterarja u artistika iżda wkoll inter alia d-drittijiet ta' privattiva u *trademarks* u drittijiet simili. Il-garanziji stabbiliti fil-paragrafu 1 għandhom japplikaw kif xieraq għall-proprjetà intellettwali.

1 L-Artikolu II-112(3) tal-Kostituzzjoni.

ARTIKOLU 18[1]

Dritt għall-asil

Id-dritt għall-asil għandu jkun garantit b'rispett għar-regoli tal-Konvenzjoni ta' Ġinevra tat-28 ta' Lulju 1951 u l-Protokoll tal-31 ta' Jannar 1967 dwar l-*istatus* ta' refuġjati u skond il-Kostituzzjoni.

Spjegazzjoni

It-test ta' dan l-Artikolu ġie bbażat fuq l-Artikolu 63 TKE , issa sostitwit bl-Artikolu III-266 tal-Kostituzzjoni, li jobbliga lill-Unjoni tirrispetta l-Konvenzjoni ta' Ġinevra dwar ir-refuġjati. Wieħed għandu jagħmel riferenza għall-Protokolli dwar ir-Renju Unit u l-Irlanda annessi mal-Kostituzzjoni u dak dwar id-Danimarka sabiex jiġi determinat safejn dawk l-Istati Membri jimplimentaw id-dritt ta' l-Unjoni f'dan il-qasam u safejn dan l-Artikolu jkun applikabbli għalihom. Dan l-Artikolu hu konformi mal-Protokoll dwar l-asil anness mal-Kostituzzjoni.

ARTIKOLU 19[2]

Protezzjoni f'każ ta' tneħħija, tkeċċija jew estradizzjoni

1. It-tkeċċijiet kollettivi huma projbiti.

[1] L-Artikolu II-78 tal-Kostituzzjoni.
[2] L-Artikolu II-79 tal-Kostituzzjoni.

2. Ħadd ma jista' jitneħħa, jitkeċċa jew jkun estradit lejn Stat fejn hemm riskju serju li jkun soġġett għall-piena tal-mewt, għal tortura jew għal pieni jew trattament ieħor inuman jew degradanti.

Spjegazzjoni

Il-paragrafu 1 ta' dan l-Artikolu għandu l-istess sens u kamp ta' l-applikazzjoni bħall-Artikolu 4 tal-Protokoll Nru. 4 tal-KEDB dwar it-tkeċċija kollettiva. L-iskop tiegħu hu li jiggarantixxi li kull deċiżjoni tkun ibbażata fuq eżami speċifiku u li ma tkun tista' tittieħed ebda miżura biex jiġu mkeċċija ċ-ċittadini kollha li jkollhom in-nazzjonalità ta' Stat partikolari (ara wkoll l-Artikolu 13 tal-Konvenzjoni dwar id-Drittijiet Ċivili u Politiċi).

Il-paragrafu 2 jinkorpora l-każistika rilevanti tal-Qorti Ewropea tad-Drittijiet tal-Bniedem fir-rigward ta' l-Artikolu 3 tal-KEDB (ara Ahmed vs. Awstrija, sentenza tas-17 ta' Diċembru 1996, [1996] ECR VI-2206 u Soering, sentenza tas-7 ta' Lulju 1989).

TITOLU III

L-UGWALJANZA

ARTIKOLU 20[1]

Ugwaljanza f'għajnejn il-liġi

Kull persuna hija ugwali f'għajnejn il-liġi.

Spjegazzjoni

Dan l-Artikolu jikkorrispondi għal prinċipju ġenerali tal-liġi li hu nkluż fil-Kostituzzjonijiet Ewropej kollha u ġie wkoll rikonoxxut mill-Qorti tal-Ġustizzja bħala prinċipju bażiku tal-liġi Komunitarja (sentenza tat-13 ta' Novembru 1984, Każ 283/83 Racke [1984] ECR 3791, sentenza tas-17 ta' April 1979, Każ 15/95 EARL [1997] ECR I-1961, u s-sentenza tat-13 ta' April 2000, Każ 292/97 Karlsson, [2000] ECR 2737).

ARTIKOLU 21[2]

Non-diskriminazzjoni

1. Kull diskriminazzjoni bbażata fuq is-sess, ir-razza, l-kulur, l-oriġini etnika jew soċjali, l-karatteristiċi ġenetiċi, l-lingwa, r-reliġjon jew it-twemmin, l-opinjoni politika jew xi opinjoni oħra, l-appartenenza għal minoranza nazzjonali, l-proprjetà, it-twelid, id-disabilità, l-età, jew l-orjentazzjoni sesswali hi projbita.

---

[1] L-Artikolu II-80 tal-Kostituzzjoni.
[2] L-Artikolu II-81 tal-Kostituzzjoni.

2. Fil-kamp ta' l-applikazzjoni tal-Kostituzzjoni u mingħajr preġudizzju għal kull disposizzjoni speċifika tagħha, kull diskriminazzjoni minħabba n-nazzjonalità hi projbita.

Spjegazzjoni

Il-paragrafu 1 huwa ispirat mill-Artikolu 13 tat-Trattat KE, issa sostitwit bl-Artikolu III-124 tal-Kostituzzjoni, l-Artikolu 14 tal-KEDB u l-Artikolu 11 tal-Konvenzjoni dwar id-Drittijiet tal-Bniedem u l-Bijomediċina fir-rigward tal-wirt ġenetiku. Safejn jikkorrispondi ma' l-Artikolu 14 tal-KEDB, japplika b'mod konformi miegħu.

Ma hemm l-ebda kontradizzjoni jew inkompatibbiltà bejn il-paragrafu 1 u l-Artikolu III-124 tal-Kostituzzjoni li għandu kamp ta' applikazzjoni u għan differenti: l-Artikolu III-124 jikkonferixxi s-setgħa lill-Unjoni li tadotta atti leġislattivi, inkluża l-armonizzazzjoni tal-liġijiet u r-regolamenti ta' l-Istati Membri, biex jikkumbattu ċerti forom ta' diskriminazzjoni li huma elenkati f'dak l-Artikolu b'mod eżawrjenti. Tali leġislazzjoni tista' tkopri l-azzjoni ta' l-awtoritajiet ta' l-Istati Membri (kif ukoll relazzjonijiet bejn individwi privati) fi kwalunkwe qasam fil-limitu tas-setgħat ta' l-Unjoni. 'Għall-kuntrarju, d-disposizzjoni fl-Artikolu 21[1] ma toħloq ebda setgħa li jidħlu fis-seħħ liġijiet anti-diskriminazzjoni f'dawn l-oqsma ta' azzjoni minn Stat Membru jew azzjoni privata, u lanqas ma tistabbilixxi projbizzjoni ġenerali ta' diskriminazzjoni f'oqsma tant vasti bħal dawn. Fil-fatt, għandha x'taqsam biss mad-diskriminazzjoni mill-istituzzjonijiet u l-korpi ta' l-Unjoni, meta jeżerċitaw is-setgħat konferiti taħt Artikoli oħrajn tal-Partijiet I u III tal-Kostituzzjoni, u mill-Istati Membri, biss meta jkunu qed jimplimentaw id-dritt ta' l-Unjoni. Għalhekk, il-paragrafu 1 la jestendi l-medda tas-setgħat konferiti taħt l-Artikolu III-124 u lanqas l-interpretazzjoni ta' dak l-Artikolu.

Il-paragrafu 2 jikkorrispondi għall-Artikolu I-4(2) tal-Kostituzzjoni u għandu jiġi applikat b'mod konformi ma' dak l-Artikolu.

---

1 L-Artikolu II-81 tal-Kostituzzjoni.

ARTIKOLU 22[1]

Diversità kulturali, reliġjuża u lingwistika

L-Unjoni tirrispetta d-diversità kulturali, reliġjuża u lingwistika.

Spjegazzjoni

Dan l-Artikolu ġie bbażat fuq l-Artikolu 6 tat-Trattat dwar l-Unjoni Ewropea u fuq l-Artikolu 151(1) u (4) tat-Trattat KE, issa sostitwit bl-Artikolu III-280(1) u (4) tal-Kostituzzjoni, dwar il-kultura. Ir-rispett għad-diversità kulturali u lingwistika huwa issa stabbilit ukoll fl-Artikolu I-3(3) tal-Kostituzzjoni. L-Artikolu hu wkoll ispirat mid-dikjarazzjoni Nru. 11 ta' l-Att Finali tat-Trattat ta' Amsterdam dwar l-istatus ta'l-knejjes u ta' l-organizzazzjonijiet mhux konfessjonali, issa assunt fl-Artikolu I-52 tal-Kostituzzjoni.

ARTIKOLU 23[2]

Ugwaljanza bejn in-nisa u l-irġiel

L-ugwaljanza bejn in-nisa u l-irġiel għandha tiġi żgurata fl-oqsma kollha, inkluż l-impjieg, ix-xogħol u l-paga.

Il-prinċipju ta' l-ugwaljanza m'għandux jimpedixxi li jinżammu fis-seħħ jew jiġu adottati miżuri maħsuba biex jagħtu vantaġġi speċifiċi lis-sess l-anqas rappreżentat.

---

1 L-Artikolu II-82 tal-Kostituzzjoni.
2 L-Artikolu II-83 tal-Kostituzzjoni.

Spjegazzjoni

L-ewwel paragrafu ġie bbażat fuq l-Artikoli 2 u 3(2) tat-Trattat KE, issa sostitwiti bl-Artikoli I-3 u III-116 tal-Kostituzzjoni li jimponu fuq l-Unjoni l-mira li tiġi promossa l-ugwaljanza bejn in-nisa u l-irġiel, u l-Artikolu 141(1) tat-Trattat KE, issa sostitwit bl-Artikolu III-214(1) tal-Kostituzzjoni. Huwa ispirat mill-Artikolu 20 tal-Karta Soċjali Ewropea riveduta tat-3 ta' Mejju 1996, u mill-punt 16 tal-Karta Komunitarja dwar id-drittijiet tal-ħaddiema.

Hu wkoll ibbażat fuq l-Artikolu 141(3) tat-Trattat KE, issa sostitwit bl-Artikolu III-214(3) tal-Kostituzzjoni, u fuq l-Artikolu 2(4) tad-Direttiva tal-Kunsill 76/207/KEE dwar l-implimentazzjoni tal-prinċipju ta' trattament ugwali għall-irġiel u n-nisa għal dak li għandu x'jaqsam ma' l-aċċess għall-impjiegi, t-taħriġ professjonali, l-promozzjoni, u l-kondizzjonijiet tax-xogħol.

Il-paragrafu 2 huwa ispirat f'forma iqsar mill-Artikolu III-214(4) tal-Kostituzzjoni fejn hemm previst li l-prinċipju ta' trattament ugwali ma għandux jipprevjeni ż-żamma jew l-adozzjoni ta' miżuri li jipprovdu għal vantaġġi speċifiċi sabiex ikun iktar faċli għas-sess l-inqas irrappreżentat li jwettaq attività professjonali jew sabiex jipprevjeni l-iżvantaġġi fil-karriera professjonali jew jikkumpensa għalihom. F'konformità ma' l-Artikolu 52 (2)[1], il-paragrafu preżenti ma jemendax l-Artikolu III-214(4).

---

1 L-Artikolu II-112(2) tal-Kostituzzjoni.

ARTIKOLU 24[1]

Drittijiet tat-tfal

1. It-tfal għandhom id-dritt għall-protezzjoni u għall-kura li hija meħtieġa għall-ġid tagħhom. Jistgħu jesprimu l-opinjonijiet tagħhom liberament. Dawn l-opinjonijiet għandhom jitqiesu f'materji li jirrigwardawhom skond l-età u l-maturità tagħhom.

2. Fl-azzjonijiet kollha li għandhom x'jaqsmu mat-tfal, kemm jekk jittieħdu minn awtoritajiet pubbliċi kif ukoll minn istituzzjonijiet privati, l-aħjar interess tat-tfal għandu jkun kunsiderazzjoni primarja.

3. It-tfal kollha għandhom id-dritt li jkollhom, fuq bażi regolari, relazzjoni personali u kuntatt dirett maż-żewġ ġenituri, sakemm dan mhuwiex kontra l-interessi tat-tfal.

Spjegazzjoni

L-Artikolu hu bbażat fuq il-Konvenzjoni ta' New York dwar id-Drittijiet tat-Tfal iffirmata fl-20 ta' Novembru 1989 u ratifikata mill-Istati Membri kollha, b'mod partikolari l-Artikoli 3, 9, 12 u 13 tagħha.

Il-paragrafu 3 jieħu kont tal-fatt li, bħala parti mill-istabbiliment ta' żona ta' libertà, ta' sigurtà u ta' ġustizzja, l-leġislazzjoni ta' l-Unjoni f'materji ċivili b'implikazzjonijiet transkonfinali, li għaliha III-269 tal-Kostituzzjoni jikkonferixxi poteri, tista' tinkludi b'mod partikolari drittijiet għal żjajjar sabiex ikun żgurat li t-tfal jistgħu jżommu kuntatt personali u dirett maż-żewġ ġenituri tagħhom fuq bażi regolari.

[1] L-Artikolu II-84 tal-Kostituzzjoni.

ARTIKOLU 25[1]

Drittijiet ta' l-anzjani

L-Unjoni tirrikonoxxi u tirrispetta d-drittijiet ta' l-anzjani li jgħixu ħajja ta' dinjità u indipendenti u li jipparteċipaw fil-ħajja soċjali u kulturali.

Spjegazzjoni

Dan l-Artikolu huwa ispirat mill-Artikolu 23 tal-Karta Soċjali Ewropea riveduta u l-Artikoli 24 u 25 tal-Karta Komunitarja dwar id-Drittijiet Soċjali Fundamentali tal-Ħaddiema. Għandu jinftiehem li l-parteċipazzjoni fil-ħajja soċjali u kulturali tkopri wkoll il-parteċipazzjoni fil-ħajja politika.

ARTIKOLU 26[2]

Integrazzjoni ta' persuni b'diżabilità

L-Unjoni tirrikonoxxi u tirrispetta d-drittijiet ta' persuni b'diżabilità li jibbenefikaw minn miżuri intiżi sabiex jiżguraw l-indipendenza, l-integrazzjoni soċjali u professjonali tagħhom, u l-parteċipazzjoni tagħhom fil-ħajja tal-komunità.

Spjegazzjoni

Il-prinċipju stabbilit f'dan l-Artikolu hu bbażat fuq l-Artikolu 15 tal-Karta Soċjali Ewropea u huwa ispirat wkoll minn punt 26 tal-Karta Komunitarja dwar id-Drittijiet Soċjali Fundamentali tal-Ħaddiema.

[1] L-Artikolu II-85 tal-Kostituzzjoni.
[2] L-Artikolu II-86 tal-Kostituzzjoni.

TITOLU IV

SOLIDARJETÀ

ARTIKOLU 27[1]

Dritt tal-ħaddiema għall-informazzjoni u l-konsultazzjoni fi ħdan l-impriża

Il-ħaddiema jew ir-rappreżentanti tagħhom għandhom, fil-livelli xierqa, jkunu garantiti li jingħataw informazzjoni u li jiġu kkonsultati fi żmien utli fil-każijiet u skond il-kondizzjonijiet previsti mid-dritt ta' l-Unjoni u mil-liġijiet u l-prattiċi nazzjonali.

Spjegazzjoni

Dan l-Artikolu jidher fil-Karta Soċjali Ewropea riveduta (l-Artikolu 21) u fil-Karta Komunitarja dwar id-drittijiet tal-Ħaddiema (il-punti 17 u 18). Japplika skond il-kondizzjonijiet stabbiliti mid-dritt ta' l-Unjoni u mil-liġijiet nazzjonali. Ir-referenza għal livelli xierqa tirrigwarda l-livelli stabbiliti mid-dritt ta' l-Unjoni jew mil-liġijiet u l-prattiċi nazzjonali li jistgħu jinkludu l-livell Ewropew fejn il-leġislazzjoni ta' l-Unjoni tipprovdi b'dan il-mod. F'dan il-qasam hu importanti l-*acquis* ta' l-Unjoni: l-Artikoli III-211 u III-212 tal-Kostituzzjoni, u d-Direttivi 2002/14/KE (kwadru ġenerali sabiex il-ħaddiema fil-Komunità Ewropea jiġu infurmati u kkonsultati), 98/59/KE (tkeċċija kollettiva mix-xogħol), 2001/23/KE (trasferimenti ta' impriżi) u 94/45/KE (kumitati ta' l-impriżi Ewropej).

1 L-Artikolu II-87 tal-Kostituzzjoni.

ARTIKOLU 28[1]

Dritt ta' negozjar u azzjoni kollettiva

Il-ħaddiema u dawk li jħaddmu, jew l-organizzazzjonijiet rispettivi tagħhom, għandhom, skond id-dritt ta' l-Unjoni u l-liġijiet u l-prattiċi nazzjonali, d-dritt li jinnegozjaw u li jikkonkludu ftehim kollettivi fil-livelli xierqa u, fil-każ ta' konflitti ta' interess, li jieħdu azzjoni kollettiva inkluża l-azzjoni li jistrajkjaw sabiex jiddefendu l-interessi tagħhom.

Spjegazzjoni

Dan l-Artikolu hu bbażat fuq l-Artikolu 6 tal-Karta Soċjali Ewropea u fuq il-Karta Komunitarja dwar id-Drittijiet Soċjali Fundamentali tal-Ħaddiema (il-punti 12 sa 14). Id-dritt għal azzjoni kollettiva kien rikonoxxut mill-Qorti Ewropea tad-Drittijiet tal-Bniedem bħala wieħed mill-elementi tad-drittijiet sindakali stabbiliti fl-Artikolu 11 tal-KEDB. Fir-rigward tal-livelli approprjati li fihom ikunu jistgħu jsiru negozjati kollettivi, ara l-ispjegazzjoni għall-Artikolu preċedenti. Il-modalitajiet u l-limiti għall-eżerċizzju ta' azzjoni kollettiva, inkluża l-azzjoni ta' strajk, jaqgħu taħt il-liġijiet u l-prattiċi nazzjonali, inkluża l-kwistjoni 'jekk dan jistax isir fl-istess ħin f'diversi Stati Membri.

ARTIKOLU 29[2]

Dritt ta' aċċess għal servizzi ta' impjieg

Kull persuna għandha d-dritt ta' aċċess għal servizz ta' impjieg mingħajr ma tħallas.

---

1 L-Artikolu II-88 tal-Kostituzzjoni.
2 L-Artikolu II-89 tal-Kostituzzjoni.

Spjegazzjoni

Dan l-Artikolu hu bbażat fuq l-Artikolu 1(3) tal-Karta Soċjali Ewropea, u l-punt 13 tal-Karta Komunitarja dwar id-Drittijiet Soċjali Fundamentali tal-Ħaddiem.

ARTIKOLU 30[1]

Protezzjoni fil-każ ta' tkeċċija nġusta

Kull ħaddiem għandu d-dritt għall-protezzjoni kontra tkeċċija inġusta, skond id-dritt ta' l-Unjoni u l-liġijiet u l-prattiċi nazzjonali.

Spjegazzjoni

Dan l-Artikolu huwa ispirat mill-Artikolu 24 tal-Karta Soċjali riveduta. Ara wkoll id-Direttiva 2001/23/KE dwar il-salvagwardja tad-drittijiet tal-ħaddiem f'każ ta' trasferimenti ta' impriżi, u d-Direttiva 80/987/KEE dwar il-protezzjoni tal-ħaddiem f'każ tal-falliment ta' min iħaddimhom, kif emendata bid-Direttiva 2002/74/KE.

ARTIKOLU 31[2]

Kondizzjonijiet tax-xogħol ġusti u xierqa

1. Kull ħaddiem għandu d-dritt għall-kondizzjonijiet tax-xogħol li jirrispettaw is-saħħa, s-sigurtà u d-dinjità tiegħu.

---

1 L-Artikolu II-90 tal-Kostituzzjoni.
2 L-Artikolu II-91 tal-Kostituzzjoni.

2. Kull ħaddiem għandu d-dritt għal limitazzjoni ta' sigħat massimi tax-xogħol, għal perjodi ta' mistrieħ kuljum u fil-ġimgħa u għal perjodu annwali ta' *leave* imħallas.

Spjegazzjoni

1. Il-paragrafu 1 ta' dan l-Artikolu hu bbażat fuq id-Direttiva 89/391/KEE dwar l-introduzzjoni ta' miżuri li jħeġġu titjib fis-sigurtà u s-saħħa tal-ħaddiema fuq il-post tax-xogħol. Huwa ispirat wkoll mill-Artikolu 3 tal-Karta Soċjali u mill-punt 19 tal-Karta Komunitarja dwar id-drittijiet tal-ħaddiem, u, fir-rigward tad-dinjità fix-xogħol, mill-Artikolu 26 tal-Karta Soċjali riveduta. L-espressjoni "kondizzjonijiet tax-xogħol" għandha tinftiehem fis-sens ta' l-Artikolu III-213 tal-Kostituzzjoni.

2. Il-paragrafu 2 hu bbażat fuq id-Direttiva 93/104/KE dwar ċerti aspetti ta' l-organizzazzjoni tal-ħinijiet tax-xogħol, l-Artikolu 2 tal-Karta Soċjali Ewropea u l-punt 8 tal-Karta Komunitarja dwar id-drittijiet tal-ħaddiem.

ARTIKOLU 32[1]

Projbizzjoni ta' impjieg ta' tfal u protezzjoni ta' żgħażagħ fuq ix-xogħol

L-impjieg tat-tfal huwa projbit. L-età minima għall-ammissjoni għal impjieg ma tistax tkun anqas mill-età li fiha jispiċċa l-obbligu ta' l-iskola, bla preġudizzju għal regoli iktar favorevoli għaż-żgħażagħ u salvi derogi limitati.

---

[1] L-Artikolu II-92 tal-Kostituzzjoni.

Iż-żgħażagħ li jingħataw xogħol għandhom igawdu minn kondizzjonijiet ta' xogħol skond l-età tagħhom u għandhom ikunu protetti kontra l-isfruttament ekonomiku u kontra kull xogħol li jista' jipperikola s-sigurtà, s-saħħa jew l-iżvilupp fiżiku, mentali, morali jew soċjali tagħhom, jew li jikkomprometti l-edukazzjoni tagħhom.

Spjegazzjoni

Dan l-Artikolu huwa bbażat fuq id-Direttiva 94/33/KE dwar il-protezzjoni taż-żgħażagħ fuq ix-xogħol, fuq l-Artikolu 7 tal-Karta Soċjali Ewropea u fuq il-punti 20 sa 23 tal-Karta Komunitarja tad-Drittijiet Soċjali Fundamentali tal-Ħaddiema.

ARTIKOLU 33[1]

Ħajja tal-familja u professjonali

1. Il-familja għandha tgawdi minn protezzjoni legali, ekonomika u soċjali.

2. Sabiex wieħed jirrikonċilja l-ħajja tal-familja u l-ħajja professjonali, kull persuna għandha d-dritt għall-protezzjoni mit-tkeċċija għal xi raġuni konnessa mal-maternità, u d-dritt għal-*leave* tal-maternità mħallas u għal-*leave* parentali wara t-twelid jew l-adozzjoni ta' tifel jew tifla.

[1] L-Artikolu II-93 tal-Kostituzzjoni.

Spjegazzjoni

L-Artikolu 33(1)[1] huwa bbażat fuq l-Artikolu 16 tal-Karta Soċjali Ewropea. It-tieni paragrafu huwa ispirat mid-Direttiva tal-Kunsill 92/85/KEE dwar l-introduzzjoni ta' miżuri li jinkoraġġixxu t-titjib fuq il-post tax-xogħol, tas-sigurtà u tas-saħħa ta' ħaddiema fi stat ta' tqala u ta' ħaddiema li welldu reċentement jew li qegħdin ireddgħu, u mid-Direttiva 96/34/KE rigward il-ftehim kwadru dwar il-*leave* tal-ġenituri konkluż mill-UNICE, s-CEEP u l-ETUC. Huwa wkoll ibbażat fuq l-Artikolu 8 (dwar il-protezzjoni tal-maternità) tal-Karta Soċjali Ewropea u huwa ispirat mill-Artikolu 27 (dwar id-dritt tal-ħaddiema li għandhom responsabbiltajiet tal-familja, għal opportunitajiet ugwali u trattament ugwali). Il-kelma "maternità" tkopri l-perjodu mill-konċepiment sal-ftim.

ARTIKOLU 34[2]

Sigurtà soċjali u assistenza soċjali

1. L-Unjoni tirrikonoxxi u tirrispetta d-dritt għal benefiċċji ta' sigurtà soċjali u servizzi soċjali li jipprovdu protezzjoni f'każijiet bħal ma huma l-maternità, l-mard, l-inċidenti industrijali, d-dipendenza jew l-anzjanità, u fil-kaz ta' telf ta' xogħol, skond ir-regoli stipulati mid-dritt ta' l-Unjoni u mil-liġijiet u l-prattiċi nazzjonali.

2. Kull min jirrisjedi jew imur minn post għal ieħor legalment fl-Unjoni Ewropea hu intitolat għall-benefiċċji ta' sigurtà soċjali u l-vantaġġi soċjali skond id-dritt ta' l-Unjoni u l-liġijiet u l-prattiċi nazzjonali.

1 L-Artikolu II-93 tal-Kostituzzjoni.
2 L-Artikolu II-94 tal-Kostituzzjoni.

3. Sabiex jiġu kkumbattuti l-esklużjoni soċjali u l-faqar, l-Unjoni tirrikonoxxi u tirrispetta d-dritt għall-għajnuna soċjali u ta' akkomodazzjoni sabiex tiżgura l-eżistenza deċenti għal dawk kollha li huma neqsin minn riżorsi suffiċjenti, skond ir-regoli stabbiliti fil-dritt ta' l-Unjoni u mil-liġijiet u l-prattiċi nazzjonali.

Spjegazzjoni

Il-prinċipju stabbilit fl-Artikolu 34(1)[1] huwa bbażat fuq l-Artikoli 137 u 140 tat-Trattat tal-KE, issa sostitwiti bl-Artikoli III-210 u III-213 u fuq l-Artikolu 12 tal-Karta Soċjali Ewropea u l-punt 10 tal-Karta Komunitarja dwar id-drittijiet tal-ħaddiema. L-Unjoni għandha tirrispettah meta teżerċita l-poteri mogħtija lilha permezz ta' l-Artikoli III-210 u III-213 tal-Kostituzzjoni. Ir-referenza għas-servizzi soċjali tirrigwarda każijiet li fihom dawn is-servizzi ġew introdotti sabiex jiggarantixxu ċerti benefiċċji, iżda ma timplikax li dawn is-servizzi għandhom jinħolqu fejn dawn ma jeżistux. Il-kelma "maternità” għandha 'tinftiehem bl-istess tifsira li għandha fl-Artikolu preċedenti.

It-tieni paragrafu huwa bbażat fuq l-Artikoli 12(4) u 13(4) tal-Karta Soċjali Ewropea u fuq il-punt 2 tal-Karta Komunitarja tad-Drittijiet Soċjali Fundamentali tal-Ħaddiema u jirrifletti r-regoli li ġejjin mir-Regolament Nru. 1408/71 u r-Regolament Nru. 1612/68.

It-tielet paragrafu huwa ispirat mill-Artikolu 13 tal-Karta Soċjali Ewropea u mill-Artikoli 30 u 31 tal-Karta Soċjali riveduta u mill-punt 10 tal-Karta Komunitarja. Dan għandu jiġi rispettat mill-Unjoni fil-kuntest ta' kull politika ibbażata fuq l-Artikolu III-210 tal-Kostituzzjoni.

1 L-Artikolu II-94 tal-Kostituzzjoni.

ARTIKOLU 35[1]

Protezzjoni tas-saħħa

Kull persuna għandha d-dritt ta' aċċess għal assistenza medika preventiva u d-dritt li tgawdi minn kura medika skond il-kondizzjonijiet stabbiliti mil-liġijiet u l-prattiċi nazzjonali. Għandu jiġi żgurat livell għoli ta' protezzjoni tas-saħħa tal-bniedem fid-definizzjoni u fl-implimentazzjoni tal-politika u l-attivitajiet kollha ta' l-Unjoni.

Spjegazzjoni

Il-prinċipji stabbiliti f'dan l-Artikolu huma bbażati fuq l-Artikolu 152 tat-Trattat tal-KE, issa sostitwit bl-Artikolu III-278 tal-Kostituzzjoni, u fuq l-Artikoli 11 u 13 tal-Karta Soċjali Ewropea. It-tieni sentenza ta' l-Artikolu hija l-istess bħall-Artikolu III-278(1).

ARTIKOLU 36[2]

Aċċess għal servizzi ta' interess ekonomiku ġenerali

L-Unjoni tirrikonoxxi u tirrispetta l-aċċess għal servizzi ta' interess ekonomiku ġenerali kif previst fil-liġijiet u l-prattiċi nazzjonali, skond il-Kostituzzjoni, sabiex tippromwovi l-koeżjoni soċjali u territorjali ta' l-Unjoni.

---

1 L-Artikolu II-95 tal-Kostituzzjoni.
2 L-Artikolu II-96 tal-Kostituzzjoni.

Spjegazzjoni

Dan l-Artikolu huwa kompletament konformi ma' l-Artikolu III-122 tal-Kostituzzjoni u ma joħloq l-ebda dritt ġdid. Hu sempliċiment jistabbilixxi l-prinċipju ta' rispett, mill-Unjoni għall-aċċess għal servizzi ta' interess ekonomiku ġenerali kif previsti mid-disposizzjonijiet nazzjonali, meta dawn id-disposizzjonijiet huma kompatibbli mad-dritt ta' l-Unjoni.

ARTIKOLU 37[1]

Protezzjoni ta' l-ambjent

Livell għoli ta' protezzjoni ta' l-ambjent u t-titjib fil-kwalità ta' l-ambjent għandhom jiġu integrati fil-politika ta' l-Unjoni u għandhom jiġu żgurati skond il-prinċipju ta' l-iżvilupp sostenibbli.

Spjegazzjoni

Il-prinċipji stabbiliti f'dan l-Artikolu ġew ibbażati fuq l-Artikoli 2, 6 u 174 tat-Trattat tal-KE, li issa ġew sostitwiti bl-Artikoli I-3(3), III-119 u III-233 tal-Kostituzzjoni.

Dan l-Artikolu huwa ispirat ukoll mid-disposizzjonijiet ta' ċerti kostituzzjonijiet nazzjonali.

1 L-Artikolu II-97 tal-Kostituzzjoni.

ARTIKOLU 38[1]

Protezzjoni tal-konsumatur

Il-politika ta' l-Unjoni tiżgura livell għoli ta' protezzjoni tal-konsumatur.

Spjegazzjoni

Il-prinċipji stabbiliti f'dan l-Artikolu ġew ibbażati fuq l-Artikolu 153 tat-Trattat tal-KE, issa sostitwit bl-Artikolu III-235 tal-Kostituzzjoni.

TITOLU V.

ĊITTADINANZA

ARTIKOLU 39[2]

Dritt tal-vot u dritt tal-kandidatura fl-elezzjonijiet għall-Parlament Ewropew

1. Kull ċittadin ta' l-Unjoni għandu d-dritt li jivvota u li joħroġ bħala kandidat fl-elezzjonijiet tal-Parlament Ewropew fl-Istat Membru fejn jirrisjedi, skond l-istess kondizzjonijiet applikabbli għaċ-ċittadini ta' dak l-Istat.

2. Il-membri tal-Parlament Ewropew jiġu eletti b'vot dirett universali li hu liberu u sigriet.

---

[1] L-Artikolu II-98 tal-Kostituzzjoni.
[2] L-Artikolu II-99 tal-Kostituzzjoni.

Spjegazzjoni

L-Artikolu 39[1] japplika skond il-kondizzjonijiet stabbiliti fil-Partijiet I u III tal-Kostituzzjoni, skond l-Artikolu 52(2)[2] tal-Karta. Fil-fatt l-Artikolu 39(1)[1] jikkorrispondi għad-dritt garantit bl-Artikolu 10(2) tal-Kostituzzjoni (ara wkoll il-bażi ġuridika ta' l-Artikolu III-126 għall-adozzjoni ta' arranġamenti dettaljati għall-eżerċizzju ta' dak id-dritt) u l-Artikolu 39(2) jikkorrispondi ma' l-Artikolu 20(2) tal-Kostituzzjoni. L-Artikolu 39(2)[1] jipproduċi l-prinċipji bażiċi tas-sistema elettorali fi Stat demokratiku.

ARTIKOLU 40[3]

Dritt tal-vot u dritt tal-kandidatura fl-elezzjonijiet muniċipali

Kull ċittadin ta' l-Unjoni għandu d-dritt li jivvota u d-dritt li joħroġ bħala kandidat fl-elezzjonijiet muniċipali fl-Istat Membru fejn jirrisjedi skond l-istess kondizzjonijiet applikabbli għaċ-ċittadini ta' dak l-Istat.

Spjegazzjoni

Dan l-Artikolu jikkorrispondi għad-dritt garantit bl-Artikolu 10(2) tal-Kostituzzjoni (ara ukoll il-bażi ġuridika ta' l-Artikolu III-126 għall-adozzjoni ta' arranġamenti dettaljati għall-eżerċizzju ta' dak id-dritt). Skond l-Artikolu 52(2)[2] tal-Karta, dan japplika skond il-kondizzjonijiet stabbiliti f'dawn l-Artikoli tal-Partijiet I u III tal-Kostituzzjoni.

---

1 L-Artikolu II-99 tal-Kostituzzjoni.
2 L-Artikolu II-112(2) tal-Kostituzzjoni.
3 L-Artikolu II-100 tal-Kostituzzjoni.

ARTIKOLU 41[1]

Dritt għal amministrazzjoni tajba

1. Kull persuna għandha d-dritt li dak kollu li jirrigwardaha jiġi trattat b'mod imparzjali, b'mod ġust u fi żmien raġonevoli mill-istituzzjonijiet, il-korpi u l-aġenziji ta' l-Unjoni.

2. Dan id-dritt jinkludi:

- id-dritt ta' kull persuna li tagħti l-opinjoni tagħha, qabel ma tittieħed kwalunkwe miżura individwali li tolqotha ħażin;

- id-dritt ta' kull persuna li jkollha aċċess għat-tagħrif uffiċjali miġbura dwarha, filwaqt li jiġu rispettati l-interessi leġittimi ta' kunfidenzjalità u tas-segretezza professjonali u tan-negozju;

- l-obbligu ta' l-amministrazzjoni li tagħti raġunijiet għad-deċiżjonijiet tagħha.

3. Kull persuna għandha d-dritt li l-Unjoni tagħmel tajjeb għal danni kkaġunati mill-istituzzjonijiet jew l-impjegati tagħha fil-qadi ta' dmirijiethom, skond il-prinċipji ġenerali komuni għal-liġijiet ta' l-Istati Membri.

4. Kull persuna tista' tikteb lill-istituzzjonijiet ta' l-Unjoni f'waħda mil-lingwi tal-Kostituzzjoni u għandha tirċievi tweġiba bl-istess lingwa.

[1] L-Artikolu II-101 tal-Kostituzzjoni.

Spjegazzjoni

L-Artikolu 41[1] huwa bbażat fuq l-eżistenza ta' l-Unjoni bħala entità suġġetta għall-istat tad-dritt li l-karatteristiċi tiegħu kienu żviluppati fil-każistika li għamlet, b'mod partikolari, l-amministrazzjoni tajba bħala prinċipju ġenerali tad-dritt (ara, inter alia, s-sentenza tal-Qorti tal-Ġustizzja tal-31 ta' Marzu 1992 fil-Każ C-255/90 P, Burban [1992] ECR I-2253, u s-sentenzi tal-Qorti ta' Prim' Istanza tat-18 ta' Settembru 1995 fil-Każ T-167/94 Nölle [1995] ECR II-2589, u tad-9 ta' Lulju 1999 fil-Każ T-231/97 New Europe Consulting u oħrajn [1999] ECR II-2403). It-test li jistabbilixxi dak id-dritt fl-ewwel żewġ paragrafi ġej mill-każistika (is-sentenza tal-Qorti tal-Ġustizzja tal-15 ta' Ottubru 1987 fil-każ 222/86 Heylens [1987] ECR 4097, il-paragrafu 15 tal-motivazzjoni tas-sentenza, s-sentenza tat-18 ta' Ottubru 1989 fil-każ 374/87 Orkem [1989] ECR 3283, is-sentenza tal-21 ta' November 1991 fil-Każ C-269/90 TU München [1991] ECR I-5469, u s-sentenzi tal-Qorti ta' 'Prim' Istanza tas-6 ta' Diċembru 1994 fil-każ T-450/93 Lisrestal [1994] ECR II-1177, tat-18 ta' Settembru 1995 fil-każ T-167/94 Nölle [1995] ECR II-258), u t-test li jirrigwardja l-obbligu li jingħataw raġunijiet ġej mill-Artikolu 253 tat-Trattat tal-KE, issa sostitwit mill-Artikolu 38(2) tal-Kostituzzjoni (ara wkoll il-bażi ġuridika fl-Artikolu III-398 tal-Kostituzzjoni għall-adozzjoni ta' leġislazzjoni fl-interessi ta' amministrazzjoni Ewropea li hija miftuħa, effiċjenti u indipendenti).

Il-paragrafu 3 jirriproduċi d-dritt li issa huwa garantit bl-Artikolu III-431 tal-Kostituzzjoni. Il-paragrafu 4 jirriproduċi d-dritt li issa huwa garantit bl-Artikoli I-10(2)(d), u III-129 tal-Kostituzzjoni. Skond l-Artikolu 52(2)[2] tal-Karta, dawk id-drittijiet għandhom japplikaw skond il-kondizzjonijiet u fil-limiti definiti mill-Parti III tal-Kostituzzjoni.

Id-dritt għal rimedju effettiv, li huwa aspett importanti ta' din il-kwistjoni, huwa garantit fl-Artikolu 47 ta' din il-Karta[3].

---

1 L-Artikolu II-101 tal-Kostituzzjoni.
2 L-Artikolu II-112(2) tal-Kostituzzjoni.
3 L-Artikolu II-107 tal-Kostituzzjoni.

ARTIKOLU 42[1]

Dritt ta' aċċess għal dokumenti

Kull ċittadin ta' l-Unjoni, u kull persuna fiżika jew ġuridika li tirrisjedi jew li jkollha l-uffiċċju reġistrat tagħha fi Stat Membru, għandu d-dritt ta' aċċess għad-dokumenti ta' l-istituzzjonijiet, il-korpi u l-aġenziji ta' l-Unjoni, tkun xi tkun il-forma li fiha jkunu saru.

Spjegazzjoni

Id-dritt garantit f'dan l-Artikolu ġie meħud mill-Artikolu 255 tat-Trattat tal-KE, li fuq bażi tiegħu ġie sussegwentement adottat ir-Regolament 1049/2001. Il-Konvenzjoni Ewropea estendiet dan id-dritt fir-rigward ta' dokumenti ta' l-istituzzjonijiet, tal-korpi u ta' l-aġenziji b'mod ġenerali, tkun xi tkun il-forma li fiha jkunu saru, (ara l-Artikolu I-50(3) tal-Kostituzzjoni). Skond l-Artikolu 52(2) tal-Karta[2], id-dritt ta' aċċess għal dokumenti huwa eżerċitat skond il-kondizzjonijiet u fil-limiti li huma previsti fl-Artikoli I-50(3) u III-399 tal-Kostituzzjoni.

ARTIKOLU 43[3]

Ombudsman Ewropew

Kull ċittadin ta' l-Unjoni, u kull persuna fiżika jew ġuridika li tirrisjedi jew li jkollha l-uffiċċju tagħha reġistrat fi Stat Membru għandhom id-dritt li jirrikorru għand l-Ombudsman Ewropew f'każijiet ta' amministrazzjoni ħażina fl-attivitajiet ta' l-istituzzjonijiet, tal-korpi jew ta' l-aġenziji ta' l-Unjoni, bl-eċċezzjoni tal-Qorti tal-Ġustizzja ta' l-Unjoni Ewropea meta tkun qed taġixxi fir-rwol ġudizzjarju tagħha.

---

1 L-Artikolu II-102 tal-Kostituzzjoni.
2 L-Artikolu II-112(2) tal-Kostituzzjoni.
3 L-Artikolu II-103 tal-Kostituzzjoni.

Spjegazzjoni

Id-dritt li huwa garantit b'dan l-Artikolu huwa d-dritt garantit bl-Artikoli I-10 u III-335 tal-Kostituzzjoni). Skond l-Artikolu 52(2)[1] tal-Karta, dan japplika skond il-kondizzjonijiet definiti f'dawn iż-żewġ Artikoli.

ARTIKOLU 44[2]

Dritt ta' petizzjoni

Kull ċittadin ta' l-Unjoni u kull persuna fiżika jew ġuridika li tirrisjedi jew li jkollha l-uffiċċju tagħha reġistrat fi Stat Membru għandhom id-dritt ta' petizzjoni quddiem il-Parlament Ewropew.

Spjegazzjoni

Id-dritt li huwa garantit b'dan l-Artikolu huwa d-dritt garantit bl-Artikoli I-10 u III-334 tal-Kostituzzjoni. Skond l-Artikolu 52(2)[1] tal-Karta, dan japplika skond il-kondizzjonijiet definiti f'dawn iż-żewġ Artikoli.

ARTIKOLU 45[3]

Libertà ta' moviment u ta' residenza

1. Kull ċittadin ta' l-Unjoni għandu d-dritt ta' libertà ta' moviment u ta' residenza fit-territorju ta' l-Istati Membri.

---

1 L-Artikolu II-112(2) tal-Kostituzzjoni.
2 L-Artikolu II-104 tal-Kostituzzjoni.
3 L-Artikolu II-105 tal-Kostituzzjoni.

2. Il-libertà tal-moviment u tar-residenza tista' tingħata, skond il-Kostituzzjoni, lil ċittadini ta' pajjiżi terzi li jkunu residenti legalment fit-territorju ta' Stat Membru.

Spjegazzjoni

Id-dritt garantit mill-paragrafu 1 huwa d-dritt garantit mill-Artikolu I-10(2)(a) tal-Kostituzzjoni (ara wkoll il-bażi ġuridika fl-Artikolu III –125; u s-sentenza tal-Qorti tal-Ġustizzja tas-17 ta' Settembru 2002, C-413/99 Baumbast, [2002] ECR 709). Skond l-Artikolu 52(2)[1] tal-Karta, dan japplika skond il-kondizzjonijiet u fil-limiti li huma previsti fil-Parti III tal-Kostituzzjoni.

Il-paragrafu 2 jirriferi għall-kompetenza mogħtija lill-Unjoni permezz ta' l-Artikoli III-265 sa III-267 tal-Kostituzzjoni. Konsegwentement, l-għoti ta' dan id-dritt jiddependi fuq l-eżerċizzju ta' din il-kompetenza mill-istituzzjonijiet.

ARTIKOLU 46[2]

Protezzjoni diplomatika u konsulari

Kull cittadin ta' l-Unjoni jkun intitolat, fit-territorju ta' pajjiż terz li fih l-Istat Membru li tiegħu jkun ċittadin ma jkunx rappreżentat, li jgawdi mill-protezzjoni mill-awtoritajiet diplomatiċi jew konsulari ta' kull Stat Membru, bl-istess kondizzjonijiet taċ-ċittadini ta' dak l-Istat Membru.

1 L-Artikolu II-112(2) tal-Kostituzzjoni.
2 L-Artikolu II-106 tal-Kostituzzjoni.

Spjegazzjoni

Id-dritt garantit minn dan l-Artikolu huwa d-dritt garantit mill-Artikolu I-10 tal-Kostituzzjoni; ara wkoll il-bażi ġuridika fl-Artikolu III –127. Skond l-Artikolu 52(2)[1], dan japplika skond il-kondizzjonijiet definiti f'dawn iż-żewġ Artikoli.

TITOLU VI

ĠUSTIZZJA

ARTIKOLU 47[2]

Dritt għal rimedju effettiv u għal proċess imparzjali

Kull persuna li d-drittijiet u l-libertajiet tagħha garantiti mid-dritt ta' l-Unjoni jiġu vjolati għandha d-dritt għal rimedju effettiv quddiem qorti skond il-kondizzjonijiet stabbiliti f'dan l-Artikolu.

Kull persuna għandha d-dritt għal smigħ ġust u pubbliku fi żmien raġjonevoli minn qorti indipendenti u imparzjali stabbilita minn qabel bil-liġi. Kull persuna għandu jkollha l-possibilità li tieħu parir, ikollha difiża u tkun rappreżentata.

Għajnuna legali għandha tingħata lil dawk li ma jkollhomx mezzi biżżejjed, fil-każijiet fejn din l-għajnuna hija neċessarja sabiex jiġi żgurat aċċess effettiv għall-ġustizzja.

---

1 L-Artikolu II-112(2) tal-Kostituzzjoni.
2 L-Artikolu II-107 tal-Kostituzzjoni.

Spjegazzjoni

L-ewwel paragrafu huwa bbażat fuq l-Artikolu 13 tal-KEDB:

"Kull min ikollu miksura d-drittijiet u l-libertajiet tiegħu kontemplati f'din il-Konvenzjoni għandu jkollu rimedju effettiv quddiem awtorità nazzjonali għalkemm dak il-ksur ikun sar minn persuni li jkunu qed jaġixxu f'kariga uffiċjali".

Madankollu, fid-dritt ta' l-Unjoni l-protezzjoni hija aktar estiża billi tiggarantixxi d-dritt għal rimedju effettiv quddiem qorti. Il-Qorti tal-Ġustizzja fis-sentenza tagħha tal-15 ta' Mejju 1986 irrikonoxxiet dak il-jedd bħala prinċipju ġenerali tad-dritt ta' l-Unjoni (fil-Każ 222/84 Johnston [1986] ECR 1651; ara wkoll is-sentenza tal-15 ta' Ottubru 1987, il-Każ 222/86 Heylens [1987] ECR 4097 u s-sentenza tat-3 ta' Diċembru 1992, il-Każ C-97/91 Borelli [1992] ECR I-6313). Skond il-Qorti, dak il-prinċipju ġenerali tad-dritt ta' l-Unjoni japplika wkoll għall-Istati Membri meta dawn ikunu qegħdin jimplimentaw id-dritt ta' l-Unjoni. L-inklużjoni ta' din il-każistika fil-Karta ma kinetx intiża sabiex tbiddel is-sistema tar-reviżjoni ġudizzjarja stabbilita mit-Trattati, u partikolarment ir-regoli dwar l-ammissibbiltà ta' rikorsi magħmula direttament quddiem il-Qorti tal-Ġustizzja ta' l-Unjoni Ewropea. Il-Konvenzjoni Ewropea ikkunsidrat is-sistema ta' l-Unjoni tar-reviżjoni ġudizzjarja inklużi r-regoli dwar l-ammissibbiltà, u kkonfermatha waqt li emendatha fir-rigward ta' ċerti aspetti, kif ġie rifless fl-Artikoli III-353 sa III-381 tal-Kostituzzjoni, u b'mod partikolari fl-Artikolu III-365(4). L-Artikolu 47[1] japplika għall-istituzzjonijiet ta' l-Unjoni, u ta' l-Istati Membri meta dawn ikunu qegħdin jimplimentaw id-dritt ta' l-Unjoni u dan jagħmlu fir-rigward tad-drittijiet kollha li huma garantiti mid-dritt ta' l-Unjoni.

---

[1] L-Artikolu II-107 tal-Kostituzzjoni.

It-tieni paragrafu jikkorrispondi għall-Artikolu 6(1) tal-KEDB li jinqara kif ġej:

"Fid-deċiżjoni tad-drittijiet ċivili u ta' l-obbligi tiegħu jew ta' xi akkuża kriminali kontra tiegħu, kulħadd huwa ntitolat għal smigħ imparzjali u pubbliku fi żmien raġonevoli minn tribunal indipendenti u imparzjali mwaqqaf b'liġi. Is-sentenza għandha tingħata pubblikament iżda l-istampa u l-pubbliku jistgħu jiġu esklużi mill-proċeduri kollha jew minn parti minnhom fl-interess tal-morali, ta' l-ordni pubbliku jew tas-sigurtà nazzjonali f'soċjetà demokratika, meta l-interessi tal-minuri jew il-protezzjoni tal-ħajja privata tal-partijiet hekk teħtieġ, jew safejn ikun rigorożament meħtieġ fil-fehma tal-qorti f'ċirkostanzi speċjali meta l-pubbliċità tista' tippreġudika l-interessi tal-ġustizzja".

Fid-dritt ta' l-Unjoni, d-dritt għal tribunal mhuwiex limitat għal tilwim konness ma' drittijiet u obbligi ta' natura ċivili. Huwa wieħed mill-konsegwenzi tal-fatt li l-Unjoni hija Komunità ibbażata fuq l-istat tad-dritt kif ġie dikjarat mill-Qorti fil-Każ 194/83, 'Les Verts' vs. il-Parlament Ewropew (sentenza tat-23 ta' April 1986, [1988] ECR 1339). Madankollu, fir-rigward ta' l-aspetti kollha barra dak ta' l-kamp ta' l-applikazzjoni tagħhom, il-garanziji mogħtija mill-KEDB japplikaw b'mod simili għall-Unjoni.

Fir-rigward tat-tielet paragrafu, ta' min jinnota li skond il-każistika tal-Qorti Ewropea tad-Drittijiet tal-Bniedem, għandu jsir provvediment għal għajnuna legali fejn in-nuqqas ta' din l-għajnuna jagħmilha impossibbli li jiġi żgurat rimedju effettiv (Sentenza tal-KEDB tad-9.10.1979, Airey, Serje A, Volum 32, 11). Teżisti wkoll sistema ta' għajnuna legali għall-każijiet quddiem il-Qorti tal-Ġustizzja ta' l-Unjoni Ewropea.

ARTIKOLU 48[1]

Preżunzjoni ta' innoċenza u dritt għal difiża

1. Kull imputat għandu jkun preżunt innoċenti sakemm jinstab ħati skond il-liġi.

2. Għandu jiġi garantit ir-rispett għad-drittijiet tad-difiża ta' kull imputat.

Spjegazzjoni

L-Artikolu 48[1] huwa l-istess bħall-Artikolu 6(2) u (3) tal-KEDB, li jinqara kif ġej:

"2. Kull min ikun akkużat b'reat kriminali għandu jiġi meqjus li jkun innoċenti sakemm ma jiġix pruvat ħati skond il-liġi.

3. Kull min ikun akkużat b'reat kriminali għandu d-drittijiet minimi li ġejjin:

a). li jkun infurmat minnufih, b'lingwa li jifhem u bid-dettall, dwar in-natura u r-raġuni ta' l-akkuża kontra tiegħu;

b) li jkollu żmien u faċilitajiet xierqa għall-preparazzjoni tad-difiża tiegħu;

ċ) li jiddefendi ruħu persunalment jew permezz ta' assistenza legali magħżula minnu stess jew, jekk ma jkollux mezzi biżżejjed li jħallas l-assistenza legali, din għandha tingħata lilu b'xejn meta l-interessi tal-ġustizzja jeħtieġu hekk;

---

1 L-Artikolu II-108 tal-Kostituzzjoni.

(d) li jeżamina jew li jara li jiġu eżaminati xhieda kontra tiegħu u li jottjeni l-attendenza u l-eżami ta' xhieda favur tiegħu taħt l-istess kundizzjonijiet bħax-xhieda kontra tiegħu;

(e) li jkollu assistenza b'xejn ta' interpretu jekk ma jkunx jifhem jew jitkellem il-lingwa użata fil-qorti".

Skond l-Artikolu 52(3)[1], dan id-dritt għandu l-istess sens u l-istess kamp ta' l-applikazzjoni bħad-dritt garantit mill-KEDB.

ARTIKOLU 49[2]

Prinċipji ta' legalità u proporzjonalità ta' reati u ta' pieni

1. L-ebda persuna m'għandha tinstab ħatja ta' reat għal xi att jew ommissjoni li fiż-żmien meta sar jew saret ma kienx jew ma kenitx reat skond il-liġi nazzjonali jew id-dritt internazzjonali. Lanqas m'għandha tingħata piena ogħla minn dik li kienet applikabbli fiż-żmien meta twettaq ir-reat. Jekk wara li jsir r-reat, il-liġi tipprovdi għal piena inqas, dik il-piena tkun applikabbli.

2. Dan l-Artikolu m'għandux jippreġudika l-proċess u l-piena ta' kull persuna għal kull att jew ommissjoni li, fiż-żmien meta sar jew saret, kien jew kienet reat skond il-prinċipji ġenerali rikonoxxuti mill-komunità tan-nazzjonijiet.

3. Is-severità tal-piena m'għandhiex tkun sproporzjonata għar-reat.

1 L-Artikolu II-112(3) tal-Kostituzzjoni.
2 L-Artikolu II-109 tal-Kostituzzjoni.

Spjegazzjoni

Dan l-Artikolu isegwi r-regola tradizzjonali tan-non-retroattività tal-liġijiet u tas-sanzjonijiet kriminali. Ġiet miżjuda r-regola tar-retroattività ta' liġi penali li tkun aktar klementi, liema regola teżisti f'għadd ta' Stati Membri u li tinstab fl-Artikolu 15 tal-Patt dwar id-Drittijiet Ċivili u Politiċi.

L-Artikolu 7 tal-KEDB jinqara kif ġej:

"1. Ħadd ma għandu jitqies li jkun ħati ta' reat kriminali minħabba f'xi att jew ommissjoni li ma kienux jikkostitwixxu reat kriminali skond liġi nazzjonali jew internazzjonali fil-ħin meta jkun sar. Lanqas ma għandha tingħata piena akbar minn dik li kienet applikabbli fiż-żmien meta r-reat kriminali jkun sar.

2. Dan l-Artikolu ma għandux jippreġudika l-proċeduri u l-applikazzjoni tal-piena ta' xi persuna għal xi att jew ommissjoni li, fiż-żmien meta jkun sar, kien kriminali skond il-prinċipji ġenerali tal-liġi rikonoxxuti min-nazzjonijiet ċivilizzati".

Fil-paragrafu 2, ir-referenza għall-kelma "ċivilizzati" ġiet imħassra; dan ma jbiddel bl-ebda mod is-sens ta' dan il-paragrafu, li jirreferi partikolarment għar-reati kontra l-umanità. Skond l-Artikolu 52(3)[1], id-dritt li huwa garantit hawnhekk għandu għalhekk l-istess sens u l-istess kamp ta' l-applikazzjoni bħad-dritt garantit mill-KEDB.

Il-paragrafu 3 jasserixxi l-prinċipju ġenerali ta' proporzjonalità bejn pieni u reati kriminali, li huwa protett mit-tradizzjonijiet kostituzzjonali komuni ta' l-Istati Membri u mill-każistika tal-Qorti tal-Ġustizzja tal-Komunitajiet.

1 L-Artikolu II-112(3) tal-Kostituzzjoni.

ARTIKOLU 50[1]

Dritt li wieħed ma jiġix ġudikat jew jingħata piena darbtejn fi proċeduri kriminali għall-istess reat

L-ebda persuna ma tista' terġa' tkun proċessata jew punita fi proċeduri kriminali għal reat li tiegħu tkun diġà instabet mhux ħatja jew ikkundannata fi ħdan l-Unjoni b'sentenza li daħlet in ġudikat skond il-liġi.

Spjegazzjoni

L-Artikolu 4 tal-Protokoll Nru. 7 tal-KEDB jinqara kif ġej:

"1. Ħadd ma jista' jkun ipproċessat jew jerġa' jiġi kkastigat għal darb'oħra fi proċedimenti kriminali taħt il-ġurisdizzjoni ta' l- Istess Stat għal xi reat li dwaru jkun diġà ġie finalment liberat jew misjub ħati skond il-liġi u l-proċedura penali ta' dak l-Istat.

2. Id-disposizzjonijiet tal-paragrafu preċedenti ma għandhomx iżommu milli l-każ jerġa' jinfetaħ skond il-liġi u l-proċedura penali ta' l-Istat in kwistjoni, jekk ikun hemm provi ta' xi fatti ġodda jew li jkunu għadhom kif ġew żvelati, jew inkella jekk ikun ħemm xi vizzju fondamentali fil-proċedimenti ta' qabel, li jista' jkollhom effett fuq kif jiżvolġi l-każ.

3. Ebda deroga minn dan l-Artikolu ma għandha ssir taħt l-Artikolu 15 tal-Konvenzjoni".

Ir-regola tan-"non bis in idem" tapplika fid-dritt ta' l-Unjoni (ara, fost il-ħafna preċedenti, s-sentenza tal-5 ta' Mejju 1966, il-Każijiet 18/65 u 35/65, Gutmann vs. Kummissjoni [1966]) ECR 103 u għal każ reċenti, s-sentenza tal-Qorti tal-'Prim' Istanza ta' l- 20 ta' April 1999, il-Każijiet Konġunti T-305/94 u oħrajn, Limburgse Vinyl Maatschappij NV vs. Kummissjoni [1999] ECR II-931). Ir-regola li tipprojbixxi l-kumulu tirriferi għall-kumulu ta' żewġ pieni ta' l-istess xorta, jiġifieri pieni kriminali.

---

[1] L-Artikolu II-110 tal-Kostituzzjoni.

Skond l-Artikolu 50[1], ir-regola tan-"non bis in idem" tapplika mhux biss fil-ġurisdizzjoni ta' Stat wieħed izda wkoll bejn il-ġurisdizzjonijiet ta' diversi Stati Membri. Dan jikkorrispondi ma' l-*acquis* fid-dritt ta' l-Unjoni; ara l-Artikoli 54 sa 58 tal-Konvenzjoni ta' Schengen u s-sentenza tal-Qorti tal-Ġustizzja tal-11 ta' Frar 2003, C-187/01 Gozutok (li għadha ma ġietx ippubblikata), l-Artikolu 7 tal-Konvenzjoni dwar il-Protezzjoni ta' l-Interessi Finanzjarji tal-Komunità u l-Artikolu 10 tal-Konvenzjoni dwar il-ġlieda kontra l-korruzzjoni. L-eċċezzjonijiet ferm limitati f'dawk il-Konvenzjonijiet li jippermettu lill-Istati Membri jidderogaw mir-regola tan-"non bis in idem" huma koperti mill-klawżola orizzontali fl-Artikolu 52(1)[2] tal-Karta li tikkonċerna l-limitazzjonijiet. Fir-rigward tas-sitwazzjonijiet imsemmija fl-Artikolu 4 tal-Protokoll Nru. 7, jiġifieri l-applikazzjoni tal-prinċipju fl-istess Stat Membru, d-dritt li huwa garantit għandu l-istess sens u l-istess kamp ta' l-applikazzjoni bħad-dritt korrispondenti fil-KEDB.

1 L-Artikolu II-110 tal-Kostituzzjoni.
2 L-Artikolu II-112(1) tal-Kostituzzjoni.

TITOLU VII

DISPOSIZZJONIJIET ĠENERALI LI JIRREGOLAW L-INTERPRETAZZJONI U L-APPLIKAZZJONI TAL-KARTA

ARTIKOLU 51[1]

Kamp ta' l-applikazzjoni

1. Id-disposizzjonijiet ta' din il-Karta huma intiżi għall-istituzzjonijiet, għall-korpi u għall-aġenziji ta' l-Unjoni fir-rispett xieraq tal-prinċipju ta' sussidjarjetà u għall-Istati Membri wkoll biss meta jkunu qed jimplimentaw id-dritt ta' l-Unjoni. Għandhom għaldaqstant jirrispettaw id-drittijiet, josservaw il-prinċipji u jippromwovu l-applikazzjoni tagħhom skond il-kompetenzi rispettivi tagħhom u għandhom ukoll jirrispettaw il-limiti tal-kompetenzi ta' l-Unjoni kif mogħtija lilha fil-partijiet l-oħra tal-Kostituzzjoni.

2. Din il-Karta ma testendix il-kamp ta' l-applikazzjoni tad-dritt ta' l-Unjoni lil hinn mill-kompetenzi ta' l-Unjoni u ma toħloq l-ebda kompetenza jew l-ebda kompitu ġdid għall-Unjoni, u ma timmodifikax il-kompetenzi u l-kompiti definiti fil-partijiet oħra tal-Kostituzzjoni.

1 L-Artikolu II-111 tal-Kostituzzjoni.

Spjegazzjoni

L-iskop ta' l-Artikolu 51[1] huwa li jiddetermina l-istess kamp ta' l-applikazzjoni tal-Karta. Huwa ntiż sabiex jistabbilixxi b'mod ċar li l-Karta tapplika primarjament għall-istituzzjonijiet u l-korpi ta' l-Unjoni, b'konformità mal-prinċipju tas-sussidjarjetà. Din id-disposizzjoni kienet abbozzata fit-termini ta' l-Artikolu 6(2) tat-Trattat dwar l-Unjoni Ewropea, li obbliga l-Unjoni li tirrispetta d-drittijiet fundamentali, u fit-termini tal-mandat mogħti mill-Kunsill Ewropew ta' Kolonja. It-terminu "istituzzjonijiet" huwa rikonoxxut fil-Parti I tal-Kostituzzjoni. L-espressjoni "korpi u aġenziji" hija użata komunement fil-Kostituzzjoni sabiex tirriferi għall-awtoritajiet kollha stabbiliti mill-Kostituzzjoni jew mil-leġislazzjoni sekondarja (ara, per eżempju, l-Artikolu 50 jew 51 tal-Kostituzzjoni).

Fir-rigward ta' l-Istati Membri, joħroġ b'mod ċar mill-każistika tal-Qorti tal-Ġustizzja li r-rekwiżit tar-rispett għad-drittijiet fundamentali definit f'kuntest ta' l-Unjoni jorbot biss lill-Istati Membri meta dawn jaġixxu fil-kamp ta' l-applikazzjoni tad-dritt ta' l-Unjoni (is-sentenza tat-13 ta' Lulju 1989, il-Każ 5/88 Wachauf [1989] ECR 2609; is-sentenza tat-18 ta' Ġunju 1991, ERT [1991] ECR I-2925); is-sentenza tat-18 ta' Diċembru 1997 (C-309/96 Annibaldi [1997] ECR I-7493). Reċentement il-Qorti tal-Ġustizzja ikkonfermat din il-linja ta' każistika b'li ġej: "Barra minn hekk, ta' min ifakkar li r-rekwiżiti li jemanaw mill-protezzjoni tad-drittijiet tal-bniedem fis-sistema legali Komunitarja jorbtu wkoll lill-Istati Membri meta dawn jimplimentaw ir-regoli tal-Komunità..." (is-sentenza tat-13 ta' April 2000, il-Każ C-292/97, [2000] ECR 2737, paragrafu 37 tal-motivazzjonijiet). Mingħajr dubju, din ir-regola, kif asserita f'din il-Karta, tapplika għall-awtoritajiet ċentrali kif ukoll għall-korpi reġjonali u lokali, u għall-organizzazzjonijiet pubbliċi, meta dawn jimplimentaw id-dritt ta' l-Unjoni.

[1] L-Artikolu II-111 tal-Kostituzzjoni.

Il-paragrafu 2, flimkien mat-tieni sentenza tal-paragrafu 1, jikkonferma li l-Karta ma tistax ikollha l-effett li testendi l-kompetenzi u l-kompiti li l-Partijiet l-oħrajn tal-Kostituzzjoni jagħtu lill-Unjoni. Hawnhekk qiegħed isir aċċenn espliċitu għall-konsegwenzi loġiċi tal-prinċipju tas-sussidjarjetà u tal-fatt li l-Unjoni għandha biss dawk il-poteri konferiti lilha. Id-drittijiet fundamentali kif garantiti fl-Unjoni ma għandhom l-ebda effett ħlief fil-kuntest tal-kompetenzi determinati mill-Partijiet I u III tal-Kostituzzjoni. Konsegwentement, l-obbligu, skond it-tieni sentenza tal-paragrafu 1, ta' l-istituzzjonijiet ta' l-Unjoni li jippromovu l-prinċipji stipulati fil-Karta, jista' jeżisti biss fil-limiti ta' dawn l-istess kompetenzi.

Il-paragrafu 2 jikkonferma wkoll li l-Karta ma tistax ikollha l-effett li testendi l-kamp ta' l-applikazzjoni tad-dritt ta' l-Unjoni lil hinn mill-kompetenzi ta' l-Unjoni kif stabbiliti fil-Partijiet l-oħra tal-Kostituzzjoni. Il-Qorti tal-Ġustizzja diġà stabbiliet din ir-regola fir-rigward tad-drittijiet fundamentali rikonoxxuti bħala parti mid-dritt ta' l-Unjoni (is-sentenza tas-17 ta' Frar 1998, C-249/96 Grant, 1998 ECR I-621, paragrafu 45 tal-motivazzjonijiet). Huwa għalhekk ovvju, skond din ir-regola, li l-inkorporazzjoni tal-Karta fil-Kostituzzjoni ma tistax tfisser li hija qiegħda, bis-saħħa tagħha stess, testendi l-medda ta' l-azzjonijiet ta' l-Istati Membri li huma kkunsidrati bħala l-"implimentazzjoni tad-dritt ta' l-Unjoni" (fis-sens tal-paragrafu 1 u tal-każistika imsemmija hawn fuq).

ARTIKOLU 52[1]

Kamp ta' l-applikazzjoni u l-interpretazzjoni ta' drittijiet u ta' prinċipji

1. Kull limitazzjoni fl-eżerċizzju tad-drittijiet u tal-libertajiet rikonoxxuti minn din il-Karta għandha tkun prevista mil-liġi u għandha tirrispetta l-essenza ta' dawk id-drittijiet u l-libertajiet. Bla ħsara għall-prinċipju ta' proporzjonalità, jistgħu jsiru limitazzjonijiet f'dawk il-każijiet biss fejn ikun meħtieġ u fejn ġenwinament jintlaħqu l-finijiet ta' interess ġenerali rikonoxxuti mill-Unjoni jew iservu l-bżonn li jiġu protetti d-drittijiet u l-libertajiet ta' oħrajn.

1 L-Artikolu II-112 tal-Kostituzzjoni.

2. Id-drittijiet rikonoxxuti minn din il-Karta li huma previsti f'partijiet oħra tal-Kostituzzjoni għandhom jiġu eżerċitati skond il-kondizzjonijiet u fil-limiti definiti fiha.

3. Safejn din il-Karta fiha drittijiet li jikkorrispondu għal drittijiet garantiti mill-Konvenzjoni għall-Protezzjoni tad-Drittijiet tal-Bniedem u tal-Libertajiet Fundamentali, t-tifsira u l-kamp ta' l-applikazzjoni ta' dawk id-drittijiet ikunu l-istess bħal dawk stabbiliti mill-Konvenzjoni msemmija. Din id-disposizzjoni ma żżommx lid-dritt ta' l-Unjoni milli jipprovdi protezzjoni aktar estensiva.

4. Safejn din il-Karta tirrikonoxxi d-drittijiet fundamentali kif jemanaw mit-tradizzjonijiet kostituzzjonali komuni għall-Istati Membri, dawk id-drittijiet għandhom ikunu interpretati f'armonija ma' dawk it-tradizzjonijiet.

5. Id-disposizzjonijiet ta' din il-Karta li fihom prinċipji, jistgħu jiġu implimentati b'atti leġislattivi u eżekuttivi meħuda mill-Istituzzjonijiet, il-korpi u l-aġenziji ta' l-Unjoni, u b'atti ta' l-Istati Membri meta dawn qegħdin jimplimentaw id-dritt ta' l-Unjoni, fl-eżerċizzju tas-setgħat rispettivi tagħhom. Ma jistgħux jiġu invokati fil-qorti ħlief għall-iskop ta' l-interpretazzjoni u d-determinazzjoni tal-legalità ta' dawn l-atti.

6. Għandha tittieħed kunsiderazzjoni sħiħa tal-liġijiet u l-prattiċi nazzjonali kif speċifikat f'din il-Karta.

7. L-ispjegazzjonijiet imfassla bħala gwida għall-interpretazzjoni tal-Karta tad-Drittijiet Fundamentali għandhom jingħataw il-kunsiderazzjoni dovuta mill-qrati ta' l-Unjoni u ta' l-Istati Membri.

Spjegazzjoni

L-Artikolu 52[1] huwa ntiż sabiex jiffissa l-kamp ta' l-applikazzjoni tad-drittijiet u l-prinċipji tal-Karta, u sabiex jistabbilixxi regoli għall-interpretazzjoni tagħhom. Il-paragrafu 1 jitratta dwar l-arranġamenti għal-limitazzjonijiet ta' drittijiet. Il-formola użata hija bbażata fuq il-każistika tal-Qorti tal-Ġustizzja: "...ġie sew stabbilit fil-każistika tal-Qorti li jistgħu jiġu imposti restrizzjonijiet fuq l-eżerċizzju tad-drittijiet fundamentali, partikolarment fil-kuntest ta' organizzazzjoni komuni tas-suq, bil-kondizzjoni li dawk ir-restrizzjonijiet jikkorrispondu fil-fatt għall-finijiet ta' interess ġenerali segwiti mill-Komunità u ma jikkostitwixxux, fir-rigward ta' l-iskop segwit, indħil sproporzjonat u mhux raġonevoli li jipperikola n-natura proprja ta' dawk id-drittijiet" (is-sentenza tat-13 ta' April 2000, il-Każ C-292/97, paragrafu 45 tal-motivazzjonijiet). Ir-referenza għall-interessi ġenerali rikonoxxuti mill-Unjoni tkopri kemm l-iskopijiet imsemmija fl-Artikolu I-2 tal-Kostituzzjoni kif ukoll interessi oħra protetti minn disposizzjonijiet speċifiċi tal-Kostituzzjoni bħall-Artikoli I-5(1), III-133(3), III-154, III-436.

Il-paragrafu 2 jirreferi għal drittijiet li kienu diġà garantiti espressament fit-Trattat li jistabbilixxi l-Komunità Ewropea u li ġew rikonoxxuti fil-Karta, u li issa jinstabu f'Partijiet oħra tal-Kostituzzjoni (notevolment id-drittijiet derivati miċ-ċittadinanza ta' l-Unjoni). Huwa jagħmilha ċara li dawn id-drittijiet jibqgħu suġġetti għall-kondizzjonijiet u għal-limiti applikabbli għad-dritt ta' l-Unjoni li fuqu huma bbażati, u li huma previsti fil-Partijiet I u III tal-Kostituzzjoni. Il-Karta ma tbiddilx is-sistema ta' drittijiet mogħtija mit-Trattat tal-KE u issa riprodotta fil-Partijiet I u III tal-Kostituzzjoni.

[1] L-Artikolu II-112 tal-Kostituzzjoni.

Il-paragrafu 3 huwa ntiż sabiex jiżgura l-koerenza neċessarja bejn il-Karta u l-KEDB billi jistabbilixxi r-regola li, safejn id-drittijiet stipulati fil-Karta preżenti jikkorrispondu wkoll għad-drittijiet garantiti mill-KEDB, it-tifsira u l-kamp ta' l-applikazzjoni ta' dawk id-drittijiet, inklużi l-limitazzjonijiet awtorizzati, huma l-istess bħal dawk stabbiliti mill-KEDB. Dan ifisser partikolarment li l-leġislatur, meta qiegħed jistabbilixxi l-limitazzjonijiet għal dawk id-drittijiet, għandu jagħmel hekk b'konformità ma' l-istess standards iffissati bl-arranġamenti dettaljati tal-limitazzjonijiet stabbiliti fil-KEDB, li huma b'hekk magħmula applikabbli għad-drittijiet koperti b'dan il-paragrafu, mingħajr ma dan jaffetwa ħażin l-awtonomija tad-dritt ta' l-Unjoni u dik tal-Qorti tal-Ġustizzja ta' l-Unjoni Ewropea.

Ir-referenza għall-KEDB tkopri kemm il-Konvenzjoni kif ukoll il-Protokolli tagħha. It-tifsira u l-kamp ta' l-applikazzjoni tad-drittijiet garantiti huma determinati mhux biss mit-test ta' dawk l-istrumenti, iżda wkoll mill-każistika tal-Qorti Ewropea tad-Drittijiet tal-Bniedem u mill-Qorti tal-Ġustizzja ta' l-Unjoni Ewropea. L-aħħar sentenza tal-paragrafu ġiet imfassla sabiex tippermetti lill-Unjoni li tiggarantixxi protezzjoni aktar estensiva. Fi kwalunkwe każ, il-livell ta' protezzjoni provdut mill-Karta qatt ma jista' jkun inqas minn dak li huwa garantit mill-KEDB.

Il-Karta ma tolqotx il-possibbiltajiet ta' l-Istati Membri li jirrikorru għall-Artikolu 15 tal-KEDB, li jippermetti derogi mid-drittijiet stipulati fil-KEDB f'każ ta' gwerra jew ta' perikli pubbliċi oħra li jheddu l-ħajja tan-nazzjon, meta jaġixxu fl-oqsma tad-difiża nazzjonali f'każ ta' gwerra u taż-żamma ta' l-ordni, skond ir-responsabbiltajiet tagħhom rikonoxxuti fl-Artikoli I-5(1), III-131, III-262 tal-Kostituzzjoni.

Il-lista tad-drittijiet li, f'dan l-istadju u mingħajr ma jiġi prekluż ebda żvilupp fil-liġi, fil-leġislazzjoni u fit-Trattati, jistgħu jiġu kkunsidrati bħala korrispondenti għad-drittijiet fil-KEDB fis-sens tal-paragrafu preżenti hija mogħtija hawn taħt. Ma tinkludix drittijiet addizzjonali għal dawk li hemm fil-KEDB.

1. L-Artikoli tal-Karta fejn kemm is-sens kif ukoll l-kamp ta' l-applikazzjoni huma l-istess bħal dawk fl-Artikoli korrispondenti tal-KEDB:

- l-Artikolu 2[1] jikkorrispondi għall-Artikolu 2 tal-KEDB;

- l-Artikolu 4[2] jikkorrispondi għall-Artikolu 3 tal-KEDB;

- l-Artikolu 5(1) u (2)[3] jikkorrispondi għall-Artikolu 4 tal-KEDB;

- l-Artikolu 6[4] jikkorrispondi għall-Artikolu 5 tal-KEDB;

- l-Artikolu 7[5] jikkorrispondi għall-Artikolu 8 tal-KEDB;

- l-Artikolu 10(1)[6] jikkorrispondi għall-Artikolu 9 tal-KEDB;

- l-Artikolu 11[7] jikkorrispondi għall-Artikolu 10 tal-KEDB mingħajr preġudizzju għal xi restrizzjonijiet li d-dritt ta' l-Unjoni jista' jimponi fuq id-dritt ta' l-Istati Membri li jintroduċu l-arranġamenti għal-liċenzji msemmija fit-tielet sentenza ta' l-Artikolu 10(1) tal-KEDB;

- l-Artikolu 17[8] jikkorrispondi għall-Artikolu 1 tal-Protokoll tal-KEDB;

---

1 L-Artikolu II-62 tal-Kostituzzjoni.
2 L-Artikolu II-64 tal-Kostituzzjoni.
3 L-Artikolu II-65 tal-Kostituzzjoni.
4 L-Artikolu II-66 tal-Kostituzzjoni.
5 L-Artikolu II-67 tal-Kostituzzjoni.
6 L-Artikolu II-70 tal-Kostituzzjoni.
7 L-Artikolu II-71 tal-Kostituzzjoni.
8 L-Artikolu II-77 tal-Kostituzzjoni.

- l-Artikolu 19(1)[1] jikkorrispondi għall-Artikolu 4 tal-Protokoll Nru. 4;

- l-Artikolu 19(2)[1] jikkorrispondi għall-Artikolu 3 tal-KEDB kif interpretat mill-Qorti Ewropea tad-Drittijiet tal-Bniedem;

- l-Artikolu 48[2] jikkorrispondi għall-Artikolu 6(2) u (3) tal-KEDB;

- l-Artikolu 49(1)[3] (bl-eċċezzjoni ta' l-aħħar sentenza) u (2) jikkorrispondi għall-Artikolu 7 tal-KEDB.

2. L-Artikoli fejn is-sens huwa l-istess bħal dak fl-Artikoli korrispondenti tal-KEDB, iżda fejn il-kamp ta' l-applikazzjoni huwa usa':

- l-Artikolu 9[4] jkopri l-istess qasam bħall-Artikolu 12 tal-KEDB, iżda l-kamp ta' l-applikazzjoni tiegħu jista' jiġi estiż għal forom oħra ta' żwieġ jekk dawn huma stabbiliti permezz ta' liġi nazzjonali;

- l-Artikolu 12(1)[5] jikkorrispondi għall-Artikolu 11 tal-KEDB, iżda l-kamp ta' l-applikazzjoni tiegħu huwa estiż għal-livell ta' l-Unjoni Ewropea;

---

1 L-Artikolu II-79 tal-Kostituzzjoni.
2 L-Artikolu II-108 tal-Kostituzzjoni.
3 L-Artikolu II-109 tal-Kostituzzjoni.
4 L-Artikolu II-69 tal-Kostituzzjoni.
5 L-Artikolu II-72 tal-Kostituzzjoni.

- l-Artikolu 14(1)[1] jikkorrispondi għall-Artikolu 2 tal-Protokoll tal-KEDB, iżda l-kamp ta' l-applikazzjoni tiegħu huwa estiż sabiex ikopri aċċess għall-formazzjoni professjonali u kontinwa;

- l-Artikolu 14(3)[1] jikkorrispondi għall-Artikolu 2 tal-Protokoll tal-KEDB fir-rigward tad-drittijiet tal-ġenituri;

- l-Artikolu 47(2) u (3)[2] jikkorrispondi għall-Artikolu 6(1) tal-KEDB, iżda l-limitazzjoni għad-determinazzjoni tad-drittijiet u l-obbligi ċivili jew għad-deċiżjoni dwar akkużi kriminali ma tapplikax għar-rigward tad-dritt ta' l-Unjoni u ta' l-implimentazzjoni tiegħu;

- l-Artikolu 50[3] jikkorrispondi għall-Artikolu 4 tal-Protokoll Nru. 7 tal-KEDB, iżda l-kamp ta' l-applikazzjoni tiegħu huwa estiż għal-livell ta' l-Unjoni Ewropea bejn il-Qrati ta' l-Istati Membri.

- Fl-aħħarnett, iċ-ċittadini ta' l-Unjoni Ewropea ma jistgħux jiġu kkunsidrati bħala barranin fil-kamp tal-applikazzjoni tad-dritt ta' l-Unjoni, minħabba fil-projbizzjoni ta' kwalunkwe diskriminazzjoni fuq bażi ta' nazzjonalità. Il-limitazzjonijiet previsti fl-Artikolu 16 tal-KEDB fir-rigward tad-drittijiet tal-barranin għalhekk ma japplikawx għalihom f'dan il-kuntest.

---

1 L-Artikolu II-74 tal-Kostituzzjoni.
2 L-Artikolu II-107 tal-Kostituzzjoni.
3 L-Artikolu II-110 tal-Kostituzzjoni.

Ir-regola interpretattiva li tinstab fil-paragrafu 4 hija bbażata fuq it-test ta' l-Artikolu 6(2) tat-Trattat dwar l-Unjoni Ewropea (ara issa t-test ta' l-Artikolu I-9(3) tal-Kostituzzjoni) u tieħu l-kont dovut ta' l-approċċ lejn it-tradizzjonijiet kostituzzjonali komuni li segwiet il-Qorti tal-Ġustizzja (p.e., is-sentenza tat-13 ta' Diċembru 1979, il-Każ 44/79 Hauer [1979] ECR 3727; is-sentenza tat-18 ta' Mejju 1982, il-Każ 155/79, AM&S, [1982] ECR 1575). Skond dik ir-regola, minflok ma jittieħed atteġġjament riġidu ta' 'l-iżgħar denominatur komuni', wieħed għandu jinterpreta d-drittijiet konċernati fil-Karta b'mod li joffri livell għoli ta' protezzjoni, li huwa adegwat għad-dritt ta' l-Unjoni u f'armonija mat-tradizzjonijiet kostituzzjonali komuni.

Il-paragrafu 5 jiċċara d-distinzjoni bejn id-"drittijiet" u l-"prinċipji" stabbiliti fil-Karta. Skond dik id-distinzjoni, d-drittijiet soġġettivi għandhom jiġu rispettati, waqt li l-prinċipji għandhom jiġu osservati (Artikolu 51(1)[1]). Il-prinċipji jistgħu jiġu implimentati permezz ta' atti leġislattivi jew eżekuttivi (adottati mill-Unjoni skond il-kompetenzi tagħha, u mill-Istati Membri biss meta huma jimplimentaw id-dritt ta' l-Unjoni); għaldaqstant, huma jkollhom sinifikat partikolari għall-Qrati biss meta dawn l-atti jiġu interpretati jew riveduti. Madankollu huma ma jagħtux lok għal xi pretensjonijiet diretti għal azzjoni pożittiva mill-istituzzjonijiet ta' l-Unjoni jew mill-awtoritajiet ta' l-Istati Membri. Dan huwa konsistenti kemm mal-każistika tal-Qorti tal-Ġustizzja (ara notevolment il-każistika dwar il-"prinċipju ta' prekawzjoni" fl-Artikolu 174(2) TEC (sostitwit bi Artikolu III-233 tal-Kostituzzjoni): is-sentenza tal-Qorti ta' 'Prim' Istanza tal-11 ta' Settembru 2002, T-13/99, Pfizer vs. Kunsill, b'ħafna referenzi għall-każistika preċedenti; u sensiela ta' sentenzi dwar l-Artikolu 33 (ex-39) dwar il-prinċipji tal-liġi dwar l-agrikoltura, p.e. is-sentenza tal-Qorti tal-Ġustizzja C-265/85, Van den Berg, 1987 ECR 1155: l-eżami tal-prinċipju ta' l-istabbilizzazzjoni tas-suq u ta' aspettativi leġittimi) kif ukoll ma' l-atteġġjament tas-sistemi kostituzzjonali ta' l-Istati Membri lejn "prinċipji" li b'mod partikolari jinstabu fil-qasam tal-liġi soċjali. Bħala eżempju, wieħed jista' jsemmi, fost l-eżempji ta' prinċipji rikonoxxuti mill-Karta, l-Artikoli 25, 26 u 37[2]. F'certi każijiet, Artikolu tal-Karta jista' jinkludi kemm l-element tad-dritt kif ukoll ta' prinċipju, p.e. l-Artikoli 23, 33 u 34[3].

---

1 L-Artikolu II-111 tal-Kostituzzjoni.
2 L-Artikoli II-85, II-86 u II-97 tal-Kostituzzjoni.
3 L-Artikoli II-83, II-93 u II-94 tal-Kostituzzjoni.

Il-paragrafu 6 jirriferi għall-Artikoli diversi fil-Karta li, fl-ispirtu tas-sussidjarjetà, jagħmlu referenza għal-liġijiet u l-prattiċi nazzjonali.

ARTIKOLU 53[1]

Livell ta' protezzjoni

Xejn f'din il-Karta m'għandu jiġi interpretat bħala li jirrestrinġi jew li jolqot ħażin id-drittijiet tal-bniedem u tal-libertajiet fundamentali kif rikonoxxuti, fl-oqsma ta' applikazzjoni rispettivi tagħhom, mid-dritt ta' l-Unjoni u mid-dritt internazzjonali u minn konvenzjonijiet internazzjonali li fihom jipparteċipaw l-Unjoni jew l-Istati Membri kollha, b'mod partikolari l-Konvenzjoni Ewropea għall-Protezzjoni tad-Drittijiet tal-Bniedem u tal-Libertajiet Fundamentali, u mill-kostituzzjonijiet ta' l-Istati Membri.

Spjegazzjoni

Din id-disposizzjoni hija ntiża li tippreserva dak il-livell ta' protezzjoni li huwa preżentement mogħti, fil-kamp ta' l-applikazzjoni rispettiva tagħhom, mid-dritt ta' l-Unjoni, mil-liġi nazzjonali u mid-dritt internazzjonali. Qiegħed isir aċċenn għall-KEDB, minħabba l-importanza tagħha.

---

1 L-Artikoli II-113 tal-Kostituzzjoni.

ARTIKOLU 54[1]

Projbizzjoni ta' abbuż tad-dritt

L-ebda disposizzjoni ta' din il-Karta m'għandha tiġi interpretata b'mod li timplika dritt li ssir attività jew isir xi att li hu intiż biex jeqred xi wieħed jew waħda mid-drittijiet u mil-libertajiet rikonoxxuti f'din il-Karta jew biex jillimitahom b'mod aktar estiż minn kif previst f'din il-Karta.

Spjegazzjoni

Dan l-Artikolu jikkorrispondi għall-Artikolu 17 tal-KEDB:

"Ebda ħaġa li hemm f'din il-Konvenzjoni ma għandha tiġi interpretata li xi Stat, grupp jew persuna għandha xi dritt li tidħol f'xi attività jew tagħmel xi att maħsub biex jeqred xi wieħed mid-drittijiet u mil-libertajiet kontemplati f'din il-Konvenzjoni jew biex tillimitahom aktar minn dak provdut fil-Konvenzjoni."

1 L-Artikoli II-114 tal-Kostituzzjoni.

13. Dikjarazzjoni dwar l-Artikolu III-116

Il-Konferenza taqbel li, fl-isforzi ġenerali tagħha sabiex telimina l-inugwaljanzi bejn in-nisa u l-irġiel, l-Unjoni timmira, fil-politiki differenti tagħha, sabiex tiġġieled kontra kull xorta ta' vjolenza domestika. L-Istati Membri għandhom jieħdu l-miżuri kollha neċessarji sabiex jimpedixxu u jikkastigaw dawn l-atti kriminali u sabiex jappoġġaw u jipproteġu lill-vittmi.

14. Dikjarazzjoni dwar l-Artikolu III-136 u l-Artikolu III-267

Il-Konferenza tikkunsidra li, fil-każ li abbozz ta' liġi jew ta' liġi kwadru Ewropea ibbażata fuq l-Artikolu III-267 paragrafu 2 jolqot l-aspetti fundamentali tas-sistema tas-sigurtà soċjali ta' Stat Membru, b'mod partikolari l-kamp ta' l-applikazzjoni, l-ispiża jew l-istruttura finanzjarja tagħha, jew jolqot il-bilanċ finanzjarju kif previst fl-Artikolu III-136 paragrafu 2, l-interessi ta' l-Istati Membri għandhom jittieħdu in konsiderazzjoni kif dovut.

15. Dikjarazzjoni dwar l-Artikoli III-160 u III-322

Il-Konferenza tfakkar li r-rispett għad-drittijiet u għal-libertajiet fundamentali jimplika, b'mod partikolari, li tingħata attenzjoni xierqa lill-protezzjoni u l-osservanza tad-dritt ta' individwi u entitajiet konċernati li jgawdu l-garanziji previsti mil-liġi. Għal dan il-għan u sabiex ikun garantit kontroll ġudizzjarju strett tad-deċiżjonijiet Ewropej li jimponu xi miżuri restrittivi fuq individwu jew entità, tali deċiżjonijiet għandhom ikunu bbażati fuq kriterji ċari u definiti. Dawn il-kriterji għandhom ikunu adattati skond l-ispeċifiċità ta' kull miżura restrittiva.

16. Dikjarazzjoni dwar l-Artikolu III-167(2)(ċ)

Il-Konferenza tinnota li l-Artikolu III-167(2)(ċ) għandu jkun interpretat skond il-każistika eżistenti tal-Qorti tal-Ġustizzja tal-Komunitajiet Ewropej u tal-Qorti ta' Prim' Istanza dwar l-applikabbiltà tad-disposizzjonijiet għal għajnuna mogħtija lil ċerti żoni tar-Repubblika Federali tal-Ġermanja milquta mid-diviżjoni preċedenti tal-Ġermanja.

17. Dikjarazzjoni dwar l-Artikolu III-184

Fir-rigward ta' l--Artikolu III-76, il-Konferenza tikkonferma li ż-żieda fil-potenzjal ta' tkabbir ekonomiku u l-kisba ta' posizzjonijiet sodi ta' *budget* huma ż-żewġ kolonni tal-politika ekonomika u ta' *budget* ta' l-Unjoni u ta' l-Istati Membri. Il-Patt ta' Stabbiltà u ta' Tkabbir huwa strument importanti għall-kisba ta' dawn il-finijiet.

Il-Konferenza tafferma mill-ġdid l-impenn tagħha lejn id-disposizzjonijiet dwar l-Patt ta' Stabbiltà u ta' Tkabbir bħala l-qafas għall-kordinazzjoni tal-politiki finanzjarji fl-Istati Membri ta' l-Unjoni Ewropea.

Il-Konferenza tikkonferma li sistema bbażata fuq ir-regoli hija l-aqwa garanzija tar-rispett ta' l-impenji u sabiex l-Istati Membri kollha jiġu trattati b'mod ugwali.

F'dan il-qafas, il-Konferenza tafferma wkoll mill-ġdid l-impenn tagħha għall-finijiet ta' l-Istrateġija ta' Lisbona: il-ħolqien ta' l-impjiegi, r-riformi strutturali, u l-koeżjoni soċjali.

L-Unjoni timmira għall-kisba ta' tkabbir ekonomiku bilanċjat u ta' l-istabbilità tal-prezzijiet. Għaldaqstant, il-politiki ekonomiċi u tal-*budget* għandhom jistabbilixxu l-prioritajiet ġusti rigward riformi ekonomiċi, ta' innovazzjoni, ta' kompetittività u ta' tisħiħ ta' l-investiment privat u l-konsum fi żminijiet ta' fit-tkabbir ekonomiku dgħajjef. Dan għandu jiġi rifless fl-orjentazzjonijiet tad-deċiżjonijiet dwar il-*budget* kemm fuq il-livell nazzjonali kif ukoll fuq il-livell ta' l-Unjoni, b'mod partikolari permezz tar-ristrutturazzjoni tad-dħul u ta' l-infiq pubbliku, b'rispett għad-dixxiplina fil-*budget* skond il-Kostituzzjoni u l-Patt ta' Stabbiltà u ta' Tkabbir.

L-isfidi finanzjarji u ekonomiċi li jiffaċċjaw l-Istati Membri jaċċentwaw l-importanza ta' politika tal-*budget* soda matul il-ċiklu ekonomiku.

Il-Konferenza taqbel li l-Istati Membri għandhom jużaw perijodi ta' rkupru ekonomiku b'mod attiv biex jikkonsolidaw il-finanzi pubbliċi tagħhom jtejbu l-posizzjonijiet tagħhom tal-*budget*. L-għan hu li jinkiseb b'mod progressiv bilanċ favorevoli fi żminijiet tajba, li joħloq l-ispazju meħtieġ biex jiġi akkomodat kull tnaqqis fl-attività ekonomika u b'hekk jikkontribwixxi għas-sostenibbiltà fit-tul tal-finanzi pubbliċi.

L-Istati Membri jistennew bil-ħerqa proposti possibbli tal-Kummissjoni kif ukoll kontribuzzjonijiet ġodda mill-Istati Membri għat-tisħiħ u l-iċċarar ta' l-implimentazzjoni tal-Patt ta' Stabbiltà u ta' Tkabbir. L-Istati Membri jieħdu l-miżuri kollha meħtieġa sabiex itejbu l-potenzjal għat-tkabbir ta' l-ekonomiji tagħhom. Kordinazzjoni aħjar tal-politika ekonomika tista' tiffavorixxi dan il-għan. Din id-Dikjarazzjoni ma tippreġudikax d-dibattitu futur dwar il-Patt ta' Stabbiltà u ta' Tkabbir.

18. Dikjarazzjoni dwar l-Artikolu III-213

Il-Konferenza tikkonferma li l-politiki mfissra fl-Artikolu III-213 essenzjalment jaqgħu fil-kompetenza ta' l-Istati Membri. Il-miżuri ta' inkoraġġiment u ta' kordinazzjoni li jittieħdu fuq il-livell ta' l-Unjoni skond id-disposizzjonijiet ta' dan l-Artikolu jkunu ta' natura kumplimentarja. Iservu biex isaħħu l-koperazzjoni bejn Stati Membri u mhux biex jarmonizzaw sistemi nazzjonali. Il-garanziji u l-prattiċi eżistenti f'kull Stat Membru fir-rigward tar-responsabbiltà tas-sħab soċjali ma jiġux milquta.

Din id-Dikjarazzjoni hija mingħajr preġudizzju għad-disposizzjonijiet tal-Kostituzzjoni li jagħtu kompetenza lill-Unjoni, inkluż fil-qasam soċjali.

19. Dikjarazzjoni dwar l-Artikolu III-220

Il-Konferenza tikkunsidra li l-frażi "reġjuni ta' gżejjer" prevista fl-Artikolu III-220 tista' tinkludi gżejjer stati fit-totalità tagħhom, bil-kondizzjoni li l-kriterji meħtieġa huma sodisfatti.

20. Dikjarazzjoni dwar l-Artikolu III-243

Il-Konferenza tinnota li d-disposizzjonijiet ta' l-Artikolu III-243 għandhom jiġu japplikati skond il-prattika attwali. Il-frażi "il-miżuri (…) meħtieġa sabiex jikkumpensaw għall-iżvantaġġi ekonomiċi kkawżati mid-diviżjoni tal-Ġermanja lill-ekonomija ta' ċerti żoni tar-Repubblika Federali milquta minn dik id-diviżjoni" għandha tiġi interpretata skond il-każistika eżistenti tal-Qorti tal-Ġustizzja tal-Komunitajiet Ewropej u tal-Qorti ta' 'Prim' Istanza.

21. Dikjarazzjoni dwar l-Artikolu III-248

Il-Konferenza taqbel li l-azzjoni ta' l-Unjoni fil-qasam tar-riċerka u ta' l-iżvilupp tekniku tirrispetta bil-mod dovut l-orjentazzjoni u l-għażliet fundamentali tal-politika ta' riċerka ta' l-Istati Membri.

22. Dikjarazzjoni dwar l-Artikolu III-256

Il-Konferenza temmen li l-Artikolu III-256 ma jolqotx id-dritt ta' l-Istati Membri li jieħdu l-miżuri meħtieġa sabiex jiżguraw il-provvisti ta' l-enerġija tagħhom skond il-kondizzjonijiet previsti fl-Artikolu III-131.

23. Dikjarazzjoni dwar it-tieni paragrafu ta' l-Artikolu III-273(1)

Il-Konferenza tikkunsidra li l-liġijiet Ewropej msemmija fit-tieni paragrafu ta' l-Artikolu III-273(1) għandhom jieħdu kont tar-regoli u l-prattiċi nazzjonali dwar il-bidu ta' investigazzjonijiet kriminali.

24. Dikjarazzjoni dwar l-Artikolu III-296

Il-Konferenza tiddikjara li, hekk kif jiġi ffirmat it-Trattat li jistabbilixxi Kostituzzjoni għall-Ewropa, s-Segretarju Ġenerali tal-Kunsill, Rappreżentant Għoli għall-politika estera u ta' sigurtà komuni, l-Kummissjoni u l-Istati Membri għandhom jibdew ix-xogħol preparatorju dwar is-Servizz Ewropew ta' Azzjoni Esterna.

25. Dikjarazzjoni dwar l-Artikolu III-325 dwar in-negozjar u l-konkluzjoni ta' ftehim internazzjonali mill-Istati Membri dwar iż-żona ta' libertà, ta' sigurtà u ta' ġustizzja

Il-Konferenza tikkonferma li l-Istati Membri jistgħu jinnegozjaw u jikkonkludu ftehim ma' pajjiżi terzi jew ma' organizzazzjonijiet internazzjonali fl-oqsma koperti mis-Sezzjonijiet 3, 4 u 5 tal-Kapitolu IV tat-Titolu III tal-Parti III safejn dawn l-akkordji jkunu konformi mad-dritt ta' l-Unjoni.

26. Dikjarazzjoni dwar l-Artikolu III-402(4)

L-Artikolu III-402(4) tal-Kostituzzjoni jipprevedi li meta l-liġi Ewropea tal-Kunsill li tistabbilixxi kwadru finanzjarju ġdid ma tkunx ġiet adottata sa l-aħħar tal-kwadru finanzjarju preċedenti, l-limiti massimi u d-disposizzjonijiet oħrajn li jikkorrispondu għall-aħħar sena ta' dak il-kwadru għandhom jiġu estiżi sakemm dik il-liġi tiġi adottata.

Il-Konferenza tiddikjara li, jekk il-liġi Ewropea tal-Kunsill li tistabbilixxi kwadru finanzjarju ġdid ma tkunx ġiet adottata qabel l-aħħar ta' l-2006 u fejn l-Att ta' l-Adeżjoni tas-16 ta' April 2003 jipprovdi għal perijodu li jispiċċa fl-2006 għall-introduzzjoni progressiva għall-allokazzjoni ta' l-approprjazzjonijiet lill-Istati Membri ġodda, l-allokazzjoni ta' fondi mill-2007 'il quddiem tkun stabbilita fuq bażi ta' l-applikazzjoni għall-Istati Membri kollha ta' l-istess kriterji.

27. Dikjarazzjoni dwar l-Artikolu III-419

Il-Konferenza tiddikkjara li l-Istati Membri jistgħu jindikaw, meta huma jagħmlu talba biex tiġi stabbilita koperazzjoni msaħħa, jekk huma diġà għandhomx l-intenzjoni f'dak l-istadju li jagħmlu użu mill-Artikolu III-422, li jipprovdi għall-estensjoni tal-votazzjoni b'maġġoranza kwalifikata, jew li jirrikorru għall-proċedura leġislattiva ordinarja.

28. Dikjarazzjoni dwar l-Artikolu IV-440 (7)

Il-Partijiet Kontraenti Għolja jaqblu li l-Kunsill Ewropew, fl-applikazzjoni ta' l-Artikolu IV-440(7) tal-Kostituzzjoni, se jieħu deċiżjoni Ewropea li twassal għal modifika ta' l-istatus ta' Mayotte fir-rigward ta' l-Unjoni, sabiex dan it-territorju jiġi kkunsidrat bħala reġjun mill-iktar 'il barra fis-sens ta' Artikolu IV-440(2) u III-424 tal-Kostituzzjoni, meta l-awtoritajiet Franċiżi jinnotifikaw lill-Kunsill Ewropew u lill-Kummissjoni li l-evoluzzjoni li għaddejja bħal issa fl-istatus intern tal-gżira tippermetti hekk.

29. Dikjarazzjoni dwar l-Artikolu IV-448(2)

Il-Konferenza tikkunsidra li l-possibilità li t-Trattat li jistabbilixxi Kostituzzjoni għall-Ewropa jiġi tradott fil-lingwi previsti fl-Artikolu IV-448(2) tikkontribwixxi sabiex jintlaħaq l-għan previst fir-raba' paragrafu ta' l-Artikolu I-3(3) li jipprovdi li l-Unjoni tirrispetta r-rikkezza tagħha tad-diversità kulturali u lingwistika. F'dan il-kuntest, il-Konferenza tikkonferma r-rabta ta' l-Unjoni mad-diversità kulturali ta' l-Ewropa u l-attenzjoni speċjali li ser tkompli tagħti lil dawn u lil lingwi oħrajn.

Il-Konferenza tirrakkomanda li dawk l-Istati Membri li jixtiequ jużaw il-possibbiltà prevista fl-Artikolu IV-448(2) għandhom jikkomunikaw lill-Kunsill, fi żmien sitt xhur mid-data tal-firma tat-Trattat, il-lingwa jew lingwi li fihom it-Trattat ser ikun tradott.

30 Dikjarazzjoni dwar ir-ratifika tat-Trattat li jistabbilixxi Kostituzzjoni għall-Ewropa

Il-Konferenza tinnota li jekk, sentejn wara l-iffirmar tat-Trattat li jistabbilixxi Kostituzzjoni għall-Ewropa, erbgħa minn kull ħames Stati Membri jkunu rratifikawh u xi Stat Membru jew iktar ikunu ltaqgħu ma' diffikultajiet biex jipproċedu għal din ir-ratifika, l-kwistjoni tiġi riferita lill-Kunsill Ewropew.

B. DIKJARAZZJONIJIET DWAR IL-PROTOKOLLI ANNESSI MAL-KOSTITUZZJONI

Dikjarazzjonijiet rigward il-Protokoll dwar it-Trattati u l-Atti ta' l-Adeżjoni tar-Renju tad-Danimarka, ta' l-Irlanda u tar-Renju Unit tal-Gran Brittanja u l-Irlanda ta' Fuq, tar-Repubblika Ellenika, tar-Renju ta' Spanja u r-Repubblika Portugiża, u tar-Repubblika ta' l-Awstrija, tar-Repubblika tal-Finlandja u tar-Renju ta' l-Isvezja

31. Dikjarazzjoni dwar il-gżejjer Åland

Il-Konferenza tirrikonoxxi li r-reġim applikabbli għall-gżejjer Åland, previst fl-Artikolu IV-440(5) tal-Kostituzzjoni, huwa stabbilit b'kont meħud ta' l-istatus speċjali li dawn il-gżejjer igawdu taħt id-dritt internazzjonali.

Għal dak l-iskop, il-Konferenza tisħaq li disposizzjonijiet speċifiċi ġew inklużi fis-Sezzjoni 5 tat-Titolu 5 tal-Protokoll dwar it-Trattati u l-Atti ta' l-Adeżjoni tar-Renju tad-Danimarka, ta' l-Irlanda u tar-Renju Unit tal-Gran Brittanja u l-Irlanda ta' Fuq, tar-Repubblika Ellenika, tar-Renju ta' Spanja u tar-Repubblika Portugiża, u tar-Repubblika ta' l-Awstrija, tar-Repubblika tal-Finlandja u tar-Renju ta' l-Isvezja.

32. Dikjarazzjoni dwar il-poplu Sami

Wara li kkunsidrat l-Artikoli 60 u 61 tal-Protokoll dwar it-Trattati u l-Atti ta' l-Adeżjoni tar-Renju tad-Danimarka, ta' l-Irlanda u tar-Renju Unit tal-Gran Brittanja u l-Irlanda ta' Fuq, tar-Repubblika Ellenika, tar-Renju ta' Spanja u tar-Repubblika Portugiża, u tar-Repubblika ta' l-Awstrija, tar-Repubblika tal-Finlandja u tar-Renju ta' l-Isvezja, l-Konferenza tirrikonoxxi l-obbligi u l-impenji ta' l-Isvezja u l-Finlandja fir-rigward tal-poplu Sami taħt id-dritt nazzjonali u d-dritt internazzjonali.

Il-Konferenza tinnota li l-Isvezja u l-Finlandja huma impenjati li jippreżervaw u jiżviluppaw il-mezzi ta' l-għixien, il-lingwa, l-kultura u l-istil tal-ħajja tal-poplu Sami u tikkunsidra li l-kultura u l-mezzi ta' l-għixien tradizzjonali tas-Sami jiddependu fuq attivitajiet ekonomiċi primarji, bħat-trobbija tar-renni fiż-żoni tradizzjonali tal-komunitajiet imwaqqfa mis-Sami.

Għal dak l-iskop, il-Konferenza tisħaq li disposizzjonijiet speċifiċi ġew inklużi fis-Sezzjoni 6 tat-Titolu 5 tal-Protokoll dwar il-Trattati u l-Atti ta' l-Adeżjoni tar-Renju tad-Danimarka, ta' l-Irlanda u tar-Renju Unit tal-Gran Brittanja u l-Irlanda ta' Fuq, tar-Repubblika Ellenika, tar-Renju ta' Spanja u tar-Repubblika Portugiża, u tar-Repubblika ta' l-Awstrija, tar-Repubblika tal-Finlandja u tar-Renju ta' l-Isvezja.

Dikjarazzjonijiet rigward il-Protokoll
dwar it-Trattat u l-Att ta' l-Adeżjoni tar-Repubblika Ċeka,
tar-Repubblika ta' l-Estonja, tar-Repubblika ta' Ċipru, tar-Repubblika
tal-Latvja, tar-Repubblika tal-Litwanja, tar-Repubblika ta' l-Ungerija,
tar-Repubblika ta' Malta, tar-Repubblika tal-Polonja, tar-Repubblika tas-Slovenja
u tar-Repubblika Slovakka

33. Dikjarazzjoni dwar iż-Żoni ta' Bażi Sovrana
tar-Renju Unit tal-Gran Brittanja u
l-Irlanda ta' Fuq f'Ċipru

IL-KONFERENZA,

Waqt li tfakkar li d-Dikjarazzjoni Konġunta dwar iż-Żoni ta' Bażi Sovrana tar-Renju tal-Gran Brittajna u l-Irlanda ta' Fuq f'Ċipru, annessa ma' l-Att Finali tat-Trattat dwar l-Adeżjoni tar-Renju Unit mal-Komunitajiet Ewropej, ipprovdiet li l-arranġamenti applikabbli għar-relazzjonijiet bejn il-Komunità Ekonomika Ewropea u ż-Żoni ta' Bażi Sovrana se jiġu definiti fil-kuntest ta' kwalunkwe ftehim bejn il-Komunità u r-Repubblika ta' Ċipru;

Wara li ħadet in konsiderazzjoni d-disposizzjonijiet dwar iż-Żoni ta' Bażi Sovrana stabbiliti fit-Trattat li jistabbilixxi r-Repubblika ta' Ċipru (minn hawn 'il quddiem imsejjaħ it-"Trattat ta' Stabbiliment") u l-Iskambji ta' Noti assoċjati datati 16 ta' Awissu 1960;

Wara li nnotat l-Iskambju ta' Noti bejn il-Gvern tar-Renju Unit u l-Gvern tar-Repubblika ta' Ċipru dwar l-amministrazzjoni taż-Żoni ta' Bażi Sovrana, bid-data tas-16 ta' Awissu 1960, u d-Dikjarazzjoni mill-Gvern tar-Renju Unit mehmuża li tipprovdi li wieħed mill-finijiet prinċipali hu l-protezzjoni ta' l-interessi ta' dawk li jirrisjedu jew jaħdmu fiż-Żoni ta' Bażi Sovrana, u wara li kkunsidrat f'dan il-kuntest li l-persuni msemmija għandhom jingħataw, sa fejn jista' jkun, l-istess trattament bħal dawk li jirrisjedu jew jaħdmu fir-Repubblika ta' Ċipru;

Wara li nnotat ukoll id-disposizzjonijiet tat-Trattat ta' Stabbiliment dwar l-arranġamenti doganali bejn iż-Żoni ta' Bażi Sovrana u r-Repubblika ta' Ċipru u b'mod partikolari dawk previsti fl-Anness F ma' l-imsemmi Trattat;

Wara li nnotat ukoll l-impenn tar-Renju Unit biex ma joħloqx postazzjonijiet doganali jew xi barrieri oħra fuq il-fruntieri bejn iż-Żoni ta' Bażi Sovrana u r-Repubblika ta' Ċipru, u l-arranġamenti magħmula skond it-Trattat ta' Stabbiliment li permezz tagħhom l-awtoritajiet tar-Repubblika ta' Ċipru jamministraw firxa wiesgħa ta' servizzi pubbliċi fiż-Żoni ta' Bażi Sovrana, b'mod partikolari fl-oqsma ta' l-agrikoltura, d-dwana u t-tassazzjoni;

Waqt li tikkonferma li l-adeżjoni tar-Repubblika ta' Ċipru ma' l-Unjoni Ewropea ma għandiex tolqot id-drittijiet u l-obbligi tal-partijiet fit-Trattat ta' Stabbiliment;

Waqt li tirrikonoxxi għalhekk il-ħtieġa li jiġu applikati ċerti disposizzjonijiet tal-Kostituzzjoni u atti ta' l-Unjoni għaż-Żoni ta' Bażi Sovrana tar-Renju Unit u li jsiru arranġamenti speċjali dwar l-implimentazzjoni ta' dawn id-disposizzjonijiet f'dawn iż-Żoni;

Temfasiżża li disposizzjonijiet speċifiċi għal dak il-għan ġew inklużi fit-Titolu III tat-Tieni Parti tal-Protokoll dwar it-Trattat u l-Att ta' l-Adeżjoni tar-Repubblika Ċeka, tar-Repubblika ta' l-Estonja, tar-Repubblika ta' Ċipru, tar-Repubblika tal-Latvja, tar-Repubblika tal-Litwanja, tar-Repubblika ta' l-Ungerija, tar-Repubblika ta' Malta, tar-Repubblika tal-Polonja, tar-Repubblika tas-Slovenja u tar-Repubblika Slovakka.

34. Dikjarazzjoni mill-Kummissjoni dwar iż-Zoni ta' Bażi Sovrana tar-Renju Unit tal-Gran Brittanja u l-Irlanda ta' Fuq f'Ċipru

Il-Kummissjoni tikkonferma li hi tifhem li d-disposizzjonijiet tad-dritt ta' l-Unjoni applikabbli għaż-Żoni ta' Bażi Sovrana skond it-Tiotlu III tat-Tieni Parti tal-Protokoll dwar it-Trattat u l-Att ta' l-Adeżjoni tar-Repubblika Ċeka, tar-Repubblika ta' l-Estonja, tar-Repubblika ta' Ċipru, tar-Repubblika tal-Latvja, tar-Repubblika tal-Litwanja, tar-Repubblika ta' l-Ungerija, tar-Repubblika ta' Malta, tar-Repubblika tal-Polonja, tar-Repubblika tas-Slovenja u tar-Repubblika Slovakka jinkludu:

a) ir-Regolament tal-Kunsill (KE) Nru. 3448/93 tas-6 ta' Diċembru 1993 li jistabbilixxi l-arranġamenti ta' kummerċ applikabbli għal ċerti merkanzija li tirriżulta mill-ipproċessar ta' prodotti agrikoli;

b) ir-Regolament tal-Kunsill (KE) Nru.1260/1999 tal-21 ta' Ġunju 1999 li jistabbilixxi disposizzjonijiet ġenerali dwar il-Fondi Strutturali, safejn meħtieġ mir-Regolament tal-Kunsill (KE) Nru. 1257/1999 tas-17 ta' Mejju 1999 dwar is-sostenn għall-iżvilupp rurali mill-Fond Ewropew għall-Gwida u Garanzija Agrikola (EAGGF) għall-finanzjament ta' miżuri għall-iżvilupp rurali fiż-Żoni ta' Bażi Sovrana taħt is-Sezzjoni "Garanzija" ta' l-EAGGF.

35. Dikjarazzjoni dwar l-Impjant ta' Enerġija Nukleari ta' Ignalina fil-Litwanja

IL-KONFERENZA,

Waqt li tiddikjara li l-Unjoni lesta li tkompli tipprovdi għajnuna addizzjonali xierqa għall-isforz tal-Litwanja għad-diżattivazzjoni ukoll wara l-adeżjoni tal-Litwanja ma' l-Unjoni Ewropea għall-perjodu sal-2006 u wara, u waqt li tinnota li l-Litwanja, fid-dawl ta' din l-espressjoni ta' solidarjetà ta' l-Unjoni, impenjat ruħha li tagħlaq l-Unità 1 ta' l-Impjant ta' Enerġija Nukleari ta' Ignalina qabel l-2005 u l-Unità 2 sa l-2009;

Waqt li tirrikonoxxi li d-diżattivazzjoni ta' l-Impjant ta' Enerġija Nukleari ta' Ignalina, li jinkludi żewġ unitajiet ta' reattur tat-tip 1500 MW RBMK, miruti minn dik li qabel kienet l-Unjoni Sovjetika, hija pass bla preċedent u jirrappreżenta għal-Litwanja piż finanzjarju eċċezzjonali mhux proporzjonat għall-qies u s-saħħa ekonomika tal-pajjiż, u li din id-diżattivazzjoni se tkompli wara l-Perspettiva Finanzjarja attwali kif definita mill-ftehim interistituzzjonali tas-6 ta' Mejju 1999;

Wara li nnotat il-ħtieġa li jiġu adottati disposizzjonijiet ta' implimentazzjoni għall-għajnuna Komunitarja addizzjonali biex jiġu indirizzati l-konsegwenzi ta' l-għeluq u d-diżattivazzjoni ta' l-Impjant ta' Enerġija Nukleari ta' Ignalina;

Wara li nnotat li l-Litwanja ser tagħti każ kif xieraq tal-ħtiġiet tar-reġjuni li l-iżjed ser jintlaqtu mill-għeluq ta' l-Impjant ta' Enerġija Nukleari ta' Ignalina, fl-użu tagħha ta' l-għajnuna ta' l-Unjoni;

Waqt li tiddikjara li ċerti miżuri li ser jiġu sostnuti b'għajnuna pubblika għandhom jiġu kkunsidrati bħala kompatibbli mar-regoli tas-suq intern, bħal ma hija d-diżattivazzjoni ta' l-Impjant ta' Enerġija Nukleari ta' Ignalina, t-titjib ta' l-ambjent skond l-*acquis* u l-modernizzazzjoni tal-kapaċità fil-produzzjoni konvenzjonali ta' l-elettriku meħtieġa biex tieħu post iż-żewġ reatturi ta' l-Impjant ta' Enerġija Nukleari ta' Ignalina wara li jingħalqu;

Temfasiżża li disposizzjonijiet speċjali għal dak il-għan ġew inklużi fit-Titolu IV tat-Tieni Parti tal-Protokoll dwar it-Trattat u l-Att ta' l-Adeżjoni tar-Repubblika Ċeka, tar-Repubblika ta' l-Estonja, tar-Repubblika ta' Ċipru, tar-Repubblika tal-Latvja, tar-Repubblika tal-Litwanja, tar-Repubblika ta' l-Ungerija, tar-Repubblika ta' Malta, tar-Repubblika tal-Polonja, tar-Repubblika tas-Slovenja u tar-Repubblika Slovakka.

36. Dikjarazzjoni dwar it-transitu ta' persuni bl-art bejn ir-reġjun ta' Kaliningrad u partijiet oħra tal-Federazzjoni Russa

IL-KONFERENZA

Waqt li tqis is-sitwazzjoni partikolari tar-reġjun ta' Kaliningrad tal-Federazzjoni Russa fil-kuntest tat-tkabbir ta' l-Unjoni;

Waqt li tirrikonoxxi l-obbligi u l-impenji li l-*acquis* jimponi fuq il-Litwanja fir-rigward ta' l-iistabbiliment ta' żona ta' libertà, ta' sigurtà u ta' ġustizzja;

Wara li nnotat, b'mod partikolari, li l-Litwanja għandha tapplika u timplimenta b'mod sħiħ l-*acquis* ta' l-Unjoni fir-rigward tal-lista ta' pajjiżi li ċ-ċittadini tagħhom għandu jkollhom viża meta jaqsmu l-fruntieri esterni u ta' dawk li ċ-ċittadini tagħhom huma eżenti minn dik il-ħtieġa kif ukoll l-*acquis* ta' l-Unjoni dwar il-format uniformi għal viża;

Waqt li tirrikonoxxi li t-transitu ta' persuni bl-art bejn ir-reġjun ta' Kaliningrad u partijiet oħra tal-Federazzjoni Russa fuq territorju ta' l-Unjoni hija materja li tikkonċerna l-Unjoni kollha u għandha tiġi trattata bħala tali u ma għandhiex iġġib magħha konsegwenzi sfavorevoli għal-Litwanja;

Waqt li tqis li l-Kunsill għandu jieħu d-deċiżjoni biex jitneħħew il-kontrolli fil-fruntieri interni wara li jkun ivverifika li l-kondizzjonijiet meħtieġa għal dan il-għan ikunu twettqu;

Determinata li tgħin lil-Litwanja biex twettaq kemm jista' jkun malajr il-kondizzjonijiet għal parteċipazzjoni sħiħa fiż-Żona ta' Schengen mingħajr fruntieri interni;

Temfasiżża li disposizzjonijiet speċifiċi għal dak il-għan ġew inklużi fit-Titolu V tat-Tieni Parti tal-Protokoll dwar it-Trattat u l-Att ta' l-Adeżjoni tar-Repubblika Ċeka, tar-Repubblika ta' l-Estonja, tar-Repubblika ta' Ċipru, tar-Repubblika tal-Latvja, tar-Repubblika tal-Litwanja, tar-Repubblika ta' l-Ungerija, tar-Repubblika ta' Malta, tar-Repubblika tal-Polonja, tar-Repubblika tas-Slovenja u tar-Repubblika Slovakka.

37. Dikjarazzjoni dwar l-Unità 1 u l-Unità 2 ta' l-impjant ta' enerġija nukleari Bohunice V1 fis-Slovakkja

IL-KONFERENZA,

Wara li nnotat l-impenn tas-Slovakkja biex tagħlaq l-Unità 1 u Unità 2 ta' l-Impjant ta' Enerġija Nukleari Bohunice V1 fit-tmiem ta' l-2006 u l-2008 rispettivament u waqt li tiddikjara r-rieda ta' l-Unjoni li tkompli tagħti għajnuna finanzjarja sa l-2006 bi tkomplija ta' l-għajnuna ta' qabel l-adeżjoni, ippjanata taħt il-programm Phare b'sostenn ta' l-isforz tas-Slovakkja għad-diżattivazzjoni;

Wara li nnotat il-ħtieġa li jiġu adottati disposizzjonijiet ta' implimentazzjoni rigward it-tkomplija ta' l-għoti ta' għajnuna mill-Unjoni;

Temfasizza li disposizzjonijiet speċifiċi għal dak il-għan ġew inklużi fit-Titolu IX tat-Tieni Parti tal-Protokoll dwar it-Trattat u l-Att ta' l-Adeżjoni tar-Repubblika Ċeka, tar-Repubblika ta' l-Estonja, tar-Repubblika ta' Ċipru, tar-Repubblika tal-Latvja, tar-Repubblika tal-Litwanja, tar-Repubblika ta' l-Ungerija, tar-Repubblika ta' Malta, tar-Repubblika tal-Polonja, tar-Repubblika tas-Slovenja u tar-Repubblika Slovakka.

38. Dikjarazzjoni dwar Ċipru

IL-KONFERENZA,

Waqt li terġa tafferma l-impenn tagħha għal ftehim komprensiv tal-problema ta' Ċipru, konsistenti mar-Rrisoluzzjonijiet rilevanti tal-Kunsill tas-Sigurtà tan-Nazzjonijiet Uniti, u l-appoġġ qawwi tagħha għall-isforzi tas-Segretarju Ġenerali tan-Nazzjonijiet Uniti għal dak il-għan;

Wara li kkunsidrat li tali ftehim komprensiv għall-problema ta' Ċipru għadu ma nstabx;

Wara li kkunsidrat li, għaldaqstant, huwa meħtieġ provvediment għas-sospensjoni ta' l-applikazzjoni ta' l-*acquis* f'dawk iż-żoni tar-Repubblika ta' Ċipru li fihom il-Gvern tar-Repubblika ta' Ċipru ma jeżerċitax kontroll effettiv;

Wara li kkunsidrat li, f'każ ta' soluzzjoni għall-problema ta' Ċipru, din is-sospensjoni ser titneħħa;

Wara li kkunsidrat li l-Unjoni hija lesta li tieħu in konsiderazzjoni t-termini ta' tali ftehim komprensiv skond il-prinċipji li fuqhom hija stabbilita l-Unjoni;

Wara li kkunsidrat li huwa neċessarju provvediment għall-patti li taħthom id-disposizzjonijiet rilevanti tad-dritt ta' l-Unjoni ser japplikaw fir-rigward tal-linja bejn iż-żoni msemmija hawn fuq u ż-żoni fejn il-Gvern tar-Repubblika ta' Ċipru jeżerċita kontroll effettiv kif ukoll iż-Żona ta' Bażi Sovrana tal-Lvant tar-Renju Unit tal-Gran Brittanja u l-Irlanda ta' Fuq;

Waqt li tixtieq li l-adeżjoni ta' Ċipru ma' l-Unjoni Ewropea għandha tibbenefika liċ-ċittadini Ċiprijotti kollha u tippromovi paċi u rikonċiljazzjoni ċivili;

Wara li kkunsidrat, għaldaqstant, li xejn fit-Titolu X tat-Tieni Parti tal-Protokoll dwar it-Trattat u l-Att ta' l-Adeżjoni tar-Repubblika Ċeka, tar-Repubblika ta' l-Estonja, tar-Repubblika ta' Ċipru, tar-Repubblika tal-Latvja, tar-Repubblika tal-Litwanja, tar-Repubblika ta' l-Ungerija, tar-Repubblika ta' Malta, tar-Repubblika tal-Polonja, tar-Repubblika tas-Slovenja u tar-Repubblika Slovakka ma għandu jipprekludi l-adozzjoni ta' miżuri li għandhom dan il-għan;

Wara li kkunsidrat li tali miżuri ma għandhomx jolqtu l-applikazzjoni ta' l-*acquis*, skond il-kondizzjonijiet stabbiliti f'dak il-Protokoll fi kwalunkwe parti oħra tar-Repubblika ta' Ċipru,

Temfasizza li disposizzjonijiet speċifiċi għal dak il-għan ġew inklużi fit-Titolu X tat-Tieni Parti tal-Protokoll dwar it-Trattat u l-Att ta' l-Adeżjoni tar-Repubblika Ċeka, tar-Repubblika ta' l-Estonja, tar-Repubblika ta' Ċipru, tar-Repubblika tal-Latvja, tar-Repubblika tal-Litwanja, tar-Repubblika ta' l-Ungerija, tar-Repubblika ta' Malta, tar-Repubblika tal-Polonja, tar-Repubblika tas-Slovenja u tar-Repubblika Slovakka.

39. Dikjarazzjoni rigward il-Protokoll dwar id-Danimarka

Il-Konferenza tinnota li fir-rigward ta' atti legislattivi li jridu jiġu adottati mill-Kunsill waħdu jew b'mod konġunt mal-Parlament Ewropew, u li fihom disposizzjonijiet applikabbli għad-Danimarka kif ukoll disposizzjonijiet li mhumiex applikabbli għad-Danimarka għaliex għandhom bażi legali li għaliha tapplika l-Parti I tal-Protokoll dwar il-posizzjoni tad-Danimarka, d-Danimarka tiddikjara li mhix ser tuża d-dritt tal-vot tagħha biex timpedixxi l-adozzjoni tad-disposizzjonijiet li mhumiex applikabbli għad-Danimarka.

Barra minn dan, il-Konferenza tinnota li fuq bażi tad-Dikjarazzjoni tal-Konferenza dwar l-Artikoli I-43 u III-329 tal-Kostituzzjoni, d-Danimarka tiddikjara li l-parteċipazzjoni tagħha f'azzjonijiet jew f'atti leġislattivi skond l-Artikoli I-43 u III-329 isseħħ skond il-Parti I u l-Parti II tal-Protokoll dwar il-posizzjoni tad-Danimarka.

40. Dikjarazzjoni rigward il-Protokoll dwar id-disposizzjonijiet transitorji konnessi ma' l-istituzzjonijiet u mal-korpi ta' l-Unjoni

Il-posizzjoni komuni li ser tittieħed mill-Istati Membri fil-konferenzi dwar l-adeżjoni ma' l-Unjoni tar-Rumanija u/jew tal-Bulgarija fir-rigward ta' l-allokazzjoni ta' siġġijiet fil-Parlament Ewropew u ta' l-ippeżar tal-voti fil-Kunsill Ewropew u fil-Kunsill ser tkun kif ġej.

1. Jekk l-adeżjoni ma' l-Unjoni tar-Rumanija u/jew tal-Bulgarija sseħħ qabel id-dħul fis-seħħ tad-Deċiżjoni tal-Kunsill Ewropew prevista fl-Artikolu I-20(2) tal-Kostituzzjoni, l-allokazzjoni tas-siġġijiet fil-Parlament Ewropew matul il-leġislatura parlamentari 2004-2009 ser tkun skond it-tabella ta' hawn taħt għal Unjoni ta' 27 Stat Membru.

Stati Membri	SIĠĠIJIET FIL-PE
Ġermanja	99
Renju Unit	78
Franza	78
Italja	78
Spanja	54
Polonja	54
Rumanija	35
Olanda	27
Greċja	24
Repubblika Ċeka	24
Belġju	24
Ungerija	24
Portugall	24
Svezja	19
Bulgarija	18
Awstrija	18
Slovakkja	14
Danimarka	14
Finlandja	14
Irlanda	13
Litwanja	13
Latvja	9
Slovenja	7
Estonja	6
Ċipru	6
Lussemburgu	6
Malta	5
TOTAL	785

Għaldaqstant it-Trattat ta' l-Adeżjoni ma' l-Unjoni, b'deroga mill-Artikolu I-20(2) tal-Kostituzzjoni, ser jipprovdi li n-numru tal-membri tal-Parlament Ewropew jista' temporanjament jaqbeż is-750 għall-bqija tal-leġislatura Parlamentari 2004-2009.

2. Fl-Artikolu 2(2) tal-Protokoll dwar id-disposizzjonijiet transitorji rigward l-istituzzjonijiet u l-korpi ta' l-Unjoni, l-ippeżar tal-voti tar-Rumanija u tal-Bulgarija fil-Kunsill Ewropew u l-Kunsill ser ikunu stabbiliti bħala 14 u 10 rispettivament.

3. Ma' kull adeżjoni, l-livell previst fil-Protokoll dwar id-disposizzjonijiet transitorji rigward l-istituzzjonijiet u l-korpi ta' l-Unjoni għandu jiġi kkalkolat skond id-disposizzjonijiet ta' l-Artikolu 2(3) ta' dak il-Protokoll.

41. Dikjarazzjoni rigward l-Italja

Il-Konferenza tinnota li l-Protokoll fuq l-Italja anness fl-1957 għat-Trattat li jistabbilixxi l-Komunità Ekonomika Ewropea, kif emendat hekk kif ġie adottat it-Trattat dwar l-Unjoni Ewropea ddikjara li:

"IL-PARTIJIET KONTRAENTI GĦOLJA

WAQT LI JIXTIEQU li jsolvu ċerti problemi partikolari relatati ma' l-Italja,

FTEHMU fuq id-disposizzjonijiet li ġejjin, li għandhom jiġu annessi ma' dan it-Trattat:

L-ISTATI MEMBRI TAL-KOMUNITÀ

JIEĦDU NOTA tal-fatt li l-Gvern Taljan qed iwettaq program ta' għaxar snin ta' espansjoni ekonomika ddisinjat biex jirrettifika d-disekwilibri fl-istruttura ta' l-ekonomija Taljana, b'mod partikolari billi jipprovdi infrastruttura għaż-żoni inqas żviluppati fl-Italja t'isfel u fil-gżejjer Taljani u billi joħloq impiegi oħrajn sabiex jelimina l-qagħad.

IFAKKRU li l-prinċipji u l-objettivi ta' dan il-programm tal-Gvern Taljan ġew ikkunsidrati u approvati mill-organizzazzjonijiet għall-koperazzjoni internazzjonali li tagħhom l-Istati Membru huma membri.

JIRRIKONOXXU li hu fl-interess komuni tagħhom li l-objettivi tal-programm Taljan jintlaħqu;

JIFTIEHMU, li sabiex tiġi ffaċilitata r-realizzazzjoni ta' dan ix-xogħol mill-Gvern Taljan, li jirrakkomandaw lill-istituzzjonijiet tal-Komunità li għandhom jimpjegaw il-metodi u l-proċeduri kollha provduti f'dan it-Trattat u, b'mod partikolari, jagħmlu użu xieraq tar-riżorsi tal-Bank Ewropew ta' l-Investiment u tal-Fond Soċjali Ewropew.

HUMA TA' L-OPINJONI li l-istituzzjonijiet tal-Komunità għandhom, fl-applikazzjoni ta' dan it-Trattat, jieħdu kont ta' l-isforz li għandu jsir mill-ekonomija Taljana fis-snin fil-ġejjieni u tax-xewqa li tiġi evitata tensjoni perikoluża fil-bilanċ tal-pagamenti jew fil-livell ta' mpjieg, li jista' jipperikola l-applikazzjoni ta' dan it-Trattat fl-Italja.

JIRRIKONOXXU li fil-każ ta' l-Artikoli 108 u 109 li qed jiġu applikati jkun meħtieġ li jieħdu ħsieb li kull miżura meħtieġa mill-Gvern Taljan ma tipperġudikax it-twettiq sħiħ tal-programm tiegħu għall-espansjoni ekonomika u biex jittejjeb il-livell ta' għixien tal-popolazzjoni."

DIKJARAZZJONIJIET TA' L-ISTATI MEMBRI

42. Dikjarazzjoni tar-Renju ta' l-Olanda dwar l-Artikolu I-55

Ir-Renju ta' l-Olanda ser japprova deċiżjoni Ewropea kif prevista fl-Artikolu I-55(4) ladarba reviżjoni tal-liġi Ewropea prevista fl-Artikolu I-54(3) tkun ipprovdiet lill-Olanda b'soluzzjoni sodisfaċenti għall-qagħda tagħha ta' ħlas nett negativ u eċċessiv vis-à-vis il-budget ta' l-Unjoni Ewropea.

43. Dikjarazzjoni tar-Renju ta' l-Olanda dwar l-Artikolu IV-440

Ir-Renju ta' l-Olanda jiddikjara li inizjattiva għal deċiżjoni Ewropea, kif prevista fl-Artikolu IV-440(7), li timmira li temenda l-istatus ta' l-Antilli Olandiżi u/jew ta' Aruba fir-rigward ta' l-Unjoni Ewropea, ma tkunx preżentata ħlief fuq bażi ta' deċiżjoni meħuda skond il-Karta tar-Renju ta' l-Olanda.

44. Dikjarazzjoni mir-Repubblika Federali tal-Ġermanja, l-Irlanda, r-Repubblika ta' l-Ungerija, r-Repubblika ta' l-Awstrija u r-Renju ta' l-Isvezja

Il-Ġermanja, l-Irlanda, l-Ungerija, l-Awstrija u l-Isvezja jinnutaw li d-disposizzjonijiet essenzjali tat-Trattat li jistabbilixxi l-Komunità Ewropea ta' l-Enerġija Atomika ma ġewx emendati sostanzjalment mindu dan daħal fis-seħħ, u li u jeħtieġu jiġu aġġornati. Huma għalhekk jappoġġaw l-idea ta' Konferenza tar-Rappreżentanti tal-Gvernijiet ta' l-Istati Membri, li teħtieġ li tiġi konvokata mill-aktar fis possibbli.

45. Dikjarazzjoni tar-Renju ta' Spanja u tar-Renju Unit tal-Gran Brittanja u l-Irlanda ta' Fuq

It-Trattat li jistabbilixxi Kostituzzjoni għall-Ewropa japplika għall-Ġibiltà bħala territorju Ewropew li għar-relazzjonijiet esterni tiegħu hu responsabbli Stat Membru. Dan ma jimplikax bidliet fil-posizzjonijiet rispettivi ta' l-Istati Membri konċernati.

46. Dikjarazzjoni tar-Renju Unit tal-Gran Brittanja u l-Irlanda ta' Fuq dwar id-definizzjoni tat-terminu "ċittadini"

Fir-rigward tat-Trattat li jistabbilixxi Kostituzzjoni għall-Ewropa jew tat-Trattat li jistabbilixxi l-Komunità Ewropea ta' l-Enerġija Atomika, jew ta' kwalunkwe att li jemana minn dawk it-Trattati jew li baqgħu fis-seħħ bis-saħħa ta' dawk it-Trattati, r-Renju Unit jerġa' jtenni d-Dikjarazzjoni li għamel fil-31 ta' Diċembru 1982 dwar id-definizzjoni tat-terminu "ċittadini", li r-referenza għal "Ċittadini ta' Territorji Dipendenti Brittanniċi" għandha tinqara bħala li jfisser "Ċittadini ta' Territorji Brittanniċi extra-Ewropej".

47. Dikjarazzjoni mir-Renju ta' Spanja dwar id-definizzjoni tat-terminu "ċittadini"

Spanja tinnota li, skond l-Artikolu I-10 tal-Kostituzzjoni, kull ċittadin ta' Stat Membru għandu jkun ċittadin ta' l-Unjoni. Spanja tinnota wkoll li, skond l-istat attwali ta' integrazzjoni Ewropea riflessa fit-Trattat, ċittadini ta' Stati Membri biss igawdu mid-drittijiet speċifiċi taċ-ċittadinanza Ewropea sakemm id-dritt ta' l-Unjoni ma jipprovdix mod ieħor espressament. F'dan ir-rigward, Spanja tinnota fl-aħħar li, skond l-Artikoli I-20 u I-46 tal-Kostituzzjoni, l-Parlament Ewropew bħalissa jirrappreżenta ċ-ċittadini ta' l-Unjoni.

48. Dikjarazzjoni mir-Renju Unit tal-Gran Brittanja u l-Irlanda ta' Fuq dwar id-dritt tal-vot għall-elezzjonijiet tal-Parlament Ewropew

Ir-Renju Unit jinnota li l-Artikolu I-20 u disposizzjonijiet oħra tat-Trattat li jistabbilixxi Kostituzzjoni għall-Ewropa mhumiex intiżi li jemendaw il-bażi għad-dritt tal-vot għall-elezzjonijiet parlamentari Ewropej.

49. Dikjarazzjoni mir-Renju tal-Belġju dwar il-parlamenti nazzjonali

Il-Belġju jixtieq jagħmilha ċara li, skond il-liġi kostituzzjonali tiegħu, l-Kamra tar-Rappreżentanti u s-Senat tal-Parlament Federali kif ukoll l-assemblei parlamentari tal-Komunitajiet u tar-Reġjuni jaġixxu, skond il-kompetenzi eżerċitati mill-Unjoni, bħala komponenti tas-sistema parlamentari nazzjonali jew kmamar tal-Parlament nazzjonali."

50. Dikjarazzjoni mir-Repubblika tal-Latvja u r-Repubblika ta' l-Ungerija dwar l-ortografija ta' l-isem tal-munita unika fit-Trattat li jistabbilixxi Kostituzzjoni għall-Ewropa

Mingħajr preġudizzju għall-ortografija unifikata ta' l-isem tal-munita unika ta' l-Unjoni Ewropea li hemm referenza għaliha fit-Trattat li jistabbilixxi Kostituzzjoni għall-Ewropa hekk kif muri fuq il-karti tal-flus u fuq il-muniti, il-Latvja u l-Ungerija jiddikjaraw li l-ortografija ta' l-isem tal-munita unika, inklużi d-derivattivi kif applikati fit-test kollu Latvjan u Ungeriż tat-Trattat li jistabbilixxi Kostituzzjoni għall-Ewropa, ma għandha ebda effett fuq ir-regoli eżistenti tal-lingwa Latvjana u tal-lingwa Ungeriża.